

## Täysistunto

**Tiistai 10.6.2025 klo 14.00—19.38**

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 19.38.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.00—16.00 ja 18.00—19.38) ja ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (16.00—18.00).

### 1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

### 2. Ilmoituksia

#### 2.1. U-asiat

Puhemies on lähettänyt valiokuntiin Euroopan unionin asian U 19/2025 vp.

### 3. Ilmari Nurmisen vapautuspyyntö edustajantoimesta

Vapautuspyyntö VAP 42/2025 vp

*Ainoa käsittely*

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Ilmari Nurminen on eduskunnalle osoittamassaan 5.6.2025 päivätyssä kirjeessä pyytänyt vapautusta kansanedustajan toimesta tultuaan 2.6.2025 valituksi Tampereen pormestariksi. Edustaja on pyytänyt, että vapautus edustajantoimesta tulee voimaan 12.6.2025 lähtien.

Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöä ja esittää, että vapautus edustajantoimesta myönnetään 12.6.2025 lukien.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Ilmari Nurmiselle myönnettiin vapautus edustajantoimesta 12.6.2025 lukien.

### 4. Annika Saarikon vapautuspyyntö edustajantoimesta

Vapautuspyyntö VAP 43/2025 vp

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

### *Ainoa käsittely*

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Edustaja Annika Saarikko on eduskunnalle osoittamassaan 6.6.2025 päivätyssä kirjeessä pyytänyt vapautusta edustajantoimesta siirtyäkseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toimitusjohtajaksi. Edustaja on pyytänyt, että vapautus edustajantoimesta tulee voimaan 7.9.2025 alkaen.

Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöä ja esittää, että vapautus edustajantoimesta myönnetään 7.9.2025 lukien.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Annika Saarikolle myönnettiin vapautus edustajantoimesta 7.9.2025 lukien.

### **5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 100/2023 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 4/2025 vp

### *Ensimmäinen käsittely*

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 4/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Vestman, olkaa hyvä.

### *Keskustelu*

**14.02 Heikki Vestman kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietintö saamelaiskäräjälain uudistamisesta on siis valmistunut. Mietintöön sisältyy kaksi vastalauseita. Perustuslakivaliokunta oli kuitenkin yksimielinen hallituksen esityksen perustuslainmukaisuutta koskevasta arviosta.

Saamelaiskäräjälain uudistuksen tavoitteena on hallituksen esityksen mukaan suojella ja edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä parantaa saamelaisten kielensä ja kulttuuriansa koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä. Perustuslain 17 §:n 3 momentissa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriansa. Perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on kieltään ja kulttuuriansa koskeva itsehallinto kotiseutualueella sen mukaan kuin lailla säädetään.

Perustuslakivaliokunta esittää, että saamelaiskäräjälaki hyväksytään pääosin hallituksen esityksen mukaisena. Sen keskeisiin ratkaisuihin valiokunta ei ehdota pykälämuutoksia. Valiokunta ehdottaa kahta pykälämuutosta kuitenkin perustuslain vaatimusten vuoksi. Nämä muutokset on siis välttämättä tehtävä, jotta laki voidaan säätää tavallisena lakina, eli kyse on säätämisyjärjestyskysymyksistä.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Arvoisa puhemies! Kuten tunnettua, perustuslakivaliokunnan tehtävänä on antaa lausuntonsa sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta ja suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Tässä asiassa kuitenkin perustuslakivaliokunta on myös mietintövaliokunta. Tämän valiokunnan kaksoisroolin vuoksi valiokunta on pitänyt tarpeellisenä tarkastella mietinnössään ensin erikseen kysymystä lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta. Perustuslakivaliokunta on siis ikään kuin antanut itsellensä lausunnon lakiehdotusten perustuslainmukaisuudesta ennen kuin se on tarkastellut lakiehdotuksia poliittisista näkökulmista. Valiokunta onnistui myös tässä haastavassa asiassa erottamaan oikeudellisen tehtävän ja poliittisen arvion, mistä kiitos valiokunnan jäsenille.

Puhemies! Perustuslakivaliokunnan ehdottamat pykälämuutokset johtuvat perustuslain 21 §:n yksilön oikeusturvaa koskevan perusoikeuden vaatimuksista. Ensimmäinen muutos koskee muutoksenhakulautakunnan ratkaisukokoonpanoa. Muutoksenhakulautakunta toimii vaaliluetteloon pääsyä koskevista asioista ensimmäisenä muutoksenhakuasteena. Valiokunnan mielestä on välttämätöntä muuttaa sääntelyä siten, että lautakunnan muut kuin lakimiesjäsenet eivät voi muodostaa enemmistöä ratkaisukokoonpanosta.

Toinen valiokunnan mukaan välttämätön muutostarve kohdistuu valituslupaperusteisiin. Näitä sovelletaan valitettaessa muutoksen hakulautakunnan päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Hallituksen esityksen mukaan valituslupa on myönnettävä vain, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi ja valituslupahakemuksessa on esitetty perusteltu väite muutoksenhakulautakunnan päätöksen perustumisesta syrjintään tai ilmeiseen lainvastaisuuteen.

Tämä ehdotettu valituslupaperuste hallituksen esityksessä on siis hyvin rajattu verrattuna yleisiin säännöksiin. Tällainen jatkovalitusoikeuden rajaaminen merkitsisi osittaista valituskieltoa. Perustuslakivaliokunta katsoo, ettei esityksen mukaista rajattua jatkovalituskynnystä voida perustella saamelaiden itsemääräämisoikeudella vaan valituslupasääntelyssä korostuu oikeusturva. Oikeusturvanäkökohtien vuoksi sääntelyä on välttämätöntä muuttaa niin, että valituslupan myöntämisen edellytyksiä ei rajata tiukemmin kuin hallintolainkäytössä yleisesti. Valiokunta ehdottaa, että sovellettaviksi tulevat siten hallintoprosessilain yleiset valituslupaperusteet korkeimpaan hallinto-oikeuteen valitettaessa. Muita pykälämuutoksia mietinnössä ei siis ehdoteta.

Arvoisa puhemies! Äänioikeutta saamelaiskäräjien vaaleissa koskeva 3 § ehdotetaan hyväksyttävän sellaisena kuin sitä ehdotetaan hallituksen esityksessä. Valiokunnan käsityksen mukaan paitsi oikeudellisessa myös tarkoituksenmukaisuusharkinnassa on 3 §:n osalta syytä antaa erityistä merkitystä sille, että saamelaiskäräjät on aikanaan antanut ennakkohyväksynnän hallituksen esityksen sisältämille lakiehdotuksille. Perustuslakivaliokunta korostaa 3 §:n kriteerien keskeistä merkitystä alkuperäiskansan itsemääräämisoikeuden kannalta.

Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon on ehdotuksen 3 §:n mukaan henkilöllä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen, että henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai on ollut merkittynä äänioikeutetuksi 1. tammikuuta 2027 tai sen jälkeen järjestetyissä saamelaiskäräjien vaaleissa. Vaaliluetteloon merkitsemisen edellytyksenä on myös, että samassa laissa säädetyt ikää, kansalaisuutta ja väestökirjanpitoa koskevat äänioikeuden muut vaatimukset täyttyvät.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Perustuslakivaliokunta korostaa mietinnössään perus- ja ihmisoikeusmyönteistä tulkintaa vaaliluetteloon merkitsemistä ratkaistaessa. Kieltä koskevan edellytyksen täyttymistä tulisi arvioida kokonaisuutena ensimmäisestä kielestä olemassa olevan näytön perusteella. Vuoden 1962 väestölaskennan ei sen epätäydellisyyden vuoksi tulisi olla ainoa mahdollinen tai välttämättä edes ensisijainen näyttö, vaan esimerkiksi kirkonkirjoihin ja muihin asiakirjoihin tehdyillä merkinnöillä tulisi olla merkitystä. Valiokunta pitää selvänä, että hakijalta ei voida edellyttää aukotonta näyttöä. Edellytyksen voidaan katsoa täyttyvän kohdulla arvioituna riittävällä selvityksellä. Näytön harkinnassa tulisi alkuperäiskansan oikeuksien lisäksi antaa merkitystä myös yksilön oikeuksien toteutumiselle.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että nykyisen lainsäädännön voimassa ollessa vaaliluetteloon kuulumiselle on ainakin joissakin tapauksissa annettu merkitystä viranomaistoiminnassa, mitä valiokunta pitää huolestuttavana. Valiokunta korostaa painokkaasti, että nyt ehdotettavassa 3 §:n sääntelyssä kyse on vain vaaliluetteloon merkitsemisestä eikä sääntelylle tule antaa muuta oikeudellista merkitystä.

Nostan esiin myös muutokset, joita hallituksen esityksessä ehdotetaan äänestysmenettelyä koskeviin säännöksiin. Perustuslakivaliokunta pitää äänestämisen sujuvoittamiseen ja helpottamiseen tähtääviä lainmuutoksia tärkeinä parannuksina. Valiokunnan mielestä äänestysmenettelyä koskevat muutokset parantavat demokratian toteutumista.

Puhemies! Saamelaiskäräjälain 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi yhteistoiminta- ja neuvotteluvuolollisuudesta. Viranomaiset ja muut julkisia hallintotehtäviä hoitavat neuvottelevat ehdotetun 9 §:n mukaan saamelaiskäräjien kanssa valmisteltaessa lainsäädäntöä, hallinnollisia päätöksiä ja muita toimenpiteitä, joilla voi olla erityinen merkitys saamelaisille. Yhteistoiminta- ja neuvotteluvuolite koskee saamelaisten kotiseutualueella toteutettavia tai vaikutuksiltaan sinne ulottuvia sekä muita, erityisesti saamelaisten kieleen tai kulttuuriin taikka heidän asemaansa tai oikeuksiinsa alkuperäiskansana vaikuttavia toimenpiteitä, jotka koskevat 9 §:ssä tarkemmin määriteltyjä asioita.

Valiokunnan mielestä säännöksestä käy edelleen ilmi, että säännöksen soveltamisen on tarkoitus keskittyä saamelaisten kannalta erityisen merkityksellisiin asioihin. Saamelaiskäräjälain 9 §:ää on sen perustelujenkin valossa valiokunnan mukaan luettuna tulkittava niin, että neuvotteluvuolteen syntyminen edellyttää vaikutusten välittömyyttä saamelaisten kannalta. Valiokunnan mielestä pelkästään välillisten vaikutusten mahdollisuus ei vielä olisi riittävää neuvotteluvuolteen syntymiselle.

Lisäksi valiokunta on kotiseutualueen ulkopuolelle ulottuvan neuvotteluvuolteen osalta kiinnittänyt huomiota siihen, että valiokunnan käsityksen mukaan yksittäisissä lupa-asioissa ei lähtökohtaisesti ole kyse asioista, joilla olisi erityistä merkitystä saamelaisille. Kuitenkin kotiseutualueen välittömässä läheisyydessä tällaisiakin tilanteita saattaa olla. Valiokunta pitää hallituksen esityksen tapaan perusteltuna menettelyä, jossa neuvottelut kohdistuvat yksittäisten ratkaisujen pohjaksi laadittuihin yleisiin periaatteisiin tai linjauksiin.

Valiokunta pitää tärkeänä yhteistoiminta- ja neuvotteluvuolteen tavoitetta löytää yksimielisiä ratkaisuja saamelaisille merkityksellisissä asioissa. Valiokunta korostaa kuitenkin, ettei saamelaiskäräjillä ole päätöksentekoa koskevaa veto-oikeutta. Tämä seikka nousi esiin myös maa- ja metsätalousvaliokunnan ja talousvaliokunnan lausunnoissa. Valiokunnan mielestä sääntelylle ei myöskään tule tosiasiaassa antaa tällaista merkitystä. Valiokunta toteaa lisäksi, ettei passiivisuus neuvotteluissa estä päätöksentekoa.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Saamelaiskäräjälain käsittelyn yhteydessä on mainittu myös Kansainvälisen työjärjestön itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus numero 169 eli niin sanottu ILO 169 -sopimus. Saamelaiskäräjälakiin ehdotetut muutokset vaikuttaisivat hallituksen esityksen mukaan myönteisesti mahdollisuuksiin ratifioida tämä sopimus. Valiokunta on mietinnössään pitänyt tarpeellisenä painottaa, että käräjälain muutosten hyväksymisen esittäminen ei merkitse valiokunnan kannanottoa sanotun sopimuksen ratifioinnin mahdollisuuteen.

**Puhemies!** Perustuslakivaliokunta korostaa mietinnössä seurantarvetta ja sitä, että mahdollisesti havaittaviin ongelmiin tulee puuttua. Valiokunta ehdottaakin hyväksyttäväksi lausumaa, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lain toimituutta ja vaikutuksia saamelaisten itsehallinnon toteutumiseen ja eri ryhmiin sekä tarvittaessa ryhtyy viipymättä asianmukaisiin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin havaittujen ongelmien korjaamiseksi.

Kyseessä on historiallinen lakiuudistus, joka on epäonnistunut kolmella edellisellä vaalikaudella hallituspohjan väristä riippumatta. Kuulemisissa on käynyt selvästi ilmi, että niin lainsäädännön nykytilaan kuin ehdotettuihin muutoksiin kohdistuu kritiikkiä. Saamelaiskäräjälain uudistus on paitsi alkuperäiskansa saamelaisia myös tutkijoita jakava.

Perustuslakivaliokunnassa saamelaiskäräjälakia on käsitelty perusteellisesti asiantuntijoita laajasti kuullen. Saamelaiskäräjällä on ollut mahdollisuus olla läsnä kaikissa valiokunnan kuulemisissa ja esittää kantansa. Mietinnön valmistumisen jälkeen saamelaiskäräjien hallitus on ilmaissut myönteisen kantansa saamelaiskäräjälakiesityksen etenemiselle.

Valiokunta esittää siis saamelaiskäräjälain hyväksymistä siten muutettuna, että valiokunnan valtiosääntöisesti välttämättöminä pitämät, oikeusturvaa koskevat muutokset tehdään. Toivon, että tämä pitkään valmisteltu uudistus saadaan nyt säädettyä. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustajat voivat pyytää minuutin mittaista vastauspuheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Partanen, olkaa hyvä.

**14.14 Karoliina Partanen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten valiokunnan puheenjohtaja tässä äsken kertoi, niin saamelaiskäräjälain uudistamista on todella yritetty usean hallituksen toimesta jo vuosikymmenten ajan. Se kertoo omalta osaltaan siitä, miten haastava ja tunteita herättävä tämä lainsäädäntö on.

Perustuslakivaliokunnan jäsenenä haluan kiittää valiokunnan jäseniä arvostavasta ja perusteellisesta työstä, samoin kuin myöskin puheenjohtajaa. On hienoa, että saimme perustuslainmukaisuuden osalta valiokunnan mietinnöstä yksimielisen. Vuosikymmenten jälkeen on hienoa, että Orpon hallitus on nyt vihdoinkin ja viimein onnistunut tässä historiallisessa saamelaiskäräjälain uudistamisessa.

On tärkeää myöskin, että olemme käyneet keskustelua saamelaiskäräjien kanssa asiasta ja olemme nyt vihdoinkin ja viimein tuomassa Suomen lainsäädännön sille tasolle, jota kansainväliset, erilaiset toimintaelimet meiltä edellyttävät. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

**14.15 Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Käräjälaki on vuodelta 95, ja sen uudistaminen on kannatettava asia. Käräjälain uudistaminen

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

on ollut pitkään työn alla, ja se on osoittautunut haasteelliseksi tehtäväksi ja jopa herättänyt jännitteitä tuolla Ylä-Lapissa.

Käräjälain osalta perusongelmana lienee ristiriita saamelaisten ja kantaväestön välillä. Saamelaiskäräjillä on pelko siitä, että saamelaisiksi voisi tulla kantaväestön edustajia, jolloin vesitettäisiin alkuperäiskansan merkitys, kun taas osa saamelaiseksi itsensä identifioiva kokee vallitsevan tilanteen epäoikeudenmukaisena, koska heitä ei ole syystä tai toisesta hyväksytty saamelaisiksi. Tästä johtuen niin sanotut statuksettomat saamelaiset ovat joutuneet oikeusturvakeinonaan turvautumaan korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiin päästäkseen vaaliluetteloon.

Voin yhtyä muilta osin tähän esitykseen, mutta kritisoin 3 ja 9 §:iä, ja tulen niistä käyttämään vielä puheenvuoron jäljempänä.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

**14.16 Sara Seppänen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! En oikein tiedä, mistä aloittaa — niin moni asia tässä laissa on pielessä.

Lakiesitys poistaa polveutumisperusteen, jolla monet inarin- ja metsäsaamelaiset ovat tähän asti voineet hakeutua vaaliluetteloon. Tämä tarkoittaa, että henkilö, joka todistettavasti polveutuu alueen alkuperäisistä saamelaisista, voidaan sulkea ulos omasta edustuselementistään. Korkein hallinto-oikeus on jo aiemmin vahvistanut näiden henkilöiden oikeuden osallistua vaaleihin. Nyt esitetty laki ohittaa nämä päätökset ja siirtää vallan vaaliluettelon määrittelystä täysin saamelaiskäräjien nykyjohdolle ilman ulkopuolista valvontaa tai todellista oikeusturvaa.

Arvoisa puhemies! Tämä ei ole oikeusvaltioperiaatteen mukaista. Koko laki tulisi aloittaa puhtaalta pöydältä, ja sen lähtökohtana tulisi olla alkuperäisväestön määritelmä. Kaikkien saamelaisten oikeudet tulisi turvata, ei vain enemmistön.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

**14.18 Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Todellakin tämä nyt käsittelyssä oleva mietintö ei ratkaise sitä ongelmaa, mikä meillä ilmiselvästi on. Nämä saamelaiset, jotka jäävät nyt tämän lain ulkopuolelle, heitetään todella sellaisen mielivallan kohteeksi, että se porukka, joka valitsee oikeuden asettua ehdolle vaaleissa ja tulla valituksi, ei missään nimessä takaa niitä saamelaisten oikeuksia, mitä tässä laissa tavoitellaan. Kannattaa kaikkien muistaa, miltä tuntuu sellaisesta ihmisestä, joka omalla alueellaan esimerkiksi kuntavaaleihin ei saisi osallistua. Hänelle sanottaisiin, kun lappua lyödään kohdalle, että kyllä sinä muuten voisit äänestää mutta et ole vaaliluettelossa, et voi äänestää.

Tähänhän liittyy sitten valtava ongelma: Saamelaisilla on tiettyjä oikeuksia, jotka liittyvät poronhoitoon, maankäyttöön, kalastukseen ja yleiseen tapaan, jolla voi toteuttaa saamelaista elämäntapaa. Ne henkilöt, jotka tästä luettelosta jätetään tietoisella politiikalla ulos, vähitellen menettävät nämä oikeudet. Eli kysymys on varallisuus oikeudellisesti äärimmäisen suurista asioista, ja olen murheellinen siitä, että tällaista ratkaisua [Puhemies koputtaa] ei syntynyt nytkään.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

14.19 **Jenni Pitko vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun me päätämme täällä eduskunnassa saamelaisia koskevista asioista, meidän täytyy muistaa, että silloin kyse ei ole meistä suomalaisista, me päätämme toisen kansan asioista.

Tämä perustuslakivaliokunnan mietintö korjaa ne ihmisoikeusloukkaukset, mitä Suomi on saamelaisia kohtaan tehnyt. [Juha Mäenpää: Ei pidä paikkaansa!] Vaikka kyse ei ole yksimielisestä mietinnöstä, oli hyvä, kun puheenjohtaja korosti sitä, että perustuslakipohdinta on kuitenkin käyty yksimielisesti, eli tämä laki toteuttaa Suomen perustuslakia, jossa on turvattu saamelaisille oikeus omaan kulttuuriin ja itsehallintoon.

Haluan myös muistuttaa, että tässä nämä kriteerit saamelaiskäräjien vaaliluetteloon kuulumisesta ovat objektiiviset, ne koskevat kaikkia. Tässä myös tullaan laajentamaan tätä kielikriteeriä, ja se on omiaan auttamaan niiden kielenmenettäjien ja erityisesti inarinsaamelaiten asiaa. [Sara Seppänen: Ei pidä paikkaansa! — Hannu Hoskonen: Ei pidä paikkaansa!] Toivon asian läpimenoa.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Ledamot Wickström, varsågod.

14.20 **Henrik Wickström r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Jag vill först börja och rikta ett tack till grundlagsutskottet, som äntligen har kommit fram med ett enhälligt betänkande hit till stora salen. Från SFP:s sida hoppas vi att det här lagpaketet får en bra och saklig behandling också här.

Arvoisa puhemies! Meille, RKP:lle, on ollut todella tärkeää aina edistää saamelaisten oikeuksia. Jo vuonna 2014 silloinen oikeusministeri Anna-Maja Henriksson toi ensimmäisen lakiesityksen tämän lain päivittämiseksi eduskuntaan. Se on ollut vaikea kokonaisuus viedä eteenpäin, mutta me ollaan RKP:ssä todella kiitollisia siitä, että perustuslakivaliokunta teki hyvää työtä ja sai yhteisen mietinnön tänne suureen saliin. On todella tärkeää, että me ei jahkailla enää tämän asian käsittelyn kanssa. Saamelaiset ovat saaneet odottaa jo aivan liian kauan, että tämä laki astuisi voimaan, ja näin ollen sitten Suomi myöskin täyttää kaikki ne kansainväliset ihmisoikeusvaatimukset, joita me ei olla tähän asti täytetty.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Koskela, Minja, olkaa hyvä.

14.21 **Minja Koskela vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjälain uudistus on keskeinen ihmisoikeuskysymys, ja on häpeä, että se on lykkääntynyt niin paljon. Nykyinen laki loukkaa alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta, ja me haluamme sellaisen lain, joka turvaa saamelaiskäräjien toimintakyvyn sekä saamelaisten itsemääräämisoikeuden.

Tätä lakia on tosiaan pyritty uudistamaan jo kolmella vaalikaudella. 2011 alkaneella kaudella se peruutettiin perustuslakivaliokunnan lausunnon jälkeen, 2015 alkaneella kaudella esitys jäi antamatta saamelaiskäräjien hylättyä silloisen esityksen, ja viime kaudella esitys raukesi vaalikauden lopussa. Nyt on vihdoinkin mahdollisuus saada tämä tärkeä laki eteenpäin ja vahvistaa samalla alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta, ja on hieno asia, että laki on nyt vihdoinkin tässä vaiheessa, missä se täällä käsittelyssä on.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Kaleva, olkaa hyvä.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

14.22 **Atte Kaleva kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta tätä mietintöä tehdessään kuuli hyvin laajan joukon erilaisia asiantuntijoita, ja se käsittely tapahtui erittäin perinpohjaisesti. Tätä on, niin kuin täällä on todettu, jo hyvin pitkään eri tavalla koetettu viedä eteenpäin, ja nyt se on sitten lopulta tässä pisteessä, että se on menossa maaliin. Haluaisin kiittää tässä erityisesti perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaa ja koko perustuslakivaliokuntaa siitä, että saatiin hyvässä hengessä vietyä tämä hyvin hankala asia kuulemisineen läpi. Ja vielä korostan sitä, että tähän perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvän perustuslaillisuuden punninta, näiden perusoikeuksien punninnan osuus tästä mietinnöstä, oli yksimielinen. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

14.23 **Johannes Koskinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattisessa ryhmässä olemme tyytyväisiä, että tämä saamelaiskäräjälain uudistus vihdoinkin saadaan maaliin. Pidämme tärkeänä, että Suomi on saamassa korjattua lainsäädäntöämme puutteet, joista olemme saaneet useita huomautuksia YK:n kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä.

Tämähän perustuu oikeusministeriön kansliapäällikkö Pekka Timosen johtaman toimikunnan edellisellä vaalikaudella tekemään työhön, ja se on valmisteltu yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa. Isoja eroja edelliskaudella käsiteltyyn esitykseen ei ole. Silloin se jäi valitettavasti kesken. Nyt lailla säädetään oikeudesta äänestää ja asettua ehdolle saamelaiskäräjien vaaleissa, eikä sillä oteta kantaa siihen, ketä voidaan pitää saamelaisena, eikä varsinkaan heijastusvaikutuksiin muuhun lainsäädäntöön. [Puhemies koputtaa] Esitetyt saamelaiskäräjien vaaliluettelon merkitsemisen kriteerit vastaavat myös Ruotsissa ja Norjassa omaksuttuja käytäntöjä.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

14.24 **Juha Mäenpää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! ILO:n yleissopimus 169 eli itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus tunnustaa alkuperäiskansojen polveutumisen keskeisenä tekijänä alkuperäiskansan jäsenyyden määrittelyssä. Mikä on alkuperäiskansa, jonka lainsäädännöstä poistetaan nyt polveutuminen? Tämä on käsittämätöntä.

Hallitus esittää saamelaismääritelmän kumoamista ja sen korvaamista oikeudella tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluettelon. Samalla niin kutsuttu lappalaiskriteeri poistettaisiin kokonaan. Toimenpide on saanut osakseen arvostelua, sillä sitä pidetään saamelaisten vähemmistöryhmiä syrjivänä. Ehkä ansiokkaimmin kritiikin on antanut professori Reetta Toivanen kirjallisessa asiantuntijalausunnossaan perustuslakivaliokunnalle. Toivanen kertoi, että YK:n ihmisoikeuskomitea ei ole edellyttänyt lappalaiskriteerin poistamista eikä muutoinkaan anna yksityiskohtaisia määräyksiä saamelaismääritelmän sisällöstä. Edes mandaattia tällaiseen heillä ei ole.

Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen esityksen oikeutus ja tarpeellisuus [Puhemies koputtaa] voidaan asettaa kyseenalaiseksi.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

14.26 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Se, mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan.” Tämä Olaus Petrin tuomarinohje, joka on painettu painetun Suomen Laki -kirjan etusivulle, tuli mieleeni, kun tätä mietintöä luin. Olen sitä mieltä, että ketään suomalaista ei tule merkitä vaaliluetteloon, se on saamelaiden vaaliluettelo. Mutta siitä se ongelma vasta alkaa: Kuka on saamelainen? Onko itseidentifikaatio, polveutuminen, kieli vai joku määräävä tekijä? Tähän ei ole olemassa yksiselitteistä oikeaa vastausta. Sen takia tämän lain käsittely on nyt neljännellä vaalikaudella täällä, ja se on ollut ongelmissaan.

Ongelmallisuudesta kertoo myös se, että kun kävin tammikuussa Utsjoella, joka on ainoa saamelaisemmistöinen kunta, siellä oli edustettuna neljä eri puoluetta kunnanhallituksen ja -valtuuston puheenjohtajistoon, mutta heidän kaikkien yksimielinen kanta oli, että älkää viekö tätä lakia, 9 §:ää, eteenpäin. Tämä pysäytti minut.

Haluan kuitenkin sanoa, [Puhemies koputtaa] että vaikka tämä on venynyt näin pitkään, olen kiitollinen siitä, että ollaan kieltä ja kulttuuria voitu edistää tänäkin aikana.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Hyrkkö, olkaa hyvä.

14.27 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella korkea aika, että saamelaiskäräjälaki uudistetaan ja korjataan. Suomi on saanut useita huomautuksia aiheesta YK:n ihmisoikeuskomitealta ja YK:n rotusyrjintäkomitealta. [Sara Seppänen pyytää vastauspuheenvuoroa] Myös valtiosäännön ja ihmisoikeuksien asiantuntijoiden kanta on hyvin selkeä: laki on uudistettava saamelaiden itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi.

Olen todella pahoillani siitä, että saamelaiset ovat joutuneet odottamaan tämän lain korjaamista niin kauan. Se on ollut varmasti erittäin raskasta, ja siitä vastuu kuuluu tässä talossa työskenteleville kansanedustajille eri vaalikausilla. Haluan kiittää kaikkia, jotka ovat sitkeästi työskennelleet tämän lain puolesta silloinkin, kun on tuntunut siltä, että asiat eivät meinaa edetä laisinkaan. Toivon, että laki saadaan nyt vihdoinkin korjattua.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

14.28 **Veronika Honkasalo vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjälakia on tosiaan yritetty uudistaa usealla hallituskaudella tuloksetta. Nyt on tosiaan korkea aika. Ei ole suomalaisten asia määritellä, kuka on saamelainen ja kuka ei. Tämä oikeus kuuluu alkuperäiskansoille itselleen. Lopulta asia on varsin yksinkertainen: jos haluamme suojella saamelaiden kieltä, kulttuuria ja oikeuksia, meidän tulee säätää alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta toteuttava ja kunnioittava laki.

Suomi on tähän mennessä epäonnistunut toteuttamaan saamelaiden oikeuksia. Saamelaisia ei riittävästi kuulla heitä koskevissa asioissa, eikä alkuperäiskansoja koskevaa ILO 169 -sopimusta ole vielä ratifioitu. Nyt meillä on näytön paikka. Meidän tulee näyttää, että seisomme alkuperäiskansamme oikeuksien puolella. Suomi on tämän velkaa saamelaisille. Tämä esitys on hyväksyttävä.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Eestilä, olkaa hyvä.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

**14.29 Markku Eestilä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki kunnia saamelaiselle kulttuurille ja itsehallinnolle, mutta toisaalta on todettava, että yhdenvertaisessa ja tasa-arvoisessa Suomessa jonkun ryhmän oikeuksien säätäminen yhteen lakiin ilman, että arvioidaan vahvasti muiden oikeuksia, on todella vaikea juttu.

Perustuslakivaliokunta on mielestäni tehnyt erinomaista työtä, ja sen valtiosääntöoikeudellinen arviointi on varsin tasokas. Otan kuitenkin esille yhden kohdan, kohdan 5, joka minun mielestäni säätelee hyvin pitkälle ja kertoo, mikä on mahdollista ja mikä ei: ”Yhdessä perus- ja ihmisoikeuksien turvaamista koskevan julkisen vallan velvoitteen kanssa perustuslain 17 §:n 3 momentin säännös velvoittaa julkista valtaa sallimaan ja tukemaan siinä tarkoitettujen ryhmien oman kielen ja kulttuurin kehittämistä. Toisaalta säännös ei merkitse saamelaisten tai muiden ryhmien oikeutta omaan kulttuuriinsa vedoten poiketa suomalaisen oikeusjärjestyksen asettamista säännöistä.”

Meillä on laki, [Puhemies koputtaa] meillä on perustuslaissa tietyt perusoikeudet. Niitä pitää kaikkien noudattaa, eikä semmoista lakia voida säätää, [Puhemies koputtaa] joka näitä rikkoo.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

**14.30 Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja totesi, saamelaiskäräjälain uudistamista on yritetty jo yhteensä kolmella vaalikaudella. Ja kun kyse on merkittävästä ihmisoikeuskysymyksestä, niin on tärkeää, että saamelaiskäräjälaki saadaan viimein uudistettua. Tämä esitys vastaa keskeiseltä sisällöltään viime hallituksen vuonna 2022 antamaa esitystä, ja taustalla on tietysti nyt perustuslakivaliokunnan huolellinen käsittely.

Arvoisa puhemies! Jos oikein ymmärsin, niin Petteri Orpon ja Riikka Purran hallitus päätti yksimielisesti antaa tämän esityksen eduskuntaan, ja totta kai sillekin on painoa annettava. SDP tukee Petteri Orpon hallituksen esitystä saamelaiskäräjälain uudistamiseksi.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Rasinkangas, olkaa hyvä.

**14.31 Merja Rasinkangas ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tosiaan kiistanalainen esitys saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamiseksi.

Pidän tärkeänä, että perustusvaliokunta mietinnössään tuo esiin, että vuoden 1962 väestölaskennan ei sen epätäydellisyyden vuoksi tulisi olla ainoa mahdollinen tai välttämättä edes ensisijainen näyttö vaaliluetteloon kuulumiseksi. Esimerkiksi kirkonkirjoihin ja muihin asiakirjoihin tehdyillä merkinnöillä tulee olla merkitystä. Perustuslakivaliokunta pitää selvänä, ettei hakijalta voida edellyttää aukotonta näyttöä.

Arvoisa puhemies! Pitäisin erittäin tärkeänä, että Euroopan ainoa alkuperäiskansa, saamelaiset, ei keskenään syrjisi eri saamelaisryhmittymiä vaan jokainen saamelainen myös aidosti on mukana vaaliluettelossa. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, olkaa hyvä.

**14.32 Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hienoa, että tämä laki on nyt täällä käsittelyssä ja perustuslakivaliokunta on saanut työnsä valmiiksi. Kuten olemme monessa puheenvuorossa kuulleet, tätä lakia on todellakin yritetty pitkään

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

ja hyvin monen eri hallituksen toimesta, ja onkin todella arvokasta, että se on nyt vihdoinkin tässä vaiheessa ja pääsemme sitä täällä salissa nyt käsittelemään.

Suomi on saanut huomautuksia niin YK:n ihmisoikeuskomitealta kuin YK:n rotusyrjintäkomitealta juuri sen takia, että meillä ei ole saamelaisten itsemääräämisoikeutta kunnioittavasti tätä lakia aiemmin saatu korjattua, ja nyt onneksi se on tehty. Kuten tässä on tullut esille, niin tämä lakihan perustuu hyvin vahvasti viime kaudella tehtyyn esitykseen, ja sen pohjalla oli tämä Timosen toimikunnan työ, joka tehtiin yhdessä saamelaiskäräjien kanssa. Vaikka tähän tehtiin nyt pieniä muutoksia, niin olen ymmärtänyt, että saamelaiskäräjät pitivät tätä lakia riittävän hyvänä, ja nyt on meidän [Puhemies koputtaa] vuoromme saattaa se vihdoinkin loppuun.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

**14.33 Juha Hänninen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Olemme vaativan, jopa suorastaan vaikean asian äärellä. Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa saamelaisten itsehallintoa, turvata kulttuurin ja kielen jatkuvuus sekä tuoda lainsäädäntö kansainvälisten velvoitteiden tasolle. YK:n ihmisoikeuskomitea ja rotusyrjinnän vastainen komitea ovat kehottaneet Suomea korjaamaan nykytilan, ja nyt tähän ongelmaan puututaan. Esityksessä muun muassa tarkennetaan vaaliluetteloon merkitsemisen ehtoja. Asia ei ole yksinkertainen ja herättää ymmärrettävästi keskustelua tässä salissa.

Huolellisen käsittelyn päätteeksi perustuslakivaliokunta puoltaa esityksen hyväksymistä pääosin hallituksen esityksen mukaisena eikä esitä muutoksia vaaliluetteloon pääsyn kriteereihin. Samalla perustuslakivaliokunta esittää valtiosääntöisistä syistä johtuvia pieniä muutoksia, joiden [Puhemies koputtaa] tavoitteena on varmistaa, että myös yksittäisen ihmisen oikeusturva toteutuu. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen, olkaa hyvä.

**14.35 Joona Räsänen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua kuuntelee, niin minusta tilanne on aikalailla sama, mikä se on ollut kaikilla aikaisemmillakin vaalikausilla: eli tehtiin tässä asiassa niin tai näin, niin jonkun mielestä se on kuitenkin väärinpäin. Todella kolmella edellisellä vaalikaudella tämä on näiden kiistojen syystä [Sara Seppäsen välihuuto] ja totta kai sitten aikatauluhaasteiden johdosta jäänyt tekemättä. Nyt olemme jo neljännellä vaalikaudella, ja meillä on todella tässä talossa nyt käsitellyssä Petteri Orpon ja Riikka Purran hallituksen yksimielinen esitys, joka on perustuslakivaliokunnassa käsitelty verrattain hyvin. [Petri Honkonen: Yksimielisesti!] Ja kun tuota mietintöä itse lueskelin, niin kyllä minun mielestäni nyt johtopäätös on selvä: tämän hallituksen yksimielisen esityksen ja perustuslakivaliokunnan erittäin hyvän työn pohjalta vihdoinkin on tämä asia nyt vietävä maaliin.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

**14.36 Mira Nieminen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on tosiaan äärettömän vaikea asia ulkopuolisten ratkaistavaksi. Olen kiitollinen siitä, että perustuslakivaliokunta käytti tähän todella pitkän ajan, ja kiitos puheenjohtajalle, että myös pyynnöstä teimme hyvin, hyvin laajan kuulemisen. Saimme paljon tietoa tämän käsittelyn aikana, ja

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

siinä varmistui kyllä itsellekin näkökulma, että ei tämä ole helppo ratkaistava, kun emme ole itse paikallista väestöä. Mutta muutama asia, minkä haluan sieltä nostaa:

Me toimimme mietinnössä kuitenkin esille niitä kriittisiä ja meitä huolestuttavia näkökulmia, ja ne kannattaa sieltä oikeasti tarkemmin lukea. Toivon, että myös siellä pohjoisessa mennään suhteellisen vaalitavan suuntaan. Muutoslautakunnan kokoonpano oli tärkeitä nostoja, mutta tärkein ehkä on se seurantalauseke, mikä sinne on laitettu, eli se, että jos tässä joitain vaikutuksia tapahtuu, niin nämä tullaan välittömästi korjaamaan seuraavassa [Puhemies koputtaa] käännteessä. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

**14.37 Jenni Pitko vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme todellakin eduskunta toisensa jälkeen monen vaalikauden aikana yrittäneet tätä lakia uusia. Erityisesti tietenkin tarkoitus on ollut korjata nämä kansainväliset moitteet, mitä ihmisoikeusrikkomuksista Suomi on saanut. Itse ajattelen, että tämä on myös hetki päästää piinasta ne ihmiset, jotka ovat joutuneet tätä tilannetta seuraamaan todella pitkään. Erityisesti mietin saamelaislapsia ja -nuoria, jotka ovat kasvaneet ehkä koko elämänsä tämän kiistan aikana, kun oma perhe ei ole voinut taata sitä, että omista asioista päättävät omat ihmiset.

Se kulttuuri-itsehallinto ja itsemääräämisoikeus, joka Suomen perustuslaissa on yksiselitteisesti todettu, ratkeaa sillä, että me hyväksymme tämän lainsäädännön, annamme saamelaisille — saamelaisperheille, saamelaisille lapsille ja nuorille — tulevaisuuden, jossa he saavat [Puhemies koputtaa] itse päättää omista asioistaan. [Sheikki Laakso: Miksei kaikille saamelaisille?]

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

**14.38 Jaana Strandman ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjälakiehdotusta on käsitelty perustuslakivaliokunnassa, ja muutamalla oikeusturvaa koskevalla muutoksella sen on perustuslakivaliokunta hyväksynyt. Lakivalmistelu on ollut varsin kimuranttinen useiden vaalikausien ajan. Lakimuutoksen vuoksi asukkaat, jotka todistettavasti olisivat saamelaisia, eivät olisikaan enää kyseistä alkuperäiskansaa. Nämä henkilöt asuvat saamelaisalueilla ja harjoittavat perinteistä saamelaista poronhoitoelinkeinoa.

Vaaliluettelon jäävien peruste olla saamelaisia perustuu 1962 tehtyyn haastattelututkimukseen sekä siinä todennettujen saamelaisten jälkeläisiin. Kyseiset haastattelut ja niiden määritelmät eivät alun perin liittyneet millään lailla alkuperäiskansan määrittelemiseen. Lisäksi nämä suvut ovat muuttaneet perinteisiltä saamelaisalueilta pois ja heidän alle 18-vuotiaista sukulaisista jopa 90 prosenttia asuu etelän kaupungeissa. Vaaliluettelon kriteerit ovat puutteelliset saamelaisuuden todentamisen osalta.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiuudistus ja korjaus on edelleen varsin tulkinnallinen, ja tähän tulee palata. Kysymys on merkittävästä ihmisoikeuskysymyksestä.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

**14.40 Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan myös osaltani kiittää valiokunnan puheenjohtaja Vestmania tämän asian eteenpäin luovimisesta ja nimenomaan siitä arvokkaasta käsittelystä, minkä se sai tuolla valiokun-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

nassa. Muistelen tuota vuotta 22, kun sain tuolloin omassa valiokunnassa johdettavaksi tämän asian, niin ensin se oli lainsäädäntösuunnitelmassa huhtikuulla, sitten syyskuulla, sitten se annettiin eduskunnalle marraskuussa, kun maaliskuussa oli vaalit ja siinä oli vielä joulutauko välissä. Tämä ei kyllä mahdollistanut sen perusteellista käsittelyä. Meillä oli samanaikaisesti eduskunnassa kesken muun muassa tekijänoikeuslaki, vammaispalvelulaki, eläinten hyvinvointilaki ja kirkkolaki.

Mutta tästä haluaisin sanoa, että kun tässä nyt lähdetään siitä, että myös neljäs polvi otetaan mukaan, jolloin tämä saamelaiden joukko laajenisi — edustaja Pitko taisi tämän tuoda esille täällä salissa — niin pidän kyllä aika näennäisenä tätä, koska silloin mennään asiakirjatodisteluissa vuoteen 1850, ja kun jopa sitä aikaisemmista asiakirjoista on ollut vaikeuksia osoittaa olevansa saamelainen, niin tuskin tuolloinkaan [Puhemies koputtaa] sitä voidaan todistaa.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

**14.41 Sara Seppänen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lakiesityksen perusteluissa viitataan YK:n ihmisoikeuskomitean ja rotusyrjinnän vastaisen sopimuksen CERD-komiteaan väittäen, että nämä olisivat vaatineet polveutumisperusteen poistamista saamelaismääritelmästä. Tämä ei pidä paikkaansa. YK:n ihmisoikeuskomitea ei vaatinut perusteen poistamista vaan kritisoi sitä, ettei nykyistä lakia, joka sisältää polveutumisperusteen, ollut sovellettu sen sanamuodon mukaisesti. CERD-komitea puolestaan edellytti nimenomaan polveutumisperusteen soveltamista, koska kyse on alkuperäiskansaan kuuluvien henkilöiden määrittelystä.

Arvoisa puhemies! On vakava asia, jos hallituksen esityksen perustelut ovat ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeuselinten virallisten kannanottojen kanssa. Meidän ei tulisi hyväksyä lakia, joka perustuu virheelliseen tulkintaan kansainvälisistä velvoitteistamme.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Vielä perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Vestman, ja sitten siirrymme puhujalistalle.

**14.42 Heikki Vestman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille hyvästä keskustelusta, ja vielä kerran tosiaan kiitos perustuslakivaliokunnan jäsenille tästä asian käsittelystä, joka todella oli huolellinen, asiallinen ja hyvähenkinen.

Kuten edustaja Ojala-Niemelä kuvasi, viime kaudellahan esitys raukesi siksi, että se annettiin eduskuntaan niin myöhään. Silloin perustuslakivaliokunta yksimielisesti totesi, että se pitää tärkeänä, että välittömästi tämän kuluva vaalikauden alussa hallitus antaa uuden esityksen eduskunnalle saamelaisten asemasta ja oikeuksista perustuslaissa säädetyn turvaamiseksi, ja näin Orpon hallitus myös teki, ja tästä haluan hallitusta kiittää.

Jos käsillä olisi yksiselitteinen asia, niin sehän olisi ratkaistu jo niillä aiemmilla vaalikausilla, jolloin tätä esitystä ei ollen kyetty ratkaisemaan ja säätämään. Perustuslakivaliokunta oli kuitenkin yksimielinen — siis yksimielinen — tämän lakiesityksen perustuslainmukaisuuden arviosta edellyttäen, että nämä yksilön oikeusturvaa takaavat muutokset tehdään. Laki on siinä tilanteessa perustuslain mukainen. [Puhemies koputtaa] Haluan todeta näin ollen vielä kerran, että semmoiset puheenvuorot, joita täällä on esitetty, [Puhemies koputtaa] joissa on väitetty, että tämä lakiesitys olisi oikeusvaltioperiaatteen vastainen, [Puhemies koputtaa] eivät pidä paikkaansa.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Nyt olemme puhujalistalla. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

**14.44 Jenni Pitko vihr:** Arvoisa puhemies! Suomen perustuslaissa on turvattu saamelaisen oikeus päättää itse omaa kieltään ja kulttuuriaan koskevista asioista. Tällä hetkellä tämä oikeus ei Suomessa ole toteutunut. Suomi on saanut toistuvasti huomautuksia kansainvälisiltä ihmisoikeuselimiltä.

Tämän hetken lainsäädäntö mahdollistaa siis sen, että saamelaisten asioista voi päästä päättämään henkilöitä, joita saamelaiset eivät tunnista saamelaisiksi. Me Suomen eduskunnassa päätämme laista, joka koskee saamelaisia, sillä saamelaisilla ei ole itsellään omaa lainsäädäntövaltaa. Pyydän muistamaan sen täällä salissa tänään. Kyse ei ole meistä suomalaisista, vaan me päätämme toisen kansan asioista. [Sara Seppäsen välihuuto]

Saamelaiset eivät koskaan antaneet hyväksyntää saamelaiskäräjälakiin eduskunnassa aikoinaan hyväksytylle niin kutsutulle lappalaispykälälle. Voimassa oleva 3 §, jossa saamelainen on määritelty, ei siis vastaa saamelaisten oikeuteen itse määrittellä omaan kansaan kuulumista. Alkuperäiskansaan kuulumisen vaatii sekä itseidentifikaation että ryhmäidentifikaation. Kuvitelkaa itsenne asemaan, jossa kansasi asioista päättää ihmisiä, jotka eivät edusta kansaasi. [Juha Mäenpää: Vihreät!]

Arvoisa puhemies! Tämä perustuslakivaliokunnan mietintö, joka perustuu Timosen toimikunnan mietintöön, jota itsekin olin viime kaudella toimikunnan jäsenenä tekemässä, korjaa vihdoinkin tämän tilanteen. Hyväksymällä tämän lain eduskunta kunnioittaa alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta. Mietintö ei ole yksimielinen, vaan ilmeisesti tulemme äänestämään tästä laista. Toivon kuitenkin täydestä sydäimestäni, että laki hyväksytään ja saamelaiset voivat jatkaa eteenpäin ja suomalainen yhteiskunta voi myös keskittyä yhdessä saamelaisten kanssa vahvistamaan saamelaisten kieltä ja kulttuuria tai muihin saamelaisia koskeviin tulevaisuuden haasteisiin, kuten luonnonvarataloutta uhkaavaan ilmastomuutokseen ja siihen sopeutumiseen tai muihin saamelaisten elinkeinoihin ja kulttuuriin liittyviin kysymyksiin.

Toivon syvästi, että jos ja kun tämä laki hyväksytään, lähtee etenemään myös se sovintoprosessi, mitä me Suomessa olemme jo lähteneet saamelaisten kanssa tekemään osana totuus- ja sovintokomiteaa. Tämä työ saamelaiskäräjälain uudistuksen kanssa ei ole tehnyt tätä sovintoprosessia helpoksi. Koko tämän ajan, jona olemme yrittäneet tätä lakia uudistaa, ovat saamelaiset joutuneet käymään läpi toivon pilkahdusta ja pettymystä toistensa jälkeen. Viimeksi kaksi vuotta sitten täällä eduskunnassa aiheutettiin valtava pettymys ja myös koettiin valtava pettymys, kun esitys saamelaiskäräjälaiksi kaatui vaalikauden lopulla. Nyt onkin oikea aika korjata tilanne, hyväksyä tämä laki ja sen jälkeen käynnistää aito dialogi suomalaisen yhteiskunnan ja saamelaisten kanssa, jotta voimme jatkaa yhdessä eteenpäin. [Hannu Hoskosen välihuuto] Edellinen hallitus käynnisti tämän totuus- ja sovintoprosessin, ja se jatkuu tällä hallituskaudella — kiitos myös siitä pitkäjänteisestä työstä nykyiselle hallitukselle, joka työtä on tukenut.

Arvoisa puhemies! Tämä laki ei siis todellakaan enää määritä saamelaista, kuten vanhassa laissa 3 § määrittää, vaan se määrittää, kenellä on oikeus kuulua saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Tässä lakiesityksessä samalla, kun tämä niin kutsuttu lappalaispykälä poistuu, myös lavennetaan kielikriteeriä. Kielikriteeriä on nyky lakiin verrattuna laajennettu kattamaan yksi sukupolvi taaksepäin eli koskemaan myös isoisovanhempia. Jos henkilön isoisovanhemmista jompikumpi on oppinut saamen ensimmäisenä kielenään, on henkilö

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

äänivaltainen saamelaiskäräjävaaleissa. Tämä helpottaa sekä kielenmenettäjien että erityisesti inarinsaamelaisten asemaa ja saattaa lain myös yhteispohjoismaiselle tasolle.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että valiokunta on yksimielinen siitä, että tämä lakiesitys on perustuslain mukainen. Olen rehellinen: minulle ei ole vielä tuotu tässä käsittelyssä esille sellaisia seikkoja, että voisin ymmärtää tämän lain vastustamista. Saamelaisille kuuluu oikeus määrätä omasta kulttuurihallinnostaan, ja tämä laki toteuttaa sen. [Heikki Vestman: Näin on! — Sara Seppänen: Kaikki eivät ole päässeet määrittelemään!]

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

**14.49 Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä on tämän vaalikauden harvoja edistysaskelia ja varmasti merkittävin edistysaskel ihmisoikeuksien saralla. Saamelainen alkuperäiskansa on joutunut odottamaan ihmisoikeuksiensa toteutumista liian kauan. On korkea aika, että eduskunta vihdoinkin hyväksyy alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta turvaavan lakiuudistuksen. Suomi loukkaa alkuperäiskansan ihmisoikeuksia, ja Suomella on velvollisuus korjata laki. Uudistuksen kaatuminen peräti kolmella edellisellä vaalikaudella on Suomen valtion häpeä ja epäonnistuminen. Suomen valtio on pettänyt saamelaiset liian kauan. Kiitos hallitukselle siitä, että työ, joka jäi viime vaalikaudella häpeällisesti kesken, ollaan vihdoinkin saattamassa maaliin.

Arvoisa puhemies! Nykyinen, 30 vuotta vanha saamelaiskäräjälaki epäonnistui keskeisen pykälänsä osalta. Saamelaismääritelmäpykälään sisältyvä historiallisten asiakirjojen virheelliseen tulkintaan perustunut lappalaiskriteeri on johtanut tulkintaongelmiin ja ihmisoikeusloukkauksiin. Suomi on saanut muun muassa YK:n ihmisoikeuskomitealta ja rotusyrjintäkomitealta langettavia ratkaisuja alkuperäiskansan itsemääräämisoikeuden loukkaamisesta, kun korkein hallinto-oikeus on muuttanut saamelaiskäräjien vaaliluetteloita nykyisin ongelmallista pykälää tulkiten.

Nyt käsiteltävä esitys on lähes sama kuin viime hallituksen antama. Lain ongelmallisin kohta eli niin sanottu lappalaiskriteeri ollaan poistamassa, ja saamelaismääritelmän sijaan laissa säädettäisiin jatkossa oikeudesta tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Samalla mahdollisuutta tulla merkityksi vaaliluetteloon laajennettaisiin ulottamalla alkuperäiskansan kulttuurin kannalta keskeinen kielikriteeri aina isoisovanhempiin asti. Lakia uudistetaan myös muun muassa nostamalla saamelaisten itsemääräämisoikeus Lain tarkoitus -pykälään ja vahvistamalla viranomaisten yhteistoiminta- ja neuvotteluvelvoitetta saamelaisia koskevassa päätöksenteossa.

Perustuslakivaliokunta hyväksyy esityksen kaikkein keskeisimmiltä osiltaan muuttamattomana. Perustuslakivaliokunta esittää muutosta valitusoikeuteen siten, että korkeimmalta hallinto-oikeudelta haettavaan valituslupaan ei liitettäisi ehdotettua kynnystä, jossa korkein hallinto-oikeus olisi keskittynyt lähinnä syrjintäväitteisiin ja ilmeiseen lainvastaisuuteen. Muutoksenhakua joka tapauksessa uudistetaan perustamalla ensimmäiseksi muutoksenhakuasteeksi itsenäinen ja riippumaton muutoksenhakulautakunta. Lisäksi muutoksenhakulautakunnan kokoonpanoa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, etteivät muut kuin lakimiesjäsenet voi muodostaa enemmistöä ratkaisukokoonpanosta. Olennaista on, että saamelaiskäräjien hallitus on viime perjantaina yksimielisesti hyväksynyt nämä muutokset.

Uudistusta vastustavat ovat Suomelta ihmisoikeussopimusten noudattamiseksi edellytetyn lain 3 §:n välttämättömän korjaamisen lisäksi vastustaneet esitykseen sisältyvää yh-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

teistoiminta- ja neuvotteluvetoiteen vahvistamista. On toisteltu, ettei yhteistoiminta- ja neuvotteluvetoite saa muodostua veto-oikeudeksi ja kannettu huolta maankäyttöoikeuksista saamelaisalueella. Yhteistoiminta- ja neuvotteluvetoite on olennainen kansainvälisessä alkuperäiskansaoikeudessa turvattu vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen kannalta. Yhteistoiminta- ja neuvotteluvetoite ei tietenkään tarkoita veto-oikeutta. Menettelyn on kuitenkin aidosti turvattu alkuperäiskansan äänen ja oikeuksien huomioiminen saamelaisia koskevassa päätöksenteossa. Niin alkuperäiskansan kulttuurin kuin ympäristönsuojelun kannalta on keskeistä, ettei esimerkiksi kaivoshankkeilla tuhota saamelaisalueen herkkää ja arvokasta luontoa.

Viime kaudella käsiteltyyn esitykseen verrattuna pykälää saamelaisten oikeuksien huomioimisesta viranomaisten päätöksenteossa on karsittu. Esitys on tältä osin heikompi kuin viime kaudella mutta kompromissinakin merkittävä ja kauan odotettu askel.

Arvoisa puhemies! Suomi on velkaa tämän lain saamelaisille. Tämä esitys on vihdoin hyväksyttävä.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

**14.54 Petri Honkonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Aluksi kiitän perustuslakivaliokuntaa ja sen jäseniä tämän lakiehdotuksen erittäin perusteellisesta käsittelystä. Kuulimme lukuisia asiantuntijoita ja varmasti lähes kaikkia mahdollisia tahoja, joiden elämää ja todellisuutta tämä lakiehdotus koskettaa.

Keskusta on vuosikymmenten varrella ollut vahvasti edistämässä saamelaisten kulttuurillisten oikeuksien toteutumista sekä myötävaikuttanut saamelaisten kulttuurisen itsehallinnon perustamiseen Suomessa, mukaan lukien saamelaiskäräjien perustaminen, museo- ja luontokeskus Siidan ja kulttuurikeskus Sajoksen perustaminen. Myös muissa erityislaeissa olemme olleet myöntämässä oikeuksia saamelaisille harjoittaa heidän perinteisiä, kulttuuriinsa kuuluvia elinkeinoja. Olemme yhtä mieltä siitä, että tätä saamelaiskäräjälakia pitää uudistaa, mutta olisimme halunneet tämän lakiehdotuksen voimalla jatkaa sovun rakentamista, jolloin kaikille saamelaisryhmille suotaisiin oikeus vaalia omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä työskennellä enemmän yhdessä.

Se, mitä pidämme eniten epäoikeudenmukaisena, on se, että tässä hallituksen esityksessä esitettyjen muutosten seurauksena etenkin ne saamelaisryhmät, jotka ovat olleet kaikista kovimpien suomalaistamistoimenpiteiden kohteena ja eniten menettäneet omia kulttuurisia erityispiirteitään, usein kieli mukaan lukien, joutuisivat tämän uuden lain myötä syrjityiksi uudelleen. Tässä on kyse heidän elämästään, kuten myös muiden saamelaiseen alkuperäiskansaan kuuluvien jokapäiväisestä elämästä. Muualla Suomessa — itsekään en tule saamelaisten kotiseutualueelta vaan Keski-Suomesta — nämä tämän kokonaisuuden erilaiset ihmisoikeusnäkökulmat eivät hahmotu, koska siellä asiaa katsotaan puhtaasti ulkopuolelta, mutta yksittäisen suvun ja henkilön tasolla nämä näkökulmat ovat todella merkittäviä.

Arvoisa puhemies! Tämä puheena oleva mietintö on jaettu kahteen osaan. Yhdymme tähän valtiosääntöoikeudelliseen arvioon, että näinkin saamelaiskäräjälakia voidaan Suomen perustuslain ja kansainvälisten sopimusten näkökulmasta muuttaa. Mutta koska perustuslakivaliokunta toimi tässä myös mietintövaliokuntana eli arvioi lakiesitystä tämän substanssipuolen osalta eli käytännössä arvioi sitä, onko laki hyvä ja oikeudenmukainen, niin mielestämme se olisi voinut olla parempikin. Jätimme kollegan kanssa puheena ole-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

vaan mietintöön vastalauseen, jossa ehdotamme yhteensä kuutta eri pykälämuutosehdotusta, jotka pohjautuvat valiokunnassa kuultuihin asiantuntijanäkemyksiin sekä eduskunnan talousvaliokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan kaikkien puolueiden yksimielisinä jättämiin lausuntoihin. Nämä muutosehdotuksemme turvaisivat lakiehdotusta paremmin kaikkien saamelaiden oikeudet alkuperäiskansana, ja niillä vältettäisiin ristiriitoja myöskin saamelaisalueiden muiden asukkaiden kanssa. Kysehän on jokapäiväisestä elämästä, ei pelkästään julistuksista, mikä ei tänne etelään aina hahmotu.

Kiistanalaisin ja hankalin kysymys tässä lienee lain 3 §, jonne on kirjattu saamelaismääritelmä. Hallitus esittää sen kumoamista ja korvaamista oikeudella tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon, ja samalla polveutumisperustetta objektiivisesti osoittava niin kutsuttu lappalaiskriteeri poistettaisiin kokonaan. Tätä pidämme monestakin eri tulokulmasta hyvin ongelmallisena, ja itse historioitsijan koulutuksen saaneena minun on hyvin vaikea nähdä, kuinka aukottomasti sukupolvien taakse näillä varsin ohuilla historiallisilla lähteillä pysyttäisiin tällaisia ihmisen elämässä todella isoja ja merkityksellisiä asioita vedenpitävästi osoittamaan. Siksi esitämme tämän pykälän säilyttämistä ennallaan, samoin kuin myös tämän lakiehdotuksen 9 §:ää eli tätä yhteistoiminta- ja neuvotteluvetoa ehdotamme pidettäväksi voimassa olevan lain mukaisena. Myöskin ehdotamme, että Suomessa samalla tavalla kuin Ruotsissa ja Norjassa saamelaiskäräjävaalit suoritettaisiin suhteellisen vaalitavan mukaisesti.

Arvoisa puhemies! Näillä edellä kuvaamillani perusteilla esitän vastalauseen 1 mukaisia pykälämuutosehdotuksia.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

**14.59 Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Tänään meillä on käsiteltävänä esitys, jolla on sekä historiallista että inhimillistä painoarvoa. Kyse on saamelaiskäräjälaista, jota on yritetty uudistaa yli vuosikymmenen ajan. Nyt meidän hallituksemme on onnistunut siinä, missä monet aikaisemmat eivät. Olemme löytäneet kompromissin. Tämä on tärkeä askel, ei vain lakiteknisesti vaan oikeudenmukaisuuden ja alkuperäiskansan oikeuksien näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa saamelaisten itsehallintoa, turvata kulttuurin ja kielen jatkuvuus sekä tuoda lainsäädäntö kansainvälisten velvoitteiden tasolle. YK:n ihmisoikeuskomitea ja rotusyrjinnän vastainen komitea ovat kehottaneet Suomea korjaamaan nykytilan, ja nyt tähän ongelmaan puututaan. Esityksessä muun muassa tarkennetaan vaaliluetteloon merkitsemisen ehtoja. Asia ei ole yksinkertainen ja herättää ymmärrettävästi keskustelua tässä salissa.

Huolellisen käsittelyn päätteeksi perustuslakivaliokunta puoltaa esityksen hyväksymistä pääosin hallituksen esityksen mukaisena eikä esitä muutoksia vaaliluetteloon pääsyn kriteereihin. Samalla perustuslakivaliokunta esittää valtiosääntöisistä syistä johtuvia pieniä muutoksia, joiden tavoitteena on varmistaa, että myös yksittäisen ihmisen oikeusturva toteutuu tehokkaasti. Tätä ajatellen muutoksenhakua koskevat säännökset ovat nyt vahvempia. Tässä laissa ei ole kysymys vain saamelaiskäräjistä vaan jokaisen oikeusturvasta Suomessa.

Arvoisa puhemies! Tarkoituksena ei ole antaa kenellekään veto-oikeutta vaan varmistaa, että päätökset valmistellaan vuorovaikutuksessa saamelaisten kanssa. Yhteistyö ei koskaan tarkoita pysähtymistä. Se on osa kunnioittavaa päätösten valmistelua. Tämä on ta-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

sapainoinen kokonaisuus. Perustuslain mukaan saamelaisilla on itsehallinto kieltään ja kulttuuriaan koskeissa asioissa, mutta se ei ole täyttänyt tehtäväänsä, jos järjestelmä ei ole luotettava, oikeudenmukainen tai johdonmukainen. Tämä laki pyrkii siihen, että jatkossa tämä toteutuu.

Saamelaiskäräjien hallitus on ilmoittanut yksimielisesti hyväksyvänsä esityksen, ja saamelaiskäräjiä on kuultu sekä osallistettu valmistelussa. Siksi tämä on aito askel kohti paremmin toimivaa ja luottamusta rakentavaa järjestelmää.

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi korostaa perustuslakivaliokunnan ehdottamaa lausumaa, jossa eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lain toimivuutta ja vaikutuksia saamelaisten itsehallinnon toteuttamiseen ja eri ryhmiin sekä ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin, jos ongelmia ilmenee. Se on tärkeä kirjaus. Se kertoo, että tämä uudistus ei ole päätös vaan alku: alku paremmalle, tasa-arvoisemmalle järjestykselle, alku, jossa alkuperäiskansan ääni kuuluu. — Kiitos, arvoisa puhemies.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

**15.04 Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Muistan hyvin, kun 2011 alkaneella vaalikaudella eduskuntaan tuotiin saamelaiskäräjälain uudistus. Olin silloin perustuslakivaliokunnan jäsen — niin kauan olen saanut kansanedustajana käsitellä saamelaiskäräjälain uudistusasiaa. Vaalikaudella 2015 perustettiin korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Hallbergin vetämä komitea, jossa olin myös jäsenenä, ja kävimme pitkiä neuvotteluja hallituspuolueiden edustajien ja saamelaiskäräjien edustajien kesken siitä, minkälainen voisi olla uudistus saamelaiskäräjälaista. Pääsimme mielestäni aika hyväänkin kompromissiin siitä, millä tavalla voisimme löytää kohtuullisen ratkaisun, semmoisen, joka olisi jollakin tavalla kompromissi. Nimittäin kun politiikassa puhutaan vaikeista asioista, joissa ei ole absoluuttista totuutta olemassa — ei oikeita eikä vääriä ratkaisuja, vaan on erilaisia tulkintoja — niin silloin kannattaa hakea semmoista kompromissia, joka saattaa olla sellainen, että joissakin tilanteissa kaikki kokevat sen jollakin tavalla hankalaksi mutta kuitenkin siedettäväksi.

Itse lähestyn tätä kysymystä siltä kannalta, että olisi tärkeää, että olisi löytynyt semmoinen ratkaisu, joka koettaisiin siellä alueella niin, että se jollakin tavalla mieluummin lisäisi sovintoa ihmisten keskuudessa kuin aiheuttaisi lisää riitoja ja vastakkainasettelua. On ollut jo ihan liikaa Ylä-Lapissa — niin kuin me kutsumme: Yläperällä — sellaista vastakkainasettelua ja turhaa kärjistelyä. Pahoin pelkään, että tämä laki ei tule liennyttämään sitä vaan saattaa jopa — mitä en toivo, mutta saattaa olla niin — kärjistää sitä. Tässähän toteutuu nytten kyllä täydellisesti nykyisten saamelaiskäräjien kanta siitä, mikä on lain sisältö, mutta sitten on olemassa myös toinen näkökulma, joka ei tietenkään millään tavalla tule tässä huomioon otetuksi. Sillä tavalla tämä ei ole sentyyppinen hyvä ratkaisu, jota itse olisin suosinut ja jossa katsottaisiin myös toista osapuolta — niin kuin vanhassa juristien käyttämässä sanonnassa on se, että kuuntele myös toista osapuolta. Tässä esityksessä ja mietinnössä ei sitä ole nyt tehty.

Mutta kaiken tämän keskellä, vaikka näenkin tässä ongelmia... Ne kaksi suurinta ongelmakohtaa muuten pitkäaikainen kansanedustaja, edustaja Ojala-Niemelä aika hyvin tässä toi esille. Itse debatissa kerroin muuten toisen niistä, joka on tämä 9 § ja jossa myös saamelaisenemmistöisessä kunnassa Utsjoella nähtiin ongelmia. Toinenhan on sitten se ikuisuus kysymys, joka on vaikea kysymys: kuka on saamelainen? Tai miten se nyt muotoil-

laan: kenellä on oikeus äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa, eli kenellä on oikeus tulla merkittyä sinne vaaliluetteloon? Ei tämä ole kysymys, josta voisi sanoa, että siinä on absoluuttisesti oikea ja väärä, koska nytkäänhän ei tehdä samanlaista ratkaisua kuin muissa Pohjoismaissa, joissa on määritelty niin, että siellä kyllä kieli on ratkaiseva mutta kotikieli, jos on puhunut kotikieltä, ja nyt Suomessa mennään aika erikoiseen ratkaisuun, että se ratkaiseva onkin ensimmäinen kieli. Aivan kuten Ojala-Niemelä täällä edellä totesi, on hirveän hankalaa, jos sanotaan, että nythän tämä laajenee neljänteen sukupolveen. Kuka pystyy näyttämään, että neljä sukupolvea aiemmin se on ollut ensimmäinen kieli, jonka henkilö on oppinut kotona? Mahdoton tehtävä, koska kieliä käytetään monesti ristiin, suomea ja saamea. Olen tavannut monia saamelaisia ystäviä, jotka sanovat, että no eivät hekään osaa sanoa, mikä heillä on ollut ensimmäinen kieli, koska heillä käytetään molempia kieliä. Joka tapauksessa, kuten sanoin, olen hirveän tyytyväinen siihen, että riippumatta tästä valtavan hankalasta kysymyksestä, saamelaismääritelmästä, me olemme kyenneet näitten vuosien aikana lisäämään rahoitusta kielipesille, myös saamelaiskäräjille. Me olemme museon rahoittaneet — uusi laajennettu tai saneerattu museo — ja pyrkineet luomaan saamelaisille mahdollisuuden ylläpitää kieltä ja kulttuuria.

Se, mikä olisi se tavoitetilä meillä, on se, että me olisimme voineet... Olen vähän surullinen tämän lain sisällöstä, ennen muuta sen takia, että tämä nyt lähtee siitä, että tämä vaaliluettelo kerätään uudestaan, ja nyt sellaisista, jotka on merkitty sinne, osa ei tule pääsemään tähän vaaliluetteloon. Minusta tämä ei ole — se, mihin viittasin — oikeus eikä kohtuus. Minusta se ei ole kohtuullinen ratkaisu, että osa niistä, jotka ovat ehkä pitkään toimineet siellä, joutuu nyt pois sieltä. Ei se olisi heikentänyt saamelaiskulttuuria. Uskallan ottaa näinkin rohkean tulkinnan, vaikken ole itse saamelainen. Mutta kuten sanoin, ei sinne tule ketään sellaista lähtökohtaisesti merkitä, joka ei ole saamelainen. Se ei ole suomalaisten käräjät, se on saamelaisten käräjät. Mutta kun on olemassa näitä ristiriitaisia näkökulmia — tämä on hirvittävän hankala kysymys — niin olisi kannattanut hakea kohtuullista ratkaisua, niin kuin Ojala-Niemelä täällä edellä totesi. Nyt siihen ei valitettavasti kyetty. Ajateltiin, että 10—0 eli selkävoitto on paras voitto. Olen itse politiikassa monesti tottunut siihen, että selkävoitot eivät ole niitä parhaita voittoja vaan politiikan pitäisi olla kompromissien taidetta.

Mutta se, arvoisa puhemies, minkä pitäisi olla tavoitetilä — ja sen pitäisi olla edelleen, tästäkin eteenpäin — on se, että Suomessa olisi sellaiset olosuhteet, että saamelainen kulttuuri voisi kehittyä elinvoimaisena. Niitä kolmea saamen kieltä, joita täällä puhutaan, voitaisiin ylläpitää, ne voisivat säilyä elävinä. Se on meidän kaikkien etu. Ja jos me voisimme rakentaa sovintoa, olisi mahtavaa, että me voisimme rakentaa Suomea, jossa me kaikki voisimme olla ylpeitä siitä, että meillä on täällä Euroopan ainoa alkuperäiskansa, ja me haluaisimme yhdessä tehdä töitä sen eteen, että sen ominaispiirteet ja kulttuuriset piirteet säilyisivät, ja voisimme kunnioittaa toinen toisiamme. Siksi olen murheissani siitä, että tässä on päädytty ratkaisuun, joka on aika toispuoleinen ja aiheuttaa paljon ristiriitoja. Ja joudun tässä kyllä tukemaan niitä vastalauseen esityksiä, joita täällä on edellä kerrottu myös puheenvuoroissa keskustan perustuslakivaliokunnan edustajien toimesta.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Riipi, olkaa hyvä.

**15.11 Mika Riipi kesk:** Arvoisa puhemies! Niin kuin täällä on keskusteltu, saamelaisia koskeva lainsäädäntö on ollut tässä talossa jo useita hallituskausia käsittelyssä, eikä kaik-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

kia tyydyttävää lopputulosta, tuota edustaja Lohen mainitsemaa kompromissia, ole saatu aikaiseksi. Vuosien varrella asian ympärillä käyty taistelu on kärjistänyt paitsi saamelaiskäräjien sisällä tehtävää politiikkaa, myös ennen kaikkea ihmisten ja eri saamelaisryhmien välejä tuolla pohjoisessa. Elävä elämä siellä on jo nyt valitettavasti osin syrjintää, vähätelyä ja ihmisten jakamista eri leireihin. Pohjoisessa elävänä voin sanoa varmasti, että nyt käsittelyssä oleva Orpon hallituksen lakiesitys tulee edelleen kärjistämään tilannetta. [Sara Seppänen: Kyllä!] Siihen sisältyy kolme yksityiskohtaista epäkohtaa ja yksi laajempi periaatteellinen ongelma:

Ensimmäinen epäkohta liittyy uuteen määritelmään henkilöistä, jotka ovat jatkossa äänioikeutettuja saamelaiskäräjävaaleissa. Tämä käytännössä mahdollistaa seuraavien vaalien osalta vaaliluettelon puhdistamisen niin, että jopa menneiden vuosien ääniharavatkin joutuvat väistymään. [Hannu Hoskonen: Kyllä!] Valta keskittyy. [Sara Seppänen: Kyllä!]

Toinen epäkohta ovat itse saamelaiskäräjävaalit, joita ei edelleenkään järjestetä kaikissa muissa vaaleissa vakiintuneella tavalla eli suhteellisina vaaleina, vaan nykyisellä mallilla, joka mahdollistaa edelleen vallan keskittämisen ohi henkilökohtaisten vaalitulosten. Tämä tarkoittaa, että jatkossakaan valta ei käytännössä voi vaihtua vaalien kautta, ja demokratiaa ei siten käytännössä ole.

Kolmas epäkohta liittyy uuteen neuvottelumenettelyä koskevaan pykälään, jonka muoto käytännössä tulee haastamaan nykyisen jo vakiintuneen ja itse asiassa ihan toimivan neuvottelumenettelyn saamelaiskäräjien ja muun muassa alueen kuntien välillä. Lähivuosina tullaan oikeudessa testaamaan, kuinka käy esimerkiksi pohjoisen kuntien kaavoitusmonopolille.

Mutta ehkäpä kuitenkin suurin periaatteellinen ongelma on koko lain taustalla oleva rakenne, jossa saamelaismääritelmää ei enää itse asiassa ole, vaan se on korvattu oikeudella tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon, joka siis kootaan uudelleen. Teoriassa tämä tarkoittaa siis sitä, että saamelaiseksi voi identifioitua jokainen, kun sitä ei enää lain tasolla määritellä, [Sara Seppänen: Juuri näin!] mutta tulevaisuudessa kaikki erityisoikeudet koskevat vain laissa määriteltyä joukkoa, joka myös käyttää täyttä puhevaltaa saamelaisien nimissä yli muiden. Minun mielestäni se on iso, iso epäkohta. [Sara Seppänen: Kyllä!]

Arvoisa puhemies! Meillä pohjoisessa näiden ristiriitojen keskellä asuvana ihmisenä haluaisin olla rakentamassa sopua, jotta kaikille saamelaisryhmille suotaisiin oikeus vaalia omaa kieltään ja kulttuuriaan, ja että työskentelisimme enemmän yhdessä. Tämä hallituksen esitys ei valitettavasti rakenna sitä sopua, vaan tulee sitä rikkomaan surullisella tavalla.

Meille pohjoisessa asuville ihmisille tässä ei ole kysymys mistään kivasta identiteettipolitiikasta, vaan arkisista vakavista ongelmista ja ihmisten jakamisesta, valitettavasti, etnisyyden perusteella kahteen kastiin. [Sara Seppänen: Juuri näin!]

Edellä olevan perusteella kannatan edustaja Honkosen tekemää vastalauseita ja pykälämuutosehdotuksia.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

**15.16 Bella Forsgrén vihr:** Arvoisa puhemies! Meillä on mahdollisuus tehdä historiaa, mahdollisuus korjata vuosikymmeniä jatkunut epäkohta. Kyse on saamelaiskäräjälaista, mutta vielä syvemmin kyse on ihmisioikeuksista, oikeudenmukaisuudesta ja alkuperäiskansan kunnioittamisesta. Nyt vihdoinkin on aika saada saamelaiskäräjälaki korjattua. Kyse ei

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

ole marginaalisesta muutoksesta vaan siitä, että Suomi viimein täyttää kansainväliset ja kansalliset velvoitteensa. Meidän on korjattava laki, jonka useat riippumattomat tahot sekä Suomessa että kansainvälisesti ovat todenneet rikkovan ihmisoikeuksia.

YK:n ihmisoikeuskomitea on useaan otteeseen huomauttanut Suomea siitä, että nykyinen laki ei kunnioita saamelaiden itsemääräämisoikeutta. Myös YK:n rotusyrjintäkomitea on todennut, että Suomen tulee uudistaa lakia tavalla, joka vastaa kansainvälisiä velvoitteita. Nämä eivät ole kevyitä huomautuksia. Ne ovat vakavia muistutuksia siitä, että oikeusvaltiossa ei ole sijaa vähemmistöjen oikeuksien sivuuttamiselle. Tämä viesti on ollut kristallinkirkas myös kotimaassa. Valtiosääntöasiantuntijat, ihmisoikeusjärjestöt, saamelaiskäräjät ja lukemattomat asiantuntijat ovat toistuvasti tuoneet esille saman vaatimuksen: saamelaiskäräjälaki on uudistettava saamelaiden itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi.

Arvoisa puhemies! Nykylaki on vuodelta 1995 ja auttamatta vanhentunut. Nykylain pääongelma juontuu niin sanotusta lappalaispykälästä. Se lisättiin nykylakiin eduskuntakäsittelyssä saamelaiskäräjien vastustuksesta huolimatta. Siinä saamelaisuutta haetaan vanhoista verorekistereistä, jotka eivät ole rekisteri etnisyydestä tai kielestä vaan henkilöstä ja elinkeinosta. Norjan ja Ruotsin saamelaismääritelmässä ei vastaavaa pykälää ole.

Hallituksen esityksessä oikeutta äänestää saamelaiskäräjien vaaleissa koskevaa saamelaiden määritelmäsäännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että kysymys olisi nimenomaan henkilön merkitsemisestä saamelaiskäräjien vaaliluetteloon eli äänioikeudesta saamelaiskäräjien vaaleissa, ei siitä, ketä on pidettävä ylipäätään saamelaisena. Lakiuudistuksella vahvistetaan saamelaiden itsemääräämisoikeutta kansana eli saamelaiden oikeutta itse määrittellä, kuka on saamelainen, sen sijaan, että suomalaiset tekevät sitä heidän puolestaan. Saamen kansalle kyse ei ole enempää eikä vähempää kuin heidän tulevaisuudesta. Suomen velvollisuus on varmistaa, että saamelaiskäräjien legitimitetti Saamen kansan silmissä säilyy. Saamelaiden perusteltu huoli on se, että ilman lainmuutosta muut ihmiset kuin saamelaisen yhteisön saamelaisina pitämät tulevat valtaamaan saamelaiskäräjät ennemmin tai myöhemmin.

Arvoisa puhemies! Täällä salissa on nostettu huomioita siitä, että tässä lakiesityksessä ei olisi tehty jo kompromisseja. Tämähän ei pidä paikkaansa. Tämä lakiesitys, mikä tällä hetkellä on, ei todellakaan ole saamelaiskäräjien tahdon mukainen. Hehän olisivat toivoneet viime hallituksen lain kokonaisuutta siitä 9 §:stä ja varmasti vielä enemmän. Tässä saamelaiskäräjät on juuri joutunut kymmenien vuosien aikana tekemään kompromisseja ja kompromisseja, ja silti eduskunnassa tätä lakiesitystä ei ole viety eteenpäin aikaisemmin. Haluaisin muistuttaa tästä, että jos joku täällä ei ole pystynyt kompromisseihin ja viemään tätä tärkeätä kokonaisuutta eteenpäin, niin se on tämä sali eivätkä saamelaiset.

Arvoisa puhemies! Itsemääräämisoikeus ei ole mielipidekysymys, eikä sen pitäisi olla poliittinen pelinappula. Se on perusoikeus, joka kuuluu jokaiselle alkuperäiskansalle, erityisesti Euroopan unionin ainoalle alkuperäiskansalle, saamelaisille. Tällä hetkellä Suomen valtio määrittää, kuka saa äänestää saamelaiskäräjillä vastoin saamelaisyhteisön omaa tahtoa. Tämä on selvä loukkaus itsemääräämisoikeutta vastaan. [Juha Mäenpää: Höpö höpö!] — Kyllä on. — Tasa-arvo ei tarkoita sitä, että enemmistö voi sanella alkuperäiskansan rajat. Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kunnioitamme jokaisen ryhmän oikeutta olla oma itsensä. Itsemääräämisoikeus ei vie keneltäkään mitään. Se turvaa saamelaisille sen, mitä heiltä on jo aivan liian kauan evätty.

Arvoisa puhemies! On pakko kehua Orpon hallitusta. En olisi uskonut, että tämän hallituksen lakiesitys viedään kokoomusjohtoisesti perussuomalaisten tuella tai tällä kokonai-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

suudella. Haluankin kiittää kokoomusta ja Petteri Orpoa, että ovat tuoneet lakiesityksen ajoissa eduskunnan käsittelyyn. Samaa ei voi sanoa kyllä viime kaudesta. Sanna Marinin hallitusta voi kiittää siitä, että lakiesitys oli mielestäni kokonaisuudessa parempi. Se valitettavasti tuotiin aivan liian myöhään eduskuntaan käsiteltäväksi, ja haluan siitä sanoa, että eihän siinä enää paljon ollut tekemistä. Pääministeri Marin hienosti toi omalla arvovallallaan lakiesityksen eduskuntaan, mutta ei käyttänyt omaa arvovaltaansa siihen, että lakiesitys olisi mennyt eduskunnasta läpi. Toivonkin, että pääministeri Orpo ei tee samaa virhetä, vaan olisimme vihdoinkin tilanteessa, missä täältä eduskunnasta tämä lakiesitys tulisi voimaan ja pääsisimme myös yhteiskuntana eteenpäin. Haluan tästä kiittää hallitusta, jos tämä nyt lopultakin menee maaliin.

Arvoisa puhemies! Meillä kansanedustajilla on vastuu ja valta näyttää, että Suomi seisoo todella ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion puolella. Tämä ei ole hetki peruuttua, lykätä tai neuvotella saamelaiden oikeuksia pois. Tämä on hetki toimia oikein. Kannatan lämpimästi saamelaiskäräjälain uudistusta, ja vetoan teihin kaikkiin: hyväksytään tämä laki.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

**15.22 Sara Seppänen ps:** Arvoisa herra puhemies! Tämä lakiesitys on monella tapaa väärin. En oikein tiedä, mistä edes aloittaisin.

Tätä voisi kuvata sanoilla ”historiattomuus”, ”mielivalta” ja ”epäoikeudenmukaisuus”. Sana ”lappalainen” on alkuperäinen sana, joka varsin myöhäisessä vaiheessa korvautui sanalla ”saamelainen”. Aina 1500-luvulta saakka verokirjoihin merkittiin kirjain L eli lappalainen.

Lapin historiassa aina 1500-luvulta lähtien aluetta asuttivat metsälappalaiset lapinkylissä. Lappi oli jaettu Tornion Lappiin ja Kemin Lappiin. Ikaikaaiset kalastus- ja metsästys-oikeudet kuuluivat lapinkylille, joita oli tuohon aikaan yhdeksän kappaletta: Kittilä, Peltjärvi, Inari, Sodankylä, Keminkylä, Kuolajärvi, Kemijärvi ja Kitka sekä Maanselkä.

Lapin alkuperäisväestöä ovat metsäsaamelaiset ja inarinsaamelaiset. Nykyiset saamelaiskäräjillä valtaa pitävät porosaamelaiset tulivat Suomen alueelle vasta 1800-luvun puolella. He onnistuivat säilyttämään kielensä paremmin syrjäisemmästä sijainnista johtuen. Tämä on toki hieno asia. Se on hyvä, että saamen kielet — pohjoissaame, inarinsaame ja koltta — ovat edelleen eläviä kieliä.

Metsälappalaisten kieli keminsaame, joka verokirjoissa aina 1500-luvulta lähtien tosiaan merkittiin lapin kieleksi, hävisi 1900-luvun alkuun tultaessa, mutta kulttuuri ei hävinnyt. Vanhoilla lapinkylän alueilla jouduttiin piilottelemaan omaa kulttuuria: pukuja, perinteitä ja identiteettiä. Omalaatuinen vuoden- ja luonnonkierron mukaan eläminen kuitenkin säilyi.

Joku historiaa tuntematon voi väittää, että metsälappalaiset olivat suomalaisia. Ei, he olivat metsälappalaisia. He joutuivat perustamaan tiloja 1700-luvulla, jotta eivät olisi menettäneet maitaan. Kehkeytyi ikään kuin sekamalli, jossa kalastus, metsästys, vuodenkierron mukaan eläminen, kulttuurin eri muodot — käsityöt, perinteiset elinkeinot, kuten poronhoito — jatkuivat saaden muotoja myös tilojen hoidosta. Kulttuuri kuitenkin säilyi. Nyt pukuja kaivetaan vintteistä ja varastoista. Lapinkyläliitokset ovat aktivoituneet. Joka kesä kokoontuu Metsäsaamelaispäivät. Iloitaan kulttuurista ja ollaan ylpeitä omista juurista. On löytynyt takaisin jotain, mikä on ollut sydämessä ja kulkenut mukana monen sukupolven ajan.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Nyt kun laista tämän esityksen mukaan poistetaan polveutuminen eli niin sanottu polveutumiskriteeri, on jäljellä hallintohimmeli, joka ei määritä, kuka on alkuperäiskansaan kuuluva, vaan vain sen, kuka saa äänestää epädemokraattisissa vaaleissa. Mikä tarkoitus tällaisella rakenteella on? Perustuslakivaliokunnan mietintökin lähtee siitä, ettei tällä lailla määritellä saamelaisuutta vaan vain käräjävaaleissa äänestämisestä. Siis kertaan vielä: tämän lain tarkoitus ei ole määrittää alkuperäiskansaan kuuluvia, vaan vain oikeus äänestää. Miksi me säädämme tällaisen lain? Annamme valtaa rakenteelle, jossa ei määritellä alkuperäiskansaa, vaan vain lisätään valtaa osalle porukasta, joka päättää Lapissa asioista toisten alkuperäiskansaan kuuluvien mutta ei käräjäluetteloon kuuluvien yli.

Lakiesityksen perusteluissa viitataan YK:n ihmisoikeuskomitean ja rotusyrjinnän vastaisen sopimuksen CERD-komiteaan väittäen, että nämä olisivat vaatineet polveutumisperusteen poistamista saamelaismääritelmästä. Tämä ei pidä paikkaansa. [Hannu Hoskonen: Näin on!] YK:n ihmisoikeuskomitea ei ole vaatinut perusteen poistamista, vaan kritisoi sitä, että nykyistä lakia, joka sisältää tämän polveutumisperusteen, ei ole sovellettu sen sananmukaisessa muodossa. CERD-komitea puolestaan edellytti nimenomaan polveutumisperusteen soveltamista, koska kyse on alkuperäiskansaan kuuluvien henkilöiden määrittelystä.

Arvoisa puhemies! Tämä on vakava asia, että Suomi nojaa näin vahvasti näihin kansainvälisten toimielinten lausuntoihin ilman, että ymmärretään täysin, mikä niiden sisältö on ollut. YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksen 33 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus määrittää omasta identiteetistään tai sen jäsenyydestään tapojensa ja perinteidensä mukaisesti sekä oikeus määrätä toimielintensä rakenteet ja valita niiden jäsenet omia menettelyjään noudattaen. Meillä Suomessa on se ongelma, että emme ole määritelleet alkuperäiskansaan kuuluvia. Osa saamelaisista, kuten metsäsaamelaiset ja inarinsaamelaiset, ei ole päässyt osaksi tätä määritelmää. Saamelaiskäräjät edustavat kansainvälisissä toimielimissä Suomen koko alkuperäisväestöä, vaikka kaikki alkuperäiskansaan kuuluvat eivät pääse osallisiksi käräjiin.

Arvoisa puhemies! Edustaja Riipi käytti ansiokkaan puheenvuoron elämästä tuolla pohjoisessa Lapissa. Tämä on jokapäiväistä elämää meillä, ei vain niin kutsuttua identiteetipolitiikkaa täältä etelästä käsin. Meidän olisi pitänyt pystyä parempaan, siihen, että me rakennetaan tällä lailla sopua, me saadaan saamelaisia kansoja, alkuperäiskansoja yhteen. Tämä lakiesitys tulee aiheuttamaan ja syventämään ristiriitoja. — Jatkan seuraavassa puheenvuorossani.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Vuornos, olkaa hyvä.

**15.29 Henrik Vuornos kok:** Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjälain uudistaminen aloitettiin vuonna 2012 Kataisen hallituksen toimesta. Saamelaiskäräjälain uudistamisessa on ollut erilaisia vaiheita, mutta kunniaksi tämä prosessi ei ole ollut lainsäätäjille. Petteri Orpo on kuudes pääministeri, jonka hallitus käsittelee saamelaiskäräjälakia, ja samalla ensimmäinen, joka aikoo viedä sen maaliin. Haluan antaa erityisen kiitoksen myös ministereille Meri ja Henriksson, joiden rooli tämän pitkäaikaisen saagan loppuun saattamisessa on ollut merkittävä.

Saamelaiskäräjälakia on käsitelty eduskunnassa huolella ja hartaasti. Hallitus antoi lakiesityksen eduskunnalle jo ensimmäisenä syksynä 14.12.2023. Nyt, puolitoista vuotta myö-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

hemmin, perusteellinen käsittely on valmis. Perusteellinen käsittely on varmasti ollut tarpeen, mutta onhan tämä kestänyt myös aika kauan.

Hallituksen esitys saamelaiskäräjistä annetun lain muuttamisesta on keskeisiltä osiltaan sama esitys kuin se, joka Marinin hallituksen loppumetreillä kaatui liian myöhään annettuun hallituksen esitykseen ja erityisesti hallituspuolue keskustan vastustukseen. Lain tavoitteena on suojella ja edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä parantaa saamelaisten kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä.

Keskeisin muutos nykytilaan lakiesityksessä koskee saamelaiskäräjien vaaliluetteloon merkitsemistä eli äänioikeutta saamelaiskäräjien vaaleissa. Oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon on jatkossa henkilöllä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen, että henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai ollut merkittynä äänioikeutetuksi vuoden 27 alusta lähtien. Oikeus kuulua kärjäluetteloon takautuu siis jatkossa kolme sukupolvea nykyisen kahden sukupolven sijaan. Niin sanottu lappalaiskriteeri poistuu lakimuutoksen myötä.

Arvoisa puhemies! Vaaliluetteloon merkitsemisen nykytilaa voi mielestäni kuvata jokseenkin epäselväksi. Tästä kertovat lukuisat riidat, joita korkein hallinto-oikeus on joutunut vuosien varrella ratkaisemaan kärjäluetteloon kuulumisen osalta. Lainmuutos selkeyttää kärjäluetteloon merkitsemisen tilaa ja vahvistaa osaltaan alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeutta.

Minä luotan saamelaiskäräjien enemmistöön, joka tukee lakimuutoksen ratkaisua kärjäluetteloon merkitsemisestä. Kanta on säilynyt samana, vaikka välillä on käyty vaaleja. Ei ole olemassa sellaista ratkaisua, johon kaikki olisivat tyytyväisiä. Nyt käsittelyssä olevaa esitystä tukee selkeä käräjien enemmistö, joka varmaan itse kunkin mielestä edustaa kuitenkin saamelaisten enemmistöä.

Haluan kiittää henkilökohtaisesti myös Tuomas Aslak Juusoa ja Pirita Näkkäläjärveä lukuisista keskusteluista ja saamelaiskäräjien näkemysten valottamisesta hallitukselle ja muun muassa tällaiselle etelän vetelälle. Jos mieli on avoin, voi mielestäni kuka tahansa meistä ymmärtää saamelaisuutta sen monine eri vivahteineen.

Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjien päätösvalta on rajattua, ja se koskee saamen eri kieliä ja kulttuuria koskevia asioita. Esimerkiksi maankäytöstä ja verotuksesta saamelaisten kotiseutualueella päättävät nyt ja jatkossa kunnanvaltuustot aivan samaan tapaan kuin muualla Suomessa.

Haluan alleviivata sanoja ”kieli” ja ”kulttuuri”. Meidän Suomessa tulisi olla ylpeitä, että meillä on elinvoimainen alkuperäiskansa, joka vaalii omaa kulttuuriaan. Se on Suomelle sellainen rikkaus, jota harvalla maailman maalla on.

Minkälaisista asioista saamelaiskäräjät sitten huolehtivat? Minusta aivan tavallisista asioista, esimerkiksi siitä, että Sevetin kylällä saa päivähoitopalveluita tai sairaanhoitajan vastaanoton koltan kielellä, jonka puhujia ei ylipäänsä ole kuin muutamia satoja; siitä, että Kaldoaivissa poroelinkeinoa ja kalastusta voidaan harjoittaa jatkossakin ja perinne-elinkeinojen edellytykset säilyvät; siitä, että ikäihminen saa viimeisinä vuosinaan palvelua omalla äidinkielellään esimerkiksi pohjoissaameksi.

Jo nyt ilmastonmuutos ja esimerkiksi vieraslaji kyttyrälohi haastavat kotiseutualueen elinkeinoja ja perinteistä tapaa elää. Sopeutumistyössä sekä alueen ainutkertaisen luonnon suojelussa tarvitaan saamelaiskäräjiä ja laajasti koko eduskunnan tukea.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Arvoisa puhemies! Minusta on tärkeää, että saamelaiskäräjät on elävän saamelaisuuden äänitorvi: heidän, jotka edelleen puhuvat saamen eri kieliä ja harjoittavat saamelaiselinketoja. On päivänselvää, että ilman käräjiä saamelaisten edellytykset pitää yllä kieltä ja kulttuuria heikkenisivät. Uudistamalla saamelaiskäräjälakia turvaamme sen, että saamelaiskäräjät on jatkossakin elävän saamelaiskulttuurin ja elävien kielten vahva edustaja ja ääni Suomessa.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

**15.34 Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa herra puhemies! Voi sanoa, että lähes 20-vuotisen eduskuntaurani aikana tämä on vaikein päätös, minkä olen kohdannut, omassakin puolueessa. Ensinnäkin tulen Lapista ja Lapin vaalipiiristä, jota tämä asia mitä enimmäissää määrin koskettaa, mutta meillä Lapin kansanedustajilla on aikaisempina vaalikausina ollut yhtenäinen näkemys tähän asiaan, ja nytkin uskon, että ollaan hyvin tietoisia ja perehtytyt tähän. Tämä on ristiriitainen ja monia jakava kysymys meillä, ja siitä tämä vaikeus johtuu.

Saamelaiskäräjälaki on vuodelta 95, ja sen uusiminen on yleisesti kannatettava asia. Jaan muiden perustuslakivaliokunnan jäsenten kanssa näkemyksen siitä, että valtiosääntöoikeudellisia esteitä ei tämän käräjälain hyväksymiselle ole. Sen sijaan mielestäni oikeusministeriön kansliapäällikkö Timosen toimikunnan työn pohjalta tehty työ lähti jossakin määrin heti alussa väärille jengoille. Minusta siihen ei osallistettu kaikkia saamelaisryhmiä, ja lisäksi työ on ongelmallinen 3 ja 9 §:ien osalta. On vaikea lailla säätää, kuka kuuluu alkuperäiskansaan, ja varmasti siitä johtuen oli tämä seuraus, että tässä ei pyritäkään enää saamelaismääritelmään, sitä ei ole, vaan määritellään vain ne, jotka ovat äänioikeutettuja.

Hallituksen esityksessä esitetään myös niin sanotun lappalaispykälän poistamista. Saamelaiseksi ei enää katsottaisi sellaisia henkilöitä, joka on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa. Täällä tuotiin aikaisemmissa puheenvuoroissa esille, että ongelmia voi syntyä, jos saamelaisten asioista päättämään pääsevät henkilöt, jotka eivät ole saamelaisia. Kannan huolta myös siitä ja näen ongelmana myös sen, ettei saamelaiseksi hyväksytä henkilöitä, jotka täyttävät kriteerit. Tällaisiakin henkilöitä on, ja siinä tavallaan tämä oikeudenloukkaus tapahtuu toiseen suuntaan. Olen aivan vakuuttunut, että jatkossa näistä ratkaisuista tullaan valittamaan myös ihmisoikeuselimiin. Näen ongelmana sen, että vaaliluetteloon jo kertaalleen merkityksi tullut saamelainen menettääkin uuden lain seurauksena statuksensa eikä häntä lain kriteerien muutoksen myötä enää hyväksytä vaalirekisteriin.

Myös apulaisoikeuskansleri on kritisoinut sitä, ettei yksittäiseen henkilöön kohdistuvia vaikutuksia ole lappalaisperusteen poistamisen myötä arvioitu. Lakiesityksessä on omaksuttu teennäinen konstruktio, jonka mukaan saamelaismääritelmä ei enää määrittele sitä, kuka on saamelainen, vaan ainoastaan tämän äänioikeuden, ja tämä ei ole mielestäni hirveän onnistunut ratkaisu. Asiantuntijakuulemisessa on esitetty perusteltuja epäilyksiä siitä, mahdollistaako ehdotettu sääntely kaikkien alkuperäiskansaan kuuluvana itseään pitävien hakeutumisen saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. On tiedossa, että meillä on ollut valtava assimilaatio, ja sen seurauksena, kun saamelaisia ja muita vähemmistöjä on sulautettu valtaväestöön, moni on menettänyt kielensä. Siitä juontuvat nämä vaikeudet nyt näyttää sitten myös osaltaan, että on joskus osannut puhua kieltä.

Lakiesityksessä lähdetään siitä, että vaaliluettelo kootaan uudelleen. Lakiuudistus pyrkii poistamaan jo kertaalleen vaaliluetteloon otettuja henkilöitä ja jopa saamelaiskäräjille

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

valittuja henkilöitä. Korkein hallinto-oikeus ei ole liittänyt äänestysluetteloon yhtäkään henkilöä, jolla ei olisi vahva saamelainen identifikaatio ja todisteaineisto oman suvun saamelaisuudesta. Myös vaalilautakunta on tehnyt virheitä hylätessään kriteerit täyttäviä henkilöitä pääsemästä luetteloon. Henkilöt, jotka eivät ole tulleet hyväksytyiksi vaaliluetteloon, ovat joutuneet oikeusturvakeinonaan turvautumaan asiassa korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen. Mielestäni olisi ainoa oikea tapa ollut, että hyväksyttäisiin nämä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä vaaliluetteloon merkityt saamelaiset myös tähän uudelleen koottavaan vaaliluetteloon.

Syksyn 24 vaaleissa saamelaiskäräjät käyttivät valtaansa vähemmistön vastustuksesta huolimatta poistamalla ennen vaaleja sellaiset henkilöt, jotka Suomen valtion korkein hallinto-oikeus oli äänestysluetteloon lisännyt, ja vaalit mitätöitiin ja uusittiin myöhemmin. Mutta nykyinen kokoonpano piti huolen siitä, ettei näitä vähemmistöryhmiä ole päässyt hallituksen lautakuntiin eikä tärkeimpiin työryhmiin.

No, saamelaiskäräjälain 9 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi yhteistoiminta- ja neuvotteluvollisuudesta. Saamelaiskuntien edustajat ovat vahvasti tuoneet esille huolensa kunnallisesta itsehallinnosta ja maa-alueidensa käytön vaikeutumisesta. Saamelaisalueen kuntien maankäyttöä rajoittavat jo nykyisellään laajat luonnonsuojelu- ja erämaa-alueet, jotka ovat pääosin Metsähallituksen hallinnoimia, ja tätä yhteistoiminta- ja neuvotteluvollisuutta ei tule soveltaa siten, että se estää kaiken saamelaisalueen kuntien dynaamisen kehittämisen ja elinvoiman vahvistamisen, muun muassa infra- ja matkailuhankkeiden tai metsäteollisuushankkeiden osalta.

Neuvotteluvollisuuden tulee koskea vain saamelaisten kotiseutualuetta, ja laajentuminen koskemaan kotiseutualueen ulkopuolisia hankkeita aiheuttaa lisäresurssitarpeita ja tulkintavaikeuksia. Neuvotteluvollisuuden seurauksena on huolehdittava niin kuntien, Lapin liiton, Metsähallituksen kuin saamelaiskäräjien osalta riittävästä työvoimasta ja tulkkaus- ja käännöskuluista, jotteivät jo nykyisellään pitkät prosessit pitkity entisestään.

Laki on valmisteltu siten, ettei kaikkia ryhmiä ole osallistettu sen valmisteluun, ja hallituksen esitys ei myöskään tukeudu lainkaan asiasta tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin. Lain valmistelussa on nojattu voimakkaasti YK:n kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimusta valvovan ihmisoikeuskomitean näkemyksiin. YK:n ihmisoikeuskomitea ei ole ehdottanut vaaliluettelon uudelleen kokoamista eikä lappalaiskriteerin poistamista eikä muutoinkaan antanut yksityiskohtaisia määräyksiä saamelaismääritelmän sisällöstä. Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että ihmisoikeuskomitean näkemykset asiasta ja Suomen tilanteesta pohjautuvat myös osittain virheelliseen tietoon ja tulkintaan. — Jatkan myös seuraavassa puheenvuorossa. Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

**15.41 Juha Mäenpää ps:** Arvoisa herra puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Usean puolueen muodostamassa hallituksessa helposti käy niin, että joutuu juomaan kuumaa kuravettä, mutta jossain menee kuitenkin raja. Minulla se menee ihmisoikeuksissa. Tämä on mielestäni syrjivä ja rasistinen lakiesitys.

Hallitus esittää saamelaismääritelmän kumoamista ja sen korvaamista oikeudella tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Samalla niin kutsuttu lappalaiskriteeri poistettaisiin kokonansa. Toimenpide on saanut osakseen arvostelua, sillä sitä pidetään saamelaisten vähemmistöryhmiä syrjivänä. Ehkä ansiokkaimmin kritiikin on antanut professori

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Reetta Toivanen kirjallisessa asiantuntijalausunnossaan perustuslakivaliokunnalle. Toivanen kertoo, että YK:n ihmisoikeuskomitea ei ole edellyttänyt lappalaiskriteerin poistamista eikä muutoinkaan anna yksityiskohtaisia määräyksiä saamelaismääritelmän sisällöstä. Edes mandaattia tällaiseen heillä ei ole.

Valiokunta on antanut mietinnön, jonka pohjalta nyt asiaa käsittelemme. Kaksi erillistä vastalauseetta mietintöön ovat jättäneet valiokunnan keskustalaiset jäsenet ja yksi sosiaalidemokraatti.

Perustuslakivaliokunnan tiedotustilaisuudessa viime viikon keskiviikkona muistutettiin, että saamelaiskäräjälain uudistus on epäonnistunut kolmella edellisellä vaalikaudella hallituspohjan väristä riippumatta. Tiedotustilaisuudessa huomautettiin, että asiantuntijakuulemisten perusteella niin lainsäädännön nykytila kuin ehdotetut muutokset saavat arvostelua. Saamelaiskäräjälain uudistusta on pidetty yleisesti haastavana. Aihe on voimakkaasti jakanut sekä saamelaisia tutkijoita että poliitikkoja myös puolueiden sisällä. Viimeisimmästä kertoo hyvin se fakta, että esimerkiksi SDP:n rivit repesivät asian käsittelyssä jo perustuslakivaliokunnassa lappilaisen sosiaalidemokraatin jättäessä vastalauseen mietintöön.

Vaikka en ole itse perustuslakivaliokunnan jäsen, saati Lapista, niin olen eduskuntaan alkuvuodesta perustetun Suomen alkuperäiskansojen ystävyysryhmän puheenjohtajana ollut mukana järjestämässä keskustelutilaisuuksia aiheeseen liittyen. Ystävyysryhmä järjesti tilaisuuden ”Alkuperäiskansojen haasteet: Vähemmistöjen vähemmistöt, kuka niitä uskaltaa tutkia?” Se järjestettiin eduskunnassa. Keskustelemassa aiheesta olivat muun muassa kestävän kehityksen alkuperäiskansatutkimuksen professori Reetta Toivanen, historian professori Marja Lähteenmäki ja kielitieteilijä ja tietokirjailija Janne Saarikivi. Toisen tilaisuuden ystävyysryhmä järjesti Helsingin keskustakirjasto Oodissa aiheesta ”Saamelaiskäräjälain epäkohdat, onko niitä?” Paikalla keskustelemassa olivat saamelaiskäräjien jäsenet Inka Kangasniemi ja Kari Kyrö. Molemmista tilaisuuksista julkaistiin tallenteet YouTubeen.

Koen, että minulla on tällaisten tilaisuuksien järjestäjänä suora velvollisuus kommentoida käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä. Elikkä se keskeinen kiistanaihe on se saamelaiskäräjälain 3 §. Siinä sanotaan, että ”saamelaisella tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen, että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa”. Nyt hallitus esittää saamelaismääritelmän kumoamista ja sen korvaamista oikeudella tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Samalla niin kutsuttu lappalaiskriteeri poistettaisiin kokonaan. Toimenpide on saanut osaksi arvostelua, sillä sitä pidetään saamelaisen vähemmistöryhmiä syrjivänä.

Ehkä ansiokkaimmin kritiikin on antanut tosiaan Reetta Toivanen asiantuntijalausunnossaan perustuslakivaliokunnalle. Toivasen mukaan lappalaiskriteerin poisto on selkeässä ristiriidassa perustuslain 17.3 §:n kanssa. Lisäksi hän lausunnossaan toteaa, että YK:n ihmisoikeuskomitea ei ole edellyttänyt lappalaiskriteerin poistamista eikä muutenkaan määräyksiä sisällöstä. Edes mandaattia tällaiseen ei ole. Hän näkee eriskummallisena sen, että koko tämän lakiesityksen vahvimaksi motivaattoriksi on valittu Yhdistyneet kansakunnat, joka valvoo 193:a hyvin erilaista jäsenvaltiota. Toivanen kummastelee lausunnossaan, että Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus ja erilliset, nimenomaan vähemmistöjen oikeuksia valvovat elimet on jätetty huomattavasti vähemmälle huomiolle. Euroopan neuvoston toimielinten suosituksissa ei vaadita saamelaismääritelmän muuttamista eikä

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

varsinkaan ehdoteta koko vaaliluettelon uudelleen laatimista — tämä siitä huolimatta, että nämä komiteat tekevät maavierailuja ja tapaavat saamelaiden edustajia laajamittaisesti.

Arvoisa puhemies! Mielestäni hallituksen esityksen oikeutus ja tarpeellisuus voidaan asettaa kyseenalaisiksi.

Haluan tähän loppuun vielä vähän vapaamuotoisesti pohtia tätä asiaa, kun nyt kuitenkin oli perustuslakivaliokunnassa lisätty sinne muutamia kriittisiä huomioita ja vaadittu asialle seurantaa, ja siellä oli tämä, mitä seuraa tästä seurannasta. Meillä on kuitenkin tällaisia saamelaisia, joillekä tätä saamelaistatusta ei haluttaisi antaa, ja tämän seurauksena näistä tulee tällöisten heimojen välisiä riitoja, ja ne tulevat todennäköisesti nyt lisääntymään. Mutta mitä sen seurannan pitää olla ja mitä sen seurannan lopputuloksena on? Mielestäni, jos näitä statuksettomia saamelaisia, joita todennäköisesti tulevat olemaan metsälappalaiset [Puhemies koputtaa] esimerkiksi, kohdellaan edelleen kaltoin, niin tämä saamelaiskäräjälain rahoitus ja siihen liittyvä rahoitus pitää purkaa ja jakaa sitten saamelaisille [Puhemies koputtaa] ja statuksettomille saamelaisille jatkossa. — Kiitoksia.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Gebhard, olkaa hyvä.

**15.49 Elisa Gebhard sd:** Arvoisa puhemies! Saamelaiskärjälaki ollaan, vaikkakin valitettavan myöhään, korjaamassa sellaisella tavalla, joka turvaa nykyistä paremmin alkuperäiskansan itsemääräämisoikeuden. Minusta on korkea aika toimia oikein saamelaisia kohtaan ja korjata merkittävä kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta keskeinen epäkohta. Itselleni kaikista tärkein seikka alkuperäisessä hallituksen esityksessä sekä tässä perustuslakivaliokunnan kannassa on se, että saamelaiskärjät itse hyväksyvät esityksen. Nyt saamelaiskärjien hallitus on yksimielisesti tästä hyväksynnästä päättänyt.

Lisäksi on tärkeää, että korjaamme sellaisia puutteita, joista olemme saaneet kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä moitteita. Esimerkiksi YK:n ihmisoikeuskomitea ja rotusyrjinnän vastainen komitea ovat antaneet Suomelle langettavat päätökset koskien saamelaiskärjien vaaliluetteloa, sillä laki ei ole toteuttanut alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta. Jo pitkäaikaisen saamelaiskärjälain muutostyön perustana ovatkin eri vaalikausilla olleet nimenomaan saamelaiden perusoikeuksien toteutuminen, Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistus ja muut alkuperäiskansoja koskevat sopimukset.

Tässä esityksessähän suurin muutos nykyiseen verrattuna koskee lain 3 §:n mukaista saamelaisen määritelmää. Tällaisesta määritelmästä tosiaan ei uudessa laissa puhuta, vaan sen sijaan puhutaan oikeudesta tulla merkityksi saamelaiskärjälain vaaliluetteloon. Vaaliluetteloon merkitsemisen kriteerit taas ovat vastaavat kuin mitä Ruotsissa ja Norjassa on käytössä. Viime kädessä tässä asiassa on kyse siitä, saavatko saamelaiset itse päättää keskeisimmistä omaan asemaansa vaikuttavista seikoista, kuten itsehallinnosta sekä kielen ja kulttuurin ylläpitämisestä.

Saamelaiset ovat odottaneet minun mielestäni liian pitkään, että tämä laki korjataan. Nyt on oikea aika uudistaa saamelaiskärjälaki.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Ledamot Biaudet, poissa. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.52 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Keskusta on koko viime vuosikymmenten toimintansa aikana ollut edistämässä saamelaiden omaa kulttuurin kehitystä ja luomassa oikeuksia ja mahdollisuuksia sen toteuttamiseen. Se näkyy muun muassa saamelaiskäräjien perustamisessa ja sitten Sajoksen rakentamisessa. Elikä on tehty ihan aidosti työtä sen eteen, että saamelaiset voisivat omalla alueellaan harjoittaa vahvasti kulttuuriaan.

Kun nyt katsoo tätä nyt esillä olevaa lakiesitystä — mikä sinänsä on tietysti aivan oikein, että sitä kehitetään koko ajan — olisimme erittäin paljon toivoneet, että olisimme rakentaneet saamelaiskäräjälakia sillä keinoin, että ensinnäkin valmisteluvaiheessa olisi kuultu ja otettu osapuoliksi kaikki ne saamelaiset, joita asia koskee. Tämä lakiesityshän lähti sen aikaisemman työryhmän perusteella laaditun esittelyn pohjalta, ja nyt sen perusteella on laadittu sitten tämä hallituksen esitys, ja tietty osa saamelaisista heitettiin tämän valmistelun ulkopuolelle. Mikähän meteli tässä salissa olisi, jos joku olennainen lakiesitys tulisi eduskuntaan ja iso, merkittävä osa sitä koskevista sidosryhmistä olisi heitetty valmistelun ulkopuolelle eikä heitä ei olisi edes kuultu asiassa? Kyllähän se olisi aivan ennenkuulumatonta.

Ja mitä tulee tähän nyt käsittelyssä olevaan perustuslakivaliokunnan mietintöön ja siinä olevaan alkuosaan koskien perustuslainmukaisuutta, siinä keskusta oli aivan yksimielinen. Olemme samaa mieltä, että mietinnön alkuosan perustuslakiosuus oli yksimielinen.

Mutta mitä tulee sitten esimerkiksi tähän lain 3 §:ään saamelaisuuden määrittämisestä, olemme rankasti eri mieltä. Ei voi olla niin, että osa saamelaisista — metsäsaamelaiset, metsälappalaiset — heitetään ulos oikeudesta tulla vaaliluetteloon merkityksi ja näin ollen käyttää äänioikeutta saamelaiskäräjävaaleissa. Onhan aivan ennenkuulumatonta, että pieni osa saamelaisista — se porukka, joka valitsee, ketkä saavat olla saamelaiskäräjillä — voi heittää ulos tästä porukasta, niin kuin muuten on käynytkin jo. Ei ole pitkä aika, kun edellisten vaalien ääniharava, eniten ääniä saanut henkilö, heitettiin pois ja ihan pakkana väitettiin sen olevan oikein. On aivan käsittämätöntä, että korkein hallinto-oikeus on näistä asioista antanut monta päätöstä ja saamelaiskäräjät siitä huolimatta on hyvin nuivasti jättänyt ne toteuttamatta: osittain toteuttanut ja osittain jättänyt toteuttamatta korkeimman hallinto-oikeuden päätökset. Miten on mahdollista, että demokraattisessa yhteiskunnassa, perustuslaillisessa demokratiassa Suomessa, tällainen menettely on mahdollista, että korkeimman oikeusasteen tuomiot jätetään huomiotta? En ole moiseen asiaan koskaan elämäni aikana vielä törmännyt, ja toivottavasti tämä tapa ei leviä yleisemmin. On aivan ennenkuulumaton asia, että tällaisen joutuu havaitsemaan kansanedustajana.

Jos haluttaisiin aidosti tehdä tämä homma oikein, niin pitäisi se polveutumisperuste edelleen hyväksyä, koska polveutuminen on varmasti ainoa oikea ja rehellinen tapa, jolla voidaan todeta, onko henkilö saamelainen vai ei. Ei voi olla niin, että muuan viisilapsisessa perheessä kolmella on oikeus äänestää saamelaiskäräjävaaleissa ja asettua tietenkin ehdolle — että he ovat saaneet sen oikeuden ja kaksi muuta ei. Eihän tämä näin voi demokraattisessa valtiossa olla, ei missään tapauksessa.

Kun katsotaan tätä vaaliluettelomenettelyä yleensäkin, niin se on aivan semmoinen käsittämätön juttu, että asianosaiset itse pääsevät päättämään asiasta ja sen jälkeen sitten voivat näin ollen puhdistaa vaaliluettelon. Olen valtakunnan lehdissä nähnyt monta artikkelia tätä koskien ja monessa keskustelussa ollut mukana, joissa ihan aidosti pelätään, että nyt kun tämä uusi laki tulee hyväksytyksi, niin näin ollen on mahdollista, että se puhdistus alkaa. Sieltä heitetään taas pois henkilöitä, jotka eivät valtaapitävien saamelaisten mielestä ole millään lailla vaalikelpoisia eivätkä ole oikeutettuja asettumaan ehdolle eivätkä äänes-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

tämään. Tämä niin sanottu lappalaisperuste on heitetty romukoppaan, ja mikään instanssi tuolla kansainvälisessä toiminnassa ei puolla eikä mahdollista sitä, että tämä polveutumisperuste on huono. Se on laillinen vahva peruste, vaan nyt se ollaan heittämässä pois.

Kyllä suuresti ihmettelen tätä menoa, mitä täällä eduskunnassa tässä asiassa on tehty. Olisin niin toivonut ja keskusta on aina toivonut sovun rakentamista saamelaisryhmien välillä. Jos me aidosti haluamme saamelaisten kulttuuria ja heidän elämäntapaansa tukea, pitää se mahdollisuus antaa kaikille saamelaisille. Olkoon sitten inarinsaamelainen tai olkoon sitten metsälappalainen, kuka tahansa, joka on aidosti saamelainen ja joka on polveutunut saamelaisesta perheestä, niin se mahdollisuus pitää antaa, ja nythän sitä mahdollisuutta ei ole.

On tässä hallituksen esityksessä yksi erittäin hyvä puoli, arvoisa puhemies: Lopuksi sanon sen vielä, että tässä asiassa on hyvä puoli, että tähän lakiin on kirjattu seurantavelvoite, että tätä saamelaiskäräjälain toteuttamista aidosti ja tarkasti seurataan ja jos havaitaan nämä äsken mainitsemani ongelmat muun muassa tähän vaaliluetteloon merkitsemisestä ja että polveutuminen ei olisi mikään peruste enää, niin nyt tässä on mahdollista ottaa vielä takapakkia ja ottaa se asia uudelleen käsittelyyn. Ketään ei voi syrjiä. Ei KP-sopimuksesta, ei Euroopan unionin papereista eikä ihmisoikeustuomioistuimen papereista eikä YK:n papereista mistään löydä sitä, että joku vähemmistö voi pientä vähemmistöosaa oman yhteisönsä sisällä syrjiä. Sitä minä vain ihmettelen, että tavallaan eduskunta asettuu nyt sen puolelle. Mutta toivotaan, että tämä saamelaiskäräjälaki saadaan jonain päivänä siihen kuntoon, että kaikilla on aito mahdollisuus harjoittaa saamelaiskulttuuria. Nythän sitä ei ole, mutta paremman toivossa eläkäämme.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

**15.58 Jenni Pitko vihr:** Arvoisa puhemies! Syrjimistä ei todellakaan Suomen lainsäädännössä saa käydä, ja perustuslakivaliokunta on todennut, että tämä lakiesitys vastaa Suomen perustuslakia, yksimielisesti totesivat. Saamelaiset ovat yksi kansa. Tässä salissa tunnutaan haluavan yrittää asettaa saamelaisia toisiaan vastaan. Suomessa on kolme kieliryhmää, ja kaikki saamelaisryhmät olivat edustettuina Timosen toimikunnassa, jossa tämä laki tehtiin — pohjoissaamen, inarinsaamen ja koltansaamen kieliryhmien edustajat.

Täällä on myös keskustan perustuslakivaliokunnan jäsenen suusta kuultu, että tämän lain käsittelyssä osallistettiin ja kuultiin laajasti eri tahoja, jotka kokevat, että tämä laki heittää koskee. Mielestäni ei voi sanoa, se ei olisi paikkansapitävää, että tässä ei olisi kuultu. Kyse vaikuttaa olevan siitä, että tätä lakia vastustavien mielestä niiden ryhmien, jotka itse identifioituvat saamelaisiksi mutta saamelaiset eivät heitä saamelaisiksi tunnista, pitäisi siltikin päästä kärjäläluetteloon. Siis ihmisiä, vaikka heillä ei olisi elävää sidettä saamelaisuuteen, pitäisi päästää päättämään saamelaisten asiasta. Itse en voi sitä hyväksyä.

On olemassa myös ilmiö täällä Pohjoismaissa ja paikoissa, missä on alkuperäiskansoja ja heillä on oikeuksia, että alkuperäiskansojen jäseneksi hakeutuu myös ei-alkuperäiskansaan kuuluvia ihmisiä. Se on uhka itsemääräämisoikeuden toteutumiselle, ja sen kanssa kamppailevat monet alkuperäiskansat. Suomen voimassa oleva saamelaiskäräjälaki myös mahdollistaa meille tällaisen ilmiön toteutumisen. Norjassa tuli vastikään ilmi tapaus, jossa paikallispoliitikko oli hakeutunut Norjan saamelaiskäräjälle, koska halusi edistää kaviostoimintaa omalla alueellaan. Kanadassa ja Yhdysvalloissa ilmiö on merkittävä, ja ongelma on myös kasvava. Valtaväestöön kuuluvat ihmiset haluavat henkilökohtaista hyötyä

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

ja hakeutuvat näin alkuperäiskansan jäseniksi. En sano, että kaikilla ihmisillä, ketkä hallinto-oikeus on Suomessa lisännyt vaaliluetteloon, kyse olisi tästä, mutta meidän täytyy ymmärtää myös tämä ilmiö. Vuodesta 2011 korkein hallinto-oikeus on myöntänyt siis äänioikeuksia ihmisille, joita saamelaiset eivät tunnusta saamelaisiksi, ja tätä asiaa nyt tässä laissa korjataan. Tilanne on kestävä ja käsittämätön, ja toivon, että asia vihdoinkin korjataan.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Strandman.

**16.01 Jaana Strandman ps:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on keskusteltu jo pari tuntia saamelaiskäräjälaista, jonka lakivalmistelu on ollut varsin haasteellinen useiden vaalikausien ajan. Edustaja Seppänen on tuonut tänään varsin kattavan pohjan tälle keskustelulle kertoessaan historiaa. Tämän historian pohjalta olisi tätäkin lakia tullut tarkastella tarkemmin. Historia luo identiteettimme. Maamme eri osat ovat arvokkaita kulttuureineen, tapoineen, elinkeinoineen ja kielensä sekä murteidensa vuoksi, niin myös Lappi. Meidän, jotka emme ole kotoisin Lapista, on hankalaa tiedostaa ja asettua alkuperäiskansan asemaan. Täällä on ollut myös erilaisia näkemyksiä YK:n alkuperäiskansojen määritelmistä ja siitä, onko ihmisioikeudet tässä laissa tulkittu totuudenmukaisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Saamelaiskäräjälain uudistuksen tavoitteena on ollut tukea saamelaiskulttuurin säilymistä. Ongelmallisena tässä lakiuudistuksessa on saamelaisuuden määritelmä, jolla vaaliluetteloihin tulee merkityksi. Saamelaiskäräjien vaaliluettelon kriteerien tarkka määrittäminen on ollut haastavaa sukuuetteloiden puutteen sekä määritelmien väljyyden vuoksi. Harmillista, että tässä valmistelussa ei ole kuultu kaikkia osapuolia, ja tällä tarkoitan esimerkiksi metsälappalaisia. Kysynkin, voiko saamelaiseksi identifioitua jokainen. Tämä tuo mielivaltaisuutta päätöksentekoon, ja sitähän me emme tässä maassa halua. Saamelaiset ovat suomalaisia, vaikka täällä on muuta väitetty. Huomaan, että täällä salissakin näemme tämän asian eri tavoin, kuka milläkin perusteella.

Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiuudistus ja lakikorjaus on edelleen varsin tulkinnallinen, ja tätä tulee palata tarkastelemaan uudelleen. Kysymys on merkittävästä ihmisioikeuskysymyksestä.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Seppänen.

**16.04 Sara Seppänen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Luen seuraavaksi lapinkylien parlamentin ja lapinkylien yhdistysten useille kansanedustajille lähettämän lausunnon.

”Eduskunnassa on useilla valtiopäivillä ollut esillä kysymys saamelaismääritelmän muuttamisesta. Asian taustalla on vuonna 2015 pidetyt saamelaiskäräjävaalit, joissa saamelaiskäräjillä vähemmistönä olevat inarin- ja metsäsaamelaiset menestyivät hyvin. Kaksi eniten ääniä saanut ehdokas kuului tähän ryhmään. Vaikka kysymyksessä oli henkilövaali, heitä ei kuitenkaan valittu hallitukseen tai mihinkään muuhunkaan merkittävään tehtävään. Vaalitulos osoitti kuitenkin enemmistön nimittämälle käräjien johdolle, että on mahdollista, että he menettävät enemmistön saamelaiskäräjillä. Tämä olisi tarkoittanut myös sitä, että he olisivat menettäneet päätösvalan oikeusministeri Henrikssonin aikana jyrkästi nousseisiin saamelaiskäräjien määrärahoihin. Kun määrärahat olivat vielä muutama vaalikausi sitten 3,8 miljoonaa euroa vuodessa, ne ovat tällä hetkellä noin 10 miljoonaa euroa nousten lain hyväksymisen jälkeen noin 12,5 miljoonaan euroon.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Inarinsaamelaisia edustanut Kari Kyrö oli ollut useissa vaaleissa ääniharava, mistä syystä saamelaiskäräjien johto pyrki siihen, että hän ei voisi asettua ehdolle seuraavissa vaaleissa. Kyrön merkitseminen saamelaiskäräjien vaaliluetteloon perustui siihen, että hän täytti saamelaiskäräjälain 3.2 §:n niin kutsutun lappalais- eli polveutumisperusteen. Henrikssonin johtamassa oikeusministeriössä laadittiin hallituksen esitys, jossa esitettiin tämän perusteen poistamista. Koska tällä hankkeella ei kuitenkaan ole ollut mitään oikeudellisia perusteita ja sen tarkoituksena on ainoastaan syrjiä vähemmistönä olevia alueen alkuperäisiä saamelaisryhmiä, hanke on jo kaksi kertaa rauennut eduskunnassa. Tästä huolimatta vuoden 2023 vaalien yhteydessä saamelaiskäräjät poisti Kyrön ja samalla myös kymmeniä muita inarin- ja metsäsaamelaisia, vaikka heillä kaikilla oli korkeimman hallinto-oikeuden päätös tulla merkityksi vaaliluetteloon. Valitusten seurauksena korkein hallinto-oikeus kumosi vaalituloksen ja silloinen vaalilautakunta ja hallitus ovat tällä hetkellä valtiosyyttäjän syyteharkinnassa.

Nyt eduskunnassa olevan hallituksen esityksen kirjoittaminen annettiin esitystä valmisteltaessa niin kutsutussa Timosen työryhmässä käräjien johtoa eri yhteyksissä avustaneen Martin Scheininin tehtäväksi. Tämän seurauksena hallituksen esitykseen tuli useita virheellisiä tietoja. Esityksen mukaan saamelaismääritelmä tulee muuttua siitä syystä, että YK:n komiteat, eli ihmisoikeuskomitea ja niin kutsuttu rotusyrjintäsopimuksen täytäntöönpanoa valvova CERD-komitea, olivat vuosina 2019 ja 2022 vaatineet polveutumisperusteen poistamista. Todellisuudessa ihmisoikeuskomitea ei suinkaan vaatinut polveutumisperusteen poistamista vaan päinvastoin kritisoi sitä, että nykyisen saamelaislain 3 §:ää, joka siis sisälsi polveutumisperusteen, ei oltu sovellettu sen sanamuodon mukaan. CERD taas vaati nimenomaisesti polveutumisperusteen soveltamista, koska kysymys oli alkuperäiskansaan kuuluvien henkilöiden määrittelystä.

Perustuslakivaliokunnan käsittelyn aikana tuli myös esille, että lakiehdotus oli myös perustuslain vastainen. Perustuslain mukaan saamelaisella tarkoitetaan alkuperäiskansaan kuuluvaa henkilöä, mutta lainmuutoksen jälkeen ne henkilöt, jotka todistettavasti polveutuivat alueen alkuperäisistä saamelaisista, menettäisivät oikeutensa kuulua alkuperäiskansaan. Suurin osa heistä asuu perinteisillä saamelaisalueilla, ja monet harjoittavat perinteisiä saamelaisia elinkeinoja, kuten poronhoitoa. Vaaliluetteloon jäävien henkilöiden oikeus perustuu sen sijaan hyvin pienellä alueella vuonna 1962 tehtyyn haastattelututkimukseen. Nämä haastattelut ja niissä käytetty määritelmä eivät liittyneet millään lailla alkuperäiskansan määrittelemiseen. Lisäksi tässä tutkimuksessa syntyneeseen luetteloon merkityt henkilöt kuuluivat sukuihin, jotka olivat muuttaneet alueelle varsin myöhäisessä vaiheessa. Alueen alkuperäiset metsäsaamelaiset olivat asuttaneet aluetta satoja vuosia ennen heidän saapumistaan. Tällä hetkellä suuri enemmistö niistä henkilöistä, jotka voisivat jäädä luetteloon, asuu muualla kuin perinteisillä saamelaisalueilla, suurimmalta osaltaan etelän kaupungeissa. Alle 18-vuotiaista lapsista tämä luku on lähes 90 prosenttia.

Kysymys olisi siis siitä, että vaaliluetteloon jääviltä henkilöiltä ei edellytettäisi mitään alkuperäiskansaan kuulumisen kriteereitä mutta luettelosta poistettaisiin ne henkilöt, jotka nämä kriteerit todistettavasti täyttäisivät. Asia oli ristiriidassa sen kanssa, miten alkuperäiskansaan kuuluvat henkilöt määritellään ILO 169 -alkuperäiskansasopimuksessa sekä perustuslaissa turvatuun yhdenvertaisuuden kanssa.

Kun nämä asiat tulivat esille perustuslakivaliokunnassa, erityisesti kokoomuksen ja perussuomalaisen jäsenet esittivät hyvin kriittisiä kysymyksiä paikalla olleille saamelaiskäräjien edustajille. Monet kyseenalaistivat myös sen, että saamelaiskäräjävaaleissa eniten

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

ääniä saaneelta vähemmistön edustajalta halutaan poistaa vaalikelpoisuus. Kun Kari Kyrö oli käymässä eduskunnassa, pääministeri oli kertonut hänelle, että kyllä tämä asia hoidetaan.

Kaikki Lapin kansanedustajat ovat olleet hyvin kriittisiä lakiehdotusta kohtaan. Olemme pyytäneet tästä neuvotteluja RKP:n puheenjohtaja Adlercreutzin kanssa, mutta hänen vastauksensa on selvä: RKP lähtee hallituksesta ilman tätä lakia. On kuitenkin selvää, että ei hallitusta kaadeta tällaisen asian vuoksi, ja perustuslakivaliokunnan mietintö kirjoitettiin siten, että lakiehdotuksen ei katsottu olevan ristiriidassa perustuslain tai Suomen ratifioimien ihmisoikeussopimusten kanssa, vaikka todellisuudessa se oli ristiriidassa sekä rotusyrjintäsopimuksen että perustuslain 6 ja 17 §:n kanssa.”

Jatkan myöhemmässä puheenvuorossa. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Ojala-Niemelä.

**16.11 Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä kun vertaa tätä tilannetta tuonne Ruotsiin ja Norjaan, niin siellähän lähtökohtaisesti kaikki rekisteriin hakeutuvat tulevat myös sinne hyväksytyiksi, eli siinä suhteessa meillä on vähän erilainen tämä tilanne täällä Suomessa. Ja poronhoito ei myöskään ole yksinomaan saamelaiden elinkeino meillä, kuten muualla. Itse kannan myös huolta siitä, että semmoisten tuolla alueella, Yläperällä, saamelaiskuntien alueella elinkeinoa harjoittavien, esimerkiksi safariyrittäjien, jotka ovat ei-saamelaisia, elinkeinoa ei tule hankaloittaa ja vaikeuttaa tarpeettomasti.

Oli hyvä, että tuossa perustuslakivaliokunnan mietinnössä tuli selkeästi se kirjatuksi, ettei ole maankäyttöoikeuksien osalta kyse tämmöisestä veto-oikeudesta. Meillä Lappi on laaja maakunta. Meitä kannattelee neljä elinkeinoa: malmit, metsät, matkailu ja maanpuolustuskysymykset. Yhteensovittavaa riittää kyllä näitten elinkeinojen osalta, ja toivon, että jatkossakin kaikki mahtuvat tuohon laajaan Lapin maahan.

Myös vaalien kehittäminen suhteellisuuden suuntaan on minusta hyvä kirjaus tuossa mietinnössä, jotta nuo vähemmistöjen vähemmistökin tuolla käräjillä tulisivat huomioon otetuiksi ja saisivat sitten paikkajaossa myös hyviä paikkoja.

Hallituksen esityksen mukaan saamelaiskäräjälain hyväksyminen esitetyssä muodossa vaikuttaisi myönteisesti mahdollisuuksiin ratifioida ILO 169 -sopimus. Olen sitä mieltä, että aika on ajanut jo tuon sopimuksen ohi. Myös presidentti Niinistö otti aikanaan kantaa asiaan lausumalla, että kyse on siirtomaavallan aikoja varten tehdystä sopimuksesta. Vaikka tämä ILO-sopimuksen ratifiointi ei ole julkilausuttu tavoite, niin verhoiltuna se on kyllä tuotu esille. ILO-sopimuksen 14 artiklan mukaan alkuperäiskansan maanomistusoikeus niiden perinteisesti asuttamiin alueisiin on tunnustettava, ja tähän sopimukseen ei voi tehdä varauksia, eli sopimus on hyväksyttävä sellaisenaan tai sitten ei lainkaan.

Se, että ILO-sopimuksen maa-oikeusartikloja ei voi jättää sopimuksen ulkopuolelle, on aiheuttanut sen, että sopimusta ei ole ratifioitu Suomessa, ja myös Ruotsi on tästä samaisesta syystä jättänyt sopimuksen ratifioimatta. Jos Suomi joskus ratifioi sopimuksen, niin asia ei ole enää Suomen päätettävissä ja ILO:n asiantuntijakomitea päättää sopimuksen tulkinnasta. Kaikissa niissä tapauksissa, joissa se on ottanut kantaa omistusoikeuteen, se on tulkinnut omistusoikeutta sellaisena kuin se normaalisti ymmärretään. Jos sopimus ratifioitaisiin nykyään, valtiolle kuuluvat maat on ennemmin tai myöhemmin siirrettävä saamelaiden eli saamelaiskäräjien hallintaan. Jo pelkästään niin kutsutun saamelaiden kotiseutalueen maat ovat noin kymmenen prosenttia Suomen pinta-alasta. Ja vaikka väitetään-

kin, että maanomistusoikeus tulisi kohdistumaan vain valtion maahan mutta ei yksityiseen maanomistukseen, omistusoikeuden siirtäminen pois valtiolta kohdistuu mitä suurimmassa määrin paikalliseen väestöön, koska tärkeimpiä elinkeinoja, kuten porotaloutta ja matkailua, harjoitetaan lähes yksinomaan valtion maalla. Maanomistaja kuitenkin päättää, miten hänelle kuuluvaa maata käytetään vai käytetäänkö lainkaan, ja langat tuleekin pitää kansallisesti omissa käsissä eikä hyväksyä ILO-sopimuksen ratifiointia. Se voidaan hyväksyä vasta sitten, kun riittävät vaikuttavuusarvioinnit on tehty, mitä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön edellytetään ILO:n ratifioinnin osalta.

Saamelaiden kielen, kulttuurin ja elinkeinojen vaaliminen on tärkeää. SDP:n myötävaikutuksella poroelinkeinoja on tuettu, poronhoitajien sijaisapu on vakainaistettu ja esteaitoja on rakennettu valtakunnan rajalle. Tämän lisäksi Sajos on rakennettu, kansainvälistäkin mainetta Euroopan parhaana museona saanut Siida ja saamelaisalueen koulutuskeskus on tuettu sekä kielipesiä rahoitettu.

Olen jättänyt tuosta vastalauseen perustuslakivaliokunnan käsittelyn yhteydessä, ja edellä olevan perusteella ehdotankin, että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi ensimmäisen lakiesityksen 3 ja 9 §:t poistetaan vastalauseen 2 mukaisesti. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää.

**16.16 Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Tässä keskustelu on edennyt, ja siinä edustaja Pitko puhui saamelaiden itseidentifikaatiosta ja ryhmäidentifikaatiosta. Hän puhui myös siitä, että saamelaisilla on ollut pelko siitä, tai ainakin ymmärsin näin, että sinne saamelaiskäräjille pyrkii ihmisiä, jotka eivät ole saamelaistautaisia, ja näin oletan ja tulkitsem, että siitä on ollut kyse myös silloin, kun saamelaiskäräjien ääniharava Kari Kyrö on poistettu sieltä äänestysluettelosta ainakin kerran. Siellä oli muistaakseni muutama kymmenen muutakin saamelaista, jotka oli tiputettu pois sieltä äänestysluettelosta, ja sitten korkein hallinto-oikeus määräsi, että vaalit on uusittava, ja sitten kun vaalit uusittiin, niin Kari Kyrö sai siellä 215 ääntä. Tämä äänimäärä kyllä kertoo siitä, että aika iso joukko ihmisiä on identifioinut Kari Kyrön saamelaiseksi, koska hän sai noin paljon ääniä siitä.

No, nyt tässä lakiesityksessä tämä polveutuminen kuitenkin poistetaan. Mielestäni on aivan päivänselvä asia, että jos me puhutaan alkuperäiskansasta, niin siellä pitää olla silloin polveutuminen. Ja jos polveutuminen poistetaan, niin miten tämä sali suhtautuu siihen, jos minä huomenna jo itseni identifioin saamelaiseksi ja tulen tänne saamelaiden puvussa? Minähän voin identifoida itseni jatkossa myös statuksettomaksi saamelaiseksi ihan samalla tavalla, kun se polveutuminen on kai se joku juttu siellä. Jos ei ole polveutumista, niin tämä antaa mielestäni mahdollisuuden siihen, että saamelaisidentiteetti ryöstetään nyt näiltä. Eli kun siellä on tällä hetkelläkin jo kiistaa siitä, kuka on saamelainen ja kuka ei ole, niin nyt jos se polveutuminen poistetaan, mielestäni se luo sinne vielä enemmän ongelmia.

Tämä lakiesitys minulle tulleiden yhteydenottojen perusteella saattaa vain näitten niin sanottujen saamelaisheimojen välille — jos niistä heimoina voi puhua — aiheuttaa yhä syvempiä riitoja ja yhä vakavampia ongelmia. Saamelaiden keskuudessa saamelaisvähemmistön sisällä on vielä pienempiä vähemmistöjä, joita tämä laki syrjii. Jos syrjintä yleensä käännetään rasismiksi, niin silloin tämä on rasismia, mitä tapahtuu siellä vähemmistön sisällä, ja mielestäni tätä lakia ei tulisi hyväksyä.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Sitten kun perustuslakivaliokunta oli lisännyt sinne kriittisiä huomioita ja vaatinut semmoista seuranta, että jatkossa seurataan, miten tämä toimii, niin minun mielestäni tämän seurannan seurauksena pitää ehdottomasti olla se, että jos on semmoisia saamelaisia, joita ei hyväksytty saamelaisiksi, ja jos niistä muodostuu ryhmä — siihen oletettavasti kuuluu metsäsaamelaisia ja joitain muita saamelaisryhmiä — niin mielestäni heille pitää luoda sitten omat käräjät ja jakaa tällä hetkellä saamelaiskäräjille jyvittyvä raha näitten kaksien eri käräjien kesken, niin että he molemmat voivat sitten pitää kulttuuriaan yllä. Eliikkä siinä, että on seuranta, pitää olla joku seuraamus. Jos seuranta osoittaa, että tämä homma ei toimi, ja jos sinne ei hyväksytty jäseniä, niin silloin tästä pitää olla joku seuraamus, joka tulee sitten. Tämän saamelaiskäräjälain seurannan tuloksena pitää tapahtua jotakin. Ei voi olla vaan niin, että sitä seurataan ja todetaan ja silotellaan, että kaikki on kunnossa. Tämä on vaikea asia ymmärtää. Täällä joku kehui tiettyjä ihmisiä, että hän on saanut niin hyvää tietoa, mutta puheesta kyllä paistoi läpi se, että hän ei ole kuunnellut ollenkaan näitä henkilöitä, jotka on erotettu saamelaiskäräjien luettelosta jo aikaisemmin. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Seppänen.

**16.23 Sara Seppänen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Jatkan vielä tästä lapinkylien parlamentin viestistä.

”Lainmuutos tarkoittaa sitä, että nykyinen käräjäjohto voi valitsemansa vaalilautakunnan kautta valita seuraavien saamelaiskäräjävaalien äänestäjät. Nykyisen lain mukaan henkilöllä, joka täyttää lain 3 §:ssä olevan niin kutsutun kieliperusteen tai polveutumisperusteen, on oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon. Kun polveutumisperuste poistetaan, tällä perusteella hakeutuminen ei ole enää mahdollista. Kieliperusteella tämä ei ole ollut mahdollista tähänkään asti, koska kukaan hakija ei voi todistaa, että hän tai joku hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan olisi oppinut saamen kielen nimenomaan ensimmäisenä kieleenään, kuten laki edellyttää. Toisaalta jos vaalilautakunta haluaa ottaa henkilön vaaliluetteloon, kenelläkään ulkopuolisella ei ole oikeutta tietää, täyttääkö kyseinen henkilö mitään kriteereitä.

Esityksen mukaan ennen vuoden 2027 vaaleja vaalilautakunta käy vaaliluettelon lävitse ja poistaa sieltä ne henkilöt, jotka eivät täytä muutetussa laissa olevaa määritelmää. Polveutumisen perusteella merkityt poistetaan, ja ilmeisesti tämä tarkoittaa myös aikaisemmin kieliperusteella merkittyjä ei-toivottuja henkilöitä. He eivät pysty todistamaan, että heidän merkitsemisensä olisi perustunut kielen oppimiseen ensimmäisenä kieleenä. On selvää, että kun vaalilautakunta on poistanut tällaisia henkilöitä tilanteessa, jossa se on ollut lainvastaista, se tulee tekemään tällä tavalla, kun tämä poistaminen on laillista.

Samalla poistetaan myös mahdollisuus valittaa suoraan tuomioistuimeen. Valittaminen edellyttää tulevaisuudessa sitä, että korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan, mikä käytännössä myönnetään hyvin harvoin. Tällainen on perustuslakivaliokunnan mukaan mahdollista siitä syystä, että saamelaiskäräjien yhteyteen perustetaan puolueeton ja riippumaton oikeusturvalautakunta, joka käsittelee ensimmäisenä asteena vaaliluetteloon merkitsemistä koskevat valitukset. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä jää kuitenkin mainitsematta, että oikeusturvalautakunnan jäsenet voidaan nimittää ainoastaan saamelaiskäräjien esittämistä henkilöistä. Oikeusturvalautakunta on siis samassa asemassa kuin saamelaiskäräjien valitsema vaalilautakunta, joka monessa päätöksessä on hyväksynyt osan ja hylännyt osan sisaruksista riippuen siitä, ketä kyseisten henkilöiden voidaan olettaa äänes-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

tävän. Voidaan myös kysyä, miksi tämän elimen puheenjohtajan ja muidenkin jäsenten tulee olla päätoimisia, kun lautakunnan ainoa tehtävä on käsitellä kerran neljässä vuodessa pidettävissä vaaleissa tehdyt valitukset. On myös ilmeistä, että valituksia ei edes tehdä, koska niillä ei ole lainmuutoksen jälkeen menestymisen mahdollisuuksia.

Lainsäädäntöhanke, jossa riidattomasti vähemmistöön kuuluvilta henkilöiltä riistetään oikeus kuulua vähemmistöön, on ristiriidassa Suomen ratifioimien ihmisoikeussopimusten kanssa. Samalla se on ristiriidassa myös oikeusvaltioperiaatteen kanssa. On yllättävää, että samat poliitikot, jotka kritisoivat käännötyksellisiä oikeusvaltioperiaatteen rikkomisesta, ovat valmiita tässä tilanteessa itse rikkomaan oikeusvaltioperiaatetta. Vasemmistopuolueiden ja vihreiden osalta kysymys on ollut aivan ilmeisesti siitä, että asian todellinen sisältö ei ole ollut puoluejohdon tiedossa siinä vaiheessa, kun puolueen kannasta päätettiin. Sitoutuessaan hallitusohjelmaan kokoomus ja perussuomalaiset eivät ilmeisesti tiedäneet hallituksen esityksen todellisesta sisällöstä. Tämä on yhden puolueen erityisesti haluama lakiesitys tässä hallitusohjelmassa. Tällä lailla poljetaan satojen saamelaiden ihmisoikeuksia.

Asian taustalla on myös se, että suuret mediat alitavasti uutisoivat vain saamelaiskäräjien johdon kannan tähän kysymykseen. Yle julkaisee vain käräjien johdon kantoja esille tuovan Yle Sápmi:n tekemiä uutisia. Helsingin Sanomat ei ole koskaan haastatellut Kari Kyröä, vaikka hän on ollut ääniharava useissa vaaleissa, eikä julkaissut yhtään sellaista uutista, jossa olisi tuotu esille saamelaiskäräjien vähemmistön näkökohtia. Tästä syystä suurella yleisöllä ei ole tietoa, mistä asiassa on ollut kysymys.

Lapin kansanedustajat ovat tietoisia asiasta, ja he ovat kaikki puoluekannasta riippumatta vastustaneet tätä lakihanketta. Vasemmistoliitolla ei ole tällä hetkellä kansanedustajaa Lapissa, mutta puolueen aikaisempi kansanedustaja Markus Mustajärvi vastusti myös hanketta. Näistä syistä me allekirjoittaneet pyydämme, että eduskunta ei hyväksyisi saamelaiskäräjälakia vaan palauttaisi sen uudelleen valmisteluun.”

Tämän ovat allekirjoittaneet Merja Mattila, puheenjohtaja, Suomen alkuperäisten saamelaiden yhteistyöjärjestö ry, lapinkylien parlamentti; Eila Ylilokka, puheenjohtaja, Keminkylän ja Sompion Lapinkylä ry; Merja Mattila, puheenjohtaja, Kuolajärven Lapinkylä ry; Arja Mäkitalo, puheenjohtaja, Sodankylän Lapinkylä yhdistys ry; Harri Siitonen, puheenjohtaja, Kuivasalmen Lapinkyläyhdistys ry; Pentti Keskitalo, puheenjohtaja, Peltöjärven Lapinkylä yhdistys ry; Kari Kyrö, Inarinmaan Lapinkyläyhdistys ry.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Jos saan edustaja Seppäselältä vielä tarkennuksen: kun sanoitte tuossa puheessanne, että palauttaisitte, niin tarkoittatteko valiokuntaan lähettämistä?

Arvoisa puhemies! Minä luin tässä lapinkylien parlamentin minulle lähettämän kirjeen, eli en esittänyt mitään, vaan luin tämän heidän kannanottonsa.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Selvä, hyvä tarkennus, kiitos. — Edustaja Vestman.

**16.29 Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Tässä edeltävässä keskustelussa on esitetty muutamia sellaisia virheellisiä väitteitä tästä laista ja sen soveltamisesta, joita on syytä korjata. Niistä kaikkein tärkein on se, että on väitetty, että tämän lain säätämisen jälkeen

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

päätöksenteko siitä, ketkä pääsevät saamelaiskäräjien vaaliluetteloon ja saavat äänestää vaaleissa ja asettua niissä ehdolle, ei perustuisi lakiin, ja tämä ei pidä paikkaansa.

Eli siis tämän lain perusteella oikeus tulla merkityksi vaaliluetteloon on henkilöllä, joka pitää itseään saamelaisena, siis täyttää tämän subjektiivisen kriteerin. Lisäksi edellytetään, että henkilö itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään eli täyttää tämän objektiivisen kielikriteerin. Se, täyttääkö henkilö tämän objektiivisen kielikriteerin, ratkaistaan viime kädessä muutoksenhaun kautta. Perustuslakivaliokunnan edellyttämät muutokset hallituksen esitykseen liittyvät juuri tähän yksilön oikeusturvaan.

Eli ensinnäkin perustuslakivaliokunta on edellyttänyt perustuslain 21 §:stä johtuvasta syystä, että muutoksenhakulautakunnan päätöksenteossa enemmistöä eivät voi muodostaa muut jäsenet kuin lakimiesjäsenet. Tällä turvataan siis tämän muutoksenhakulautakunnan riippumattomuutta, mitä perustuslaki siis muutoksenhakutoimielimeltä edellyttää. Toiseksi perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että jatkomuutoksenhakukynnystä lasketaan. Siis hallituksen esityksen perusteella kyse on eräänlaisesta osittaisesta valituskiellosta, ja perustuslakivaliokunta edellyttää muutettavaksi tätä jatkovalituskynnystä siten, että muutosta saa hakea jatkossa hallintoprosessilain yleissäännöksen perusteella.

Tässä keskustelussa on viitattu siihen, että tällainen valituslupa myönnettäisiin vain siinä tilanteessa, että kyse on ennakkopäätösasiasta, mutta näinhän ei siis ole. Eli hallintoprosessilain mukaan valituslupa, korkeimpaan hallinto-oikeuteen tässä tapauksessa, on myönnettävä, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia Kohon ratkaistavaksi. Tämä on tämä ennakkopäätösperuste. Toiseksi, asian saattaminen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi. Eli tämä ilmeinen virheellisyys siinä muutoksenhakulautakunnan päätöksenteossa on jatkossa peruste myöntää muutoksenhakuoikeus, valituslupa, sinne Kohoon. Ja kolmanneksi, valituslupan myöntämiseen on muu painava syy.

Eli tämä oikeus hakea muutosta siihen muutoksenhakulautakunnan päätökseen ei tyhjenny tähän ennakkopäätösperusteeseen. Tällä perustuslakivaliokunnan mietinnöllä turvataan myös yksilön oikeusturva ja se, että päätöksenteko vaaliluetteloon pääsemisestä perustuu lakiin.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää.

**16.33 Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Nyt, kun perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Vestman on täällä, minä haluaisin vielä kysyä yhdestä asiasta, mikä on mielestäni huoltovarmuuskysymys: Kun siellä sijaitsee muun muassa tällainen fosfaattiesiintymä, joka on ollut jossakin vaiheessa maatalouttamme turvaava ja joka on siellä Soklissa ja lähellä mahdollisesti rakennettavaa Jäämeren rataa, niin minkälaisen vallan tämän lain 9 § antaa sitten saamelaiskäräjille? Koska esimerkiksi Soklista sanotaan tällä tavalla, että hanketta ovat vastustaneet Sokli erämaana -liike ja Kemin-Sompion paliskunta. Vastustajien mukaan luonto- ja virkistysmahdollisuudet uhrataan muutaman kymmenen työpaikan tähden. Poromiesten mukaan kaivos tuhoaisi perinteisen poroelinkeinon saasteillaan sekä katkaisemalla porojen laidunkierron. Sitten taas maatalouden näkökulmasta tämä maailma on muuttunut, ja tilanne on, mikä on, Euroopassa. Fosfaatti on tärkeä osa lannoitteita ja erityisesti niitä, jotka sisältävät fosforia. Se taas on mielestäni meidän maataloudelle tärkeä

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

vara olla siellä, ja pidän todennäköisenä, että fosfaatin arvo muuttuu sillä tavalla, että joudutaan avaamaan se kaivos. Miten sitten — ymmärrykseni mukaan tämä Kirkkoniemeeseen suunniteltu Jäämeren rata on Suomen ja Norjan yhteishanke, jonka tavoitteena on luoda rautatieyhteys Rovaniemeltä Kirkkoniemeeseen — jos tämä maailmantilanne nyt muuttuu ja se edellyttää tällaista radan rakentamista, niin minkälainen jarru on tämä 9 § ja sitten tämä maankäyttö — millä nimellä se nyt oli, se oli yhteistoiminta ja neuvotteluveto — tällaiselle valtion hankkeelle, jota tulisi mahdollisesti edistää pikaisesti? Onko sitten tilanne semmoinen, että on mahdollista, että Suomen valtio ja saamelaiskäräjät ovat oikeudessa tästä asiasta ja siitä riidellään vuosia? — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Seppänen.

**16.36 Sara Seppänen ps:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Omat sukujuureni ovat Sodankylässä Kieringissä. Pappani oli poromies ja kaikki häntä edeltäneet sukupolvet. Suvun juuret menevät tuonne Kittilän metsälappalaisiin sukuihin. On jotenkin perin surullista, että kun me Suomessa olemme muutenkin jo pieni kansa, niin tällä tavalla erotellaan sitten vielä näitä meidän alkuperäiskansan eri osia. Meillä on neljä saamelaisryhmittymää Suomessa: pohjoissaamelaiset — niin sanotut porosaamelaiset —, inarinsaamelaiset, koltat ja metsäsaamelaiset. Valitettavasti tämä lakiesitys nyt sementoi sen tilanteen, että kun polveutumiskriteeri poistetaan, on hyvin hankala nähdä, että tämä millään tavalla parantaisi nyt näiden ulkopuolelle jätettyjen saamelaisryhmittymien tilannetta. Kielikriteerin perusteella on hyvin vaikea todistaa omaa alkuperäiskansan jäsenyyttään, ja polveutuminen on kuitenkin se kriteeri, minkä avulla on ollut mahdollista selvittää eri asiakirjojen perusteella se, että todellisuudessa on kuulunut alkuperäisväestöön.

Kiitos, että perustuslakivaliokunta on täällä mietinnössään myös huomionut sen, että tämä vuoden 1962 väestölaskennan perusteella tehty luettelo on epätäydellinen, ja perustuslakivaliokunta kiinnittääkin siihen huomiota, että sen ei tulisi olla välttämättä edes ensisijainen näyttö, vaan esimerkiksi kirkonkirjoihin ja muihin asiakirjoihin tehdyillä merkinnöillä tulisi olla merkitystä. Tämä on erittäin hyvä kirjaus täällä. Lisäksi perustuslakivaliokunta mietinnössään sanoo: ”Perustuslakivaliokunta pitää selvänä, ettei hakijalta voida edellyttää aukotonta näyttöä. Edellytyksen voidaan katsoa täyttyvän kohtuudella arvioituna riittävällä selvityksellä. Näytön harkinnassa tulisi alkuperäiskansan oikeuksien lisäksi antaa merkitystä myös yksilön oikeuksien toteutumiselle.” Eli kiitos tästä merkinnästä.

Nostan täältä esille myös tämän kohdan 18: ”ettei lakiehdotuksen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia tarkasteltaessa laajemmin käsitelty ehdotettavan sääntelyn muodollisia vaikutuksia siihen, ketä pidetään muuta lainsäädäntöä sovellettaessa saamelaisena, samoin kuin kysymystä vaaliluettelon uudelleen kokoamisesta”. Siis perustuslakivaliokunta pitää puutteena, ettei hallituksen esityksessä ole lakiehdotuksen perus- tai ihmisoikeusvaikutuksia tarkasteltaessa laajemmin näitä käsitelty. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nykyisen lainsäädännön voimassa ollessa vaaliluetteloon kuulumiselle on ainakin joissakin tapauksissa annettu merkitystä viranomaistoiminnassa, mitä valiokunta pitää huolehtuttavana. Valiokunta korostaa painokkaasti, että nyt ehdotettavassa sääntelyssä kyse on vain vaaliluetteloon merkitsemisestä, eikä sääntelylle tule antaa [Puhemies koputtaa] muuta oikeudellista merkitystä. Tämä on hyvä kirjaus.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

16.40 **Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Tosiaan perustuslakivaliokunta käsittelee mietinnössään 3 §:n eli vaaliluetteloon pääsyä koskevan pykälän edellyttämän näytön kynnystä. Kuten edellä edustaja Seppänen kuvasi, perustuslakivaliokunta tuo esille sen seikan, että vuoden 1962 väestölaskenta on epätäydellinen ja sen ei tulisi olla ainoa mahdollinen tai välttämättä edes ensisijainen näyttö, vaan huomioon tulee ottaa ja merkitystä tulee antaa esimerkiksi kirkonkirjoihin ja muihin asiakirjoihin tehdyille merkinnöille. Todella aukotonta näyttöä hakijalta ei voida vaatia, vaan kieliperusteen täyttymistä on arvioitava kokonaisuutena, ja tällaisen kohtuudella arvioitavan riittävän selvityksen tulisi riittää tämän kieliperusteen täyttämiseksi. Tässä harkinnassa tosiaan on annettava painoa paitsi alkuperäiskansan oikeuksille myöskin yksilön oikeuksien toteutumiselle.

Kuten jo esittelypuheenvuorossani totesin, tämä lakiuudistus on ristiriitoja herättävä myös alkuperäiskansatutkijoiden joukossa. Tämä asia kävi ilmi myös valiokunnan kuulemisissa, ja valiokunta on mietinnössään käsitellyt eri asiantuntijakantoja liittyen tähän lakiuudistukseen. Yhtäältä valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa lakiehdotuksen on katsottu vahvistavan saamelaiden itsemäärittämisoikeutta, tai ainakin on pidetty oleellisena, että hallituksen esitys turvaa tyydyttävällä tavalla nykyisen saamelaiskulttuurin edellytyksiä kehittyä omaehtoisesti ja edistää tällä tavoin koko saamelaisia ja saamelaiskulttuuria koskevan lainsäädännön tarkoitusta. Mutta toisaalta perustuslakivaliokunnan kuulemisissa on esitetty epäilyksiä siitä, mahdollistaako ehdotettu sääntely kaikkien alkuperäiskansaan ja sen eri ryhmiin kuuluvina itseään pitävien hakeutumisen saamelaiskäräjien vaaliluetteloon. Kuulemisissa on tuotu esiin muun muassa kotiseutualueen läheisyydessä asuvien, saamelaiskulttuuria säilyttäneiden henkilöiden asema. Osa asiantuntijoista on arvioinut, että kyse on kulttuurinsa ja tapaoikeutensa eriasteisesti säilyttäneestä alkuperäisväestöstä. Näistä syistä perustuslakivaliokunta pitää mietinnössään tärkeänä sitä, että muun muassa näitä kysymyksiä edelleen selvitetään esimerkiksi historian tutkimuksen keinoin. Ja kuten todettua, perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyy myös lausumaesitys, joka sisältää sen, että arvioidaan myös tämän lain vaikutuksia eri ryhmiin. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Seppänen.

16.43 **Sara Seppänen ps:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Ja kiitos perustuslakivaliokunnan puheenjohtajalle. Tämä vahva seurantalausuma on hyvä, eli se, että perustuslakivaliokunta nimenomaan korostaa sitä seurantalain merkityksellisyyttä, että meidän täytyy niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla seurata tarkasti, miten tämä laki sitten käytännössä toimii.

Mutta ehkä nyt olisi syytä sitten myöskin kääntää katsetta tulevaan ja miettiä myöskin sitä rakennetta, millä tavalla nämä metsälappalaiset ja niin sanotut statuksettomat saamelaiset voisivat saada rakenteen, jonkun konstruktion, minkä avulla edistää omaa kulttuuriaan, kielentutkimusta, sitä historian tutkimusta ja saada myöskin täten valtion taholta ikään kuin tunnustuksen sille, että tämä kulttuuri on olemassa ja heidän identiteettinsä on tunnistettu. Nyt sitten varmaan tämän lain käsittelyn jälkeen on ajankohtaista miettiä yhdessä — onko se sitten oikeusministeriön tai minkä tahon tehtävä, mutta kannustan ja toivon, että tätä asiaa ei jätetä tähän — se rakenne näille lappalaisille ja inarinsaamelaisille, ketkä eivät tähän käräjäluetteloon ja siihen rakenteeseen pääse osalliseksi, ja miettisimme

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

sitten yhdessä täällä eduskunnassa, miten voimme edistää myöskin sitä metsäsaamelaista kulttuuria.

Yleiskeskustelu päättyi.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Keskustelun kuluessa on edustaja Ojala-Niemelä tehnyt pykälämuutosehdotuksen, jota ei kuitenkaan ole kannatettu, joten ehdotus raukeaa.

Asian käsittely keskeytettiin.

### 6. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 13/2025 vp  
Toimenpidealoite TPA 17/2024 vp  
Valiokunnan mietintö HaVM 15/2025 vp

#### *Ensimmäinen käsittely*

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 15/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Tämän meille esittelee valiokunnan puheenjohtaja Peltokangas. Olkaa hyvä.

#### *Keskustelu*

16.45 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetulla lainsäädännöllä toteutetaan hallitusohjelman mukainen valtion aluehallintouudistus, joka on kuluva vaalikauden suurin valtiollinen rakenteellinen uudistus. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta ja sujuvoittaa lupaprosesseja. Uudistuksella perustetaan valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto sekä kymmenen alueellista elinvoimakeskusta. Samalla nykyisten kuuden aluehallintoviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja 15 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toiminta päättyy. Ahvenanmaan valtionvirasto jatkaa toimintaansa Ahvenanmaan maakunnassa. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2026.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kolme uutta lakia: laki lupa- ja valvontavirastosta, laki elinvoimakeskuksista sekä työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta ja laki Ahvenanmaan valtionvirastosta. Yhteensä hallituksen esitys sisältää 290 lakiehdotusta ja on rinnakkaistekstit mukaan lukien 2 096 sivua pitkä. Myös hallintovaliokunnan mietintö on varsin mittava. Siinäkin, arvoisa rouva puhemies, on yli 700 sivua.

Hallintovaliokunta pitää valtion aluehallintouudistusta tärkeänä sekä ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä mietinnöstä ilmenevin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Hallintovaliokunta on tehnyt vesilain ja ympäristönsuojelulain muuttamista koskeviin 43. ja 288. lakiehdotuksiin perustuslakivaliokunnan edellyttämät painavan yleisen edun

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

käsitettä koskevat muutokset. Muut valiokunnan ehdottamat muutokset liittyvät pääosin lakiehdotusten tekniseen yhteensovittamiseen hallituksen esityksen antamisen jälkeen tehtyjen muutosten kanssa.

Hallintovaliokunta ehdottaa uudistuksen seurantaan välttämättömänä ja ehdottaa hyväksyttäväksi seuraavan lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkkaan seuraa valtion aluehallintouudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumista, uudistuksen toimeenpanon resurssien riittävyyttä ja vaikutuksia, erityisesti uudistuksen vaikutuksia lupaprosessien nopeuteen, sujuvuuteen ja ennakoitavuuteen, yleistä etua koskevan viranomaisen valitusoikeuden käyttöön sekä kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja antaa seurannan tuloksista ja havaituista kehittämistarpeista selvityksen eduskunnan hallintovaliokunnalle vuoden 2028 loppuun mennessä.”

Arvoisa rouva puhemies! Uudistuksessa ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia virastojen tehtäviä koskevaan aineellisoikeudelliseen lainsäädäntöön. Valiokunta korostaa kuitenkin, että aluehallintouudistuksen yhteydessä on mahdollista jatkaa normien purkamista ja yritysten hallinnollisen taakan keventämistä samalla, kun varmistetaan lupaprosessien sujuvuus ja ennakoitavuus uudessa rakenteessa. Lupa- ja valvontavirastoon kootaan aluehallintovirastojen, Valviran ja ely-keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueen tehtävät. Elinvoimakeskukset hoitavat puolestaan jatkossa nykyisten ely-keskusten tehtävät sillä osin kuin ne eivät siirry Lupa- ja valvontavirastolle. Lisäksi tehdään eräitä pienempiä tehtäväsiirtoja. Ahvenanmaan valtionviraston asema ja tehtävät säilyvät nykyisellään.

Hallintovaliokunta pitää uudistuksen tavoitteita kannatettavina. Valiokunta toteaa, että uudistus rajautuu valtion tehtävien uudelleenjärjestämiseen, ja tähdentää, ettei valtion ja kuntien, maakuntien tai hyvinvointialueiden välistä tehtäväjakoa tässä yhteydessä muuteta. Uudistuksen lähtökohtana on säilyttää virastojen nykyinen toimipaikkaverkosto, jolla osaltaan varmistetaan tehtävien edellyttämä alueellisten erityispiirteiden tuntemus. Virastojen toimipaikkaverkostoa ei näin ollen ole tarkoitus uudistuksen yhteydessä muuttaa. Myöskään virkamiesten työskentelypaikat eivät lähtökohtaisesti muutu.

Perustettava Lupa- ja valvontavirasto on valtakunnallinen ja monialainen valtion keskushallinnon viranomainen, joka turvaa alueella vuorovaikutuksessa toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista. Valiokunta toteaa, että tehtävien siirtäminen valtakunnalliseen virastoon merkitsee valtion virastorakenteen olennaista tiivistämistä, keskittämistä ja yhtenäistämistä. Uudistuksen pidemmän aikavälin tavoitteena on tuottaa palveluja nykyistä vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin, laadukkaammin ja saatavuttavammin. Viraston rakenne selkeytyy erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa ja ympäristöasioissa. Viraston eri osa-alueiden asiantuntijuus ympäristöasioissa on hyödynnettävissä koko maassa niin lupa- kuin valvonta-asioissa ja mahdollistaa asiakkaalle yhden luukun ympäristölliset palvelut.

Ympäristölupien käsittelyyn liittyvien toimintojen kokoamisen myötä myös viranomaisten välisen koordinaation tarve vähenee ja prosessien kehittäminen helpottuu. Lupa- ja valvontaviraston perustaminen, sen toimeenpanohanke, sähköisen lupajärjestelmän kehittäminen ja hallituksen esitys liittyen ympäristöllisten asioiden yhden luukun asiointimahdollisuuteen muodostavat merkittävän kokonaisuudistuksen, joka yhdenmukaistaa ja sujuvoittaa ympäristölupakäsittelyä.

Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosastolla on ehdotuksen mukaan yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yleisen edun valvontayksikkö. Hallintovaliokunta käsittelee mietinnössään laajasti yleisen edun valvontayksikköä

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

ja erityisesti sille viraston päätöksiin ehdotettua valitusoikeutta. Hallintovaliokunta toistaa perustuslakivaliokunnan huomiot siitä, ettei perustuslaista tai perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä ole johdettavissa velvoitetta yleisen edun valvontaan liittyvän viranomaisen ratkaisuja koskevaan muutoksenhakuoikeuteen.

Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenee, että erityisla-keihin perustuva yleisen edun valvonta ja siihen nyt ehdotettu yleisen edun yksikön vali-tusoikeus voitaisiin järjestää perustellusti myös muuten kuin nyt ehdotetulla tavalla. Valio-kunta ei toisaalta pidä nyt ehdotettua sääntelyäkään säätämisyjärjestykseen vaikuttavalla ta-valla ongelmallisena muutoin kuin painavan yleisen edun määritelmän osalta. Hallintova-liokunta korostaa, että yleiseen etuun liittyvät kysymykset pyritään ratkaisemaan osana Lupa- ja valvontaviraston päätöksentekomenettelyä, jossa otetaan huomioon viraston laa-ja asiantuntemus. Valiokunta pitää tärkeänä, että tässä menettelyssä viraston sisäiset näke-mykset todennetaan kirjallisesti. Tarkoituksena on, että yleisen edun intressit ja asiantun-temus voidaan tuoda päätösten valmisteluvaiheessa esiin nykyistä sujuvammin ja moni-puolisemmin ennen päätöksentekoa ja päätöksenteon aikana. Tämän arvioidaan vähentä-vän merkittävästi viranomaisen muutoksenhaun kautta tapahtuvaa tarvetta yleisen edun valvontaan. Esitetyllä järjestelyllä ei myöskään arvioida olevan vaikutusta asioiden käsit-telyaikaan Lupa- ja valvontavirastossa.

Valiokunta painottaa alueellisen asiantuntemuksen tärkeyttä Lupa- ja valvontaviraston toiminnassa koko maan alueella. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistuksessa turvataan jatkossakin riittävän kattava toimipaikkaverkosto, sillä osa viraston tehtävistä edellyttää alueellista läsnäoloa.

Aluehallinnon uudistuksella ei tavoitella säästöjä, eikä sen myötä vähennetä henkilös-töä. Uudistus toteutetaan kuitenkin tilanteessa, jossa valtionhallintoon kohdistuu säästötoi-mia. Tuottavuusohjelman mukaiset säästöt ja myöhemmin tarkentuvat muut virastokohtai-set lisäsopeutussäästöt periytyvät siirtyvien tehtävien mukaisten määrärahojen suhteessa uudistuksessa perustettavien uusien virastojen toimintamenomomenteille.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta korostaa, että kielilainsäädännöstä johtuvat vel-voitteet virastolle eivät muutu ehdotetussa viranomaisrakenteen uudelleenorganisoinnis-sa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtakunnallisella Lupa- ja valvontavirastol-la ja alueellisilla elinvoimakeskuksilla on nykytilaan nähden paremmat edellytykset tarjo-ta palveluja kielellisiä oikeuksia turvaavalla tavalla. Valtakunnallinen Lupa- ja valvonta-virasto on kaksikielinen, toisin kuin osa nykyisistä aluehallintovirastoista. Valiokunta pi-tää tärkeänä, että kielellisten oikeuksien turvaamiseen kiinnitetään huomiota virastojen käytännön toimintaa järjestettäessä ja organisoitaessa.

Hallintovaliokunta tähdentää, että uudistuksen toimeenpanossa on huolehdittava siitä, että valtion aluehallinnosta muodostuu sen tavoitteiden mukainen toimiva kokonaisuus. Jatkossa on tarkasteltava nyt toteutettavan rakenteellisen uudistuksen lisäksi eri toimijoi-den välisiä rajapintoja ja tarvittaessa muutettava toimimattomia rakenteita. Mietintöön jä-tettiin kaksi vastalauseita. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola.

**16.55 Mari Kaunistola kok:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Kuten todettua, aluehallin-touudistus on kuluva vaalikauden suurin valtionhallinnon rakenteellinen uudistus. Uudis-tuksella perustetaan valtakunnallinen Lupa- ja valvontavirasto sekä kymmenen alueellista

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

elinvoimakeskusta. Uudistus tarjoaakin mahdollisuuksia normien purkamisen jatkamiseen, yhdenvertaisuuden lisääntymiseen ja yritysten hallinnollisen taakan keventämiseen samalla, kun varmistetaan lupaprosessien sujuvuus ja ennakoitavuus uudessa rakenteessa. Nämä ovat kauan odotettuja ja kaivattujakin muutoksia.

Muutama huomio. Uudistuksen lähtökohtana on säilyttää virastojen nykyinen toimipaikkaverkosto ja säilyttää viraston alueellinen läsnäolo koko maan kattavasti. Tavoitteena on muun muassa varmistaa tehtävien edellyttämä alueellisten erityispiirteiden tuntemus. Uudistuksen osalta todetaankin, etteivät virkamiesten työskentelypaikat lähtökohtaisesti tule muuttumaan ja että uudistuksella tavoitellaan vahvoja elinvoimakeskuksia, jotka tukevat alueiden elinvoimaa. Korostaisinkin näitä tavoitteita ja lähtökohtia. Niistä on ehdottoman tärkeää pitää kiinni. Meidän on huolehdittava, että maakuntien kesken säilyy tasapainoisuus erityisesti uusien elinvoimakeskusten henkilöstössä ja johdossa. Asia on tärkeä, jotta jokainen maakunta edunvalvonnallisista tavoitteistaan pystyy huolehtimaan myös jatkossa. Toimipaikkaverkoston näivettymisen estämiseksi on tärkeää, että perustettavat virat tai eläköitymisestä johtuvat virantäytöt suuntautuvat tasapuolisesti maakuntien välillä. Maakunnallisten toimipaikkojen säilyttäminen on keskeistä juuri alueellisten tuntemusten hyödyntämiseksi, alueiden erityispiirteiden tunnistamiseksi, sidosryhmien paremmaksi huomioimiseksi ja alueellisen työelämän kehittämisessä.

Arvoisa rouva puhemies! Aluehallintouudistus koskettaa myös tuhansia työntekijöitä. Kyse on siis myös työntekijöiden kannalta merkittävästä uudistuksesta. On tärkeää huomata, että uudistuksella ei kuitenkaan tavoitella henkilöstövähennyksiä. Toimipaikkojen säilyttämisen merkitys kuitenkin korostuu myös henkilöstön näkökulmasta. Uudistuksen tarkoituksena onkin, että tulevan Lupa- ja valvontaviraston henkilöstö jatkaa työskentelyä alueella, ja henkilöstön siirtymistä paikkakunnalta toiselle pyritään välttämään. Myös elinvoimakeskusten henkilöstön virkapaikkojen arvioidaan säilyvän pääsääntöisesti ennallaan. Tämä onkin tärkeää, jotta voimme turvata myös henkilöstön tyytyväisyyden ja hyvinvoinnin mutta toisaalta myös välttää työntekijöiden siirtymistä muihin organisaatioihin uudistuksen seurauksena.

Arvoisa rouva puhemies! Istun itsekin hallintovaliokunnassa, ja pidän erityisen tärkeänä tätä valiokunnan lausumaehdotusta siitä, että eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan tarkkaan muun muassa uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumista sekä uudistuksen toimeenpanon resurssien riittävyyttä ja vaikutuksia etenkin lupaprosessien nopeuteen, sujuvuuteen ja ennakoitavuuteen. Kyseessä on merkittävän mittakaavan uudistus, jonka onnistuminen on tärkeää. Kuten toin ilmi, tavoitteiden toteutuminen on keskeistä muun muassa niin työntekijöiden kuin yksittäisten maakuntien toimivien prosessien ja elinvoimaisuuden kannalta. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, poissa. — Edustaja Jukkola.

**16.59 Janne Jukkola kok:** Arvoisa rouva puhemies! Pöydällä on valtion aluehallintouudistus, joka on tämän hallituskauden suurin hallinnollinen, rakenteellinen uudistus, ja kun sanon suurin, tarkoitan sitä aika kirjaimellisesti. Kyse on yli 2 000-sivuisesta lakipaketista, jonka vaikutukset näkyvät suoraan niin kansalaisille, yrityksille kuin Suomen huoltvarmuudellekin.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Tätä uudistusta on valmisteltu vuosikymmen. Nyt Orpon hallitus tekee sen, mitä aiemat eivät uskaltaneet tai kenneet tekemään. Nyt siivotaan lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien hajanaisuutta ja kootaan ne yhteen valtakunnalliseen virastoon. Tämä ei ole vain hallinnon uudelleenjärjestelyä, tämä on huoltovarmuuden vahvistamista, investointiympäristön vakauttamista ja tulevaisuuden kasvun rakentamista. Tämä on teko, joka tekee Suomesta entistä toimivamman ja turvatumman. Tässä ei huseerata vaan hoidetaan.

Lupa- ja valvontaviraston perustaminen tarkoittaa sitä, että kansalainen tai yritys voi tulevaisuudessa hoitaa lupa-asiansa yhdestä pisteestä: ei enää pallottelua viranomaiselta toiselle, ei enää arvaamista, kuka vastaa mistäkin. Näin säästetään aikaa, rahaa ja hermoja ja ennen kaikkea saadaan ratkaisuja ajallaan. Mutta uudistus ei saa jäädä vain paperille. On huolehdittava siitä, että tämä toimii myös siellä, missä elämä on — alueilla. Siellä, missä päätöksiä todella odotetaan, on varmistettava, että palvelut toimivat Kokkolasta Kajaaniin, Kurikasta Kuopioon. Ja kun yritys lähtee investoimaan, sen pitää päästä asioihin kiinni yhdestä ovesta, siitä niin sanotusta yhden luukun mallista. Sitä varten tämä uudistus on.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi ei voi rakentaa huoltovarmuutta vain helsinkiläisestä neuvottelupöydästä käsin. Me tarvitsemme toimivan hallinnon koko maahan. Vahva aluehallinto tarkoittaa vahvaa Suomea. Kun investoinnit puhtaaseen siirtymään, teollisuuteen ja puhtaan energian hankkeisiin etenevät, vahvistuu samalla huoltovarmuussuhteemme. Näin pidetään kone käynnissä ja leipä pöydässä. Tämä on uudistus, jossa yhdistyvät järki ja oikeudenmukaisuus. Teemme sen, mitä on luvattu: selkeytämme, sujuvoitamme ja rakennamme yhteistä hyvää.

Tämä uudistus ei myöskään ole mikään hallintohimmeli. Tämä on uudistus, jossa kansalainen saa palvelua, yrittäjä saa luvan ja yhteiskunta saa toimintavarmuutta. Tämä on juuri sellaista politiikkaa, jota luvattiin: reilua, selkeää, tulevaisuuteen katsovaa. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Kallio.

**17.03 Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kaiken julkisen vallan toiminnan hyväksyttävyyden ehtona on paikallisen päätösvallan ylläpitäminen. Tällä hallituksen esityksellä heikennetään maakuntien mahdollisuuksia huolehtia alueensa elinvoimasta. Hallituksen esitys ei tue vahvoja paikallisia viranomaispalveluja, vaan jatkaa keskittävää politiikkaa. Päätöksiä tulevat enenevässä määrin tekemään henkilöt, joilla ei ole riittävää paikallistuntemusta. Aito alueellinen läsnäolo ja paikallistuntemus ovat edellytyksenä laadukaille ja saavutettaville viranomaispalveluille.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan itäisessä Suomessa kolmen maakunnan tehtäviä ollaan keskittämässä yhteen elinvoimakeskukseen. Hämeen alueella ei ole osoitettu lainkaan päätoimipaikkaa. Myös Satakuntaa ollaan työntämässä reuna-alueeksi. Hallinnollisten toiminta-alueiden laajentuessa etäisyydet kasvavat, paikallistuntemus heikkenee ja yhteydenpito paikallisiin sidosryhmiin väistämättä vähenee. Aluekehittämislain mukaan alueiden kehittämisestä vastaa maakunnan liitto aluekehitysviranomaisena, jota valtionhallinnon on tarkoitus tukea. Hallituksen esitys muuttaa valtion, kuntien ja maakuntien työnjakoa. Elinvoimakeskuksille siirtyy aluekehittämisen tehtäviä, joita niillä ei nykyisellään ole ja jotka menevät päällekkäin maakuntaliittojen tehtävien kanssa. Elinvoimakeskusten tehtävissä tuleekin huomioida maakuntaohjelmien edistäminen.

Maakunnissa tehdään ohjelmia ja strategioita sekä kaavoja paikallistuntemukseen perustuen ja sitä hyödyntäen. Maakunnissa on runsaasti erilaisia sidosryhmiä ja kansalaisia

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

yhteen kokoavia toimintaryhmiä ja neuvottelukuntia. Nyt on epäselvää, miten näiden paikallista tietoa, osaamista ja hyväksyntää lisäävien ja ylläpitävien toimintatapojen tulee käymään. Joka tapauksessa niiden asema tulee merkittävästi heikkenemään toimintojen keskittyessä voimakkaasti.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen mukaan yleisen edun valvontayksikkö toimisi valtion Lupa- ja valvontavirastossa. Kyseessä on uusi toimija, jonka osalta on vaikea tunnistaa sen ympäristöoikeudellista lupajärjestelmää selkiyttävää, saati yksinkertaistavaa roolia. Hallituksen esittämässä mallissa samassa virastossa sekä myönnettäisiin lupia että tehtäisiin valituksia näistä luvista. Keskeinen kysymys on, miten turvataan yleisen edun valvontayksikön riippumattomuus ja puolueettomuus. Hallituksen esitys ei sulje pois tilannetta, jossa yleinen etu saa poliittisen tulkinnan. Miten ja kuka huolehtii näissä tilanteissa luvanhakijan edusta ja oikeusturvasta?

Yleisen edun valvontayksikön valitusmahdollisuuden pelkkä olemassaolo vaikuttaa lupaprosessin kulkuun, koska Lupa- ja valvontavirastossa on otettava huomioon se, että saman viraston toinen yksikkö voi valittaa päätöksestä. Sisäisen valitusmahdollisuuden sijaan tarvitaan nykyistä vahvempaa neuvontaa, jotta valituskierteeseen ei päädyttäisi. Hallituksen esityksestä käy ilmi, että perustuslakivaliokunta ei ympäristölakien osalta ole kohdistanut epäilyksiä viranomaisen muutoksenhakuoikeuden tarpeellisuuteen yleensä. Viranomaisen muutoksenhakuoikeus omiin päätöksiinsä heikentää asian käsittelyn asianmukaisuutta. Lisäksi vaarana on, että se laiskistaa asian selvittelyä ja valmistelua. Tavoitteena tulee olla, että ympäristöetu turvataan jo lupaharkinnassa osana laadukasta virkatyötä.

Arvoisa puhemies! Uuteen Lupa- ja valvontavirastoon perustettavan yleisen edun valvontayksikön toimintaa on arvioitava erityisesti luvituksen sujuvuuden ja toimintaympäristön ennakoitavuuden kannalta. Myös perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että yleisen edun valvontayksikön toimivaltasäännöksiä muun painavan yleisen edun määritelmän osalta on välttämätöntä selkeyttää ja täsmentää. Näillä tekijöillä on suuri merkitys luvituksen sujuvalle käsittelylle ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Tukes vastaa malminetsintään ja kaivostoimintaan liittyvistä viranomaistehtävistä. Tukes vastaa lisäksi kaivoslain ja kemikaaliturvallisuuslain mukaisten lupien myöntämisestä. Yleisen edun valvontayksikkö ei siten voi valittaa kaivosluvista, mikä jättää tilanteen valitettavan epäselväksi. Samaan aikaan Euroopan unioni painostaa jäsenmaita erilaisten vihreän siirtymän hankkeiden, mukaan lukien kaivoshankkeet, osalta nopeaan luvitukseen. Myös kaivosten ympäristövaikutuksiin liittyy painavia yleisiä etuja, joita hallituksen esitys ei ota huomioon.

Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunta on kiinnittänyt huomiota ympäristö- ja vesitalouslupien hintoihin. Näitä vaikutuksia ei ole hallituksen esityksessä arvioitu, vaikka resurssien tarve tulee johtamaan hintojen nousuun. Lupien maksuperusteiden arvioinnissa on huomioitava maksun kohtuullisuus suhteessa ympäristölupapalvelollisten erilaiseen maksukykyyn. Esimerkiksi maatalousyrittäjä ja suuri teollisuuslaitos ovat aivan eri asemassa niin toiminnan laajuuden kuin maksukykynsä suhteen. Myös ennakollisen ohjauksen maksullisuutta harkittaessa on maksutaso asetettava hakijasta riippuen sellaiseksi, ettei mahdollisuutta jätetä maksun vuoksi käyttämättä. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Elo.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

17.09 **Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Käsitlemme aluehallintouudistusta koskevaa hallituksen esitystä. Kyseessä on valtavan suuri hallinnollinen uudistus, jossa aluehallintovirastot ja ely-keskusten ympäristöasioiden vastuualueita sekä Valviran lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä kootaan uuteen perustettavaan valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon. Lisäksi nykyisten 15 ely-keskuksen pohjalta muodostetaan 10 alueellista elinvoimakeskusta. Uudistus koskee yhteensä noin 4 600:aa työntekijää.

Tämän esityksen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Uudistus selkeyttää virastorakennetta ja tehtäväjakoa valtionhallinnossa, vähentää tehtävien päällekkäisyyttä ja mahdollistaa palveluiden tuottamisen vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin ja laadukkaammin.

Myös ympäristöhallinnon osalta uudistuksen tarkoitus on hyvä ja kannatettava: vahvistaa, sujuvoittaa ja yhdenmukaistaa lupa- ja valvontakäytäntöä koko Suomessa. Ympäristöhallinnon keskittäminen Lupa- ja valvontavirastoon mahdollistaa luvanhakijoille ympäristöpalvelut niin sanotulla yhden luukun periaatteella. Tästä on oma hallituksen esitys vielä erikseen tulossa. Keskittämällä voidaan myös parantaa lupapäätösten laatua ja yhdenmukaisuutta sekä edistää ympäristöasioiden kokonaisvaltaista huomioon ottamista. Luvituksen sujuvoittamisessa on kuitenkin keskeistä varmistaa, että se ei johda ympäristönsuojelun tason heikentymiseen. Sujuva prosessi ja lupien nopea käsittely eivät saa tavoitteina ohittaa yleistä etua hyvän ympäristön tilan säilyttämisessä. Nyt näin uhkaa käydä, kun hallitus on rajaamassa viranomaisen oikeutta valittaa päätöksistä.

Tällä esityksellä ehdotetaan säädettäväksi, että viraston ympäristötehtäviä hoitavalla toimialalla on yleistä etua ympäristöä koskevassa päätöksenteossa ja muutoksenhaussa valvova yksikkö. Aiemmin nämä valvontatehtävät ovat olleet ely-keskuksilla.

Vihreät pitävät hyvin perusteltuna uuteen Lupa- ja valvontavirastoon perustettavaa ympäristön yleisen edun valvonnan yksikköä. Riippumatonta yksikköä ja sille kuuluvaa muutoksenhakuoikeutta voidaan pitää ympäristöperusoikeuden yleisen edun valvonnan riittävän toteutumisen näkökulmasta välttämättömänä tässä hallintorakenteen muutoksessa. Ongelma on siinä, että tällä esityksellä yksikön muutoksenhakuoikeutta ollaan rajaamassa ja se heikentäisi ympäristöperusoikeuden yleisen edun valvonnan toteutumista nykyisestä. Esityksen mukaan yleisen edun valvonnan yksiköllä olisi oikeus valittaa Lupa- ja valvontaviraston tekemästä päätöksestä, jos se on tarpeen ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun tai muun näihin rinnastettavan painavan yleisen edun turvaamiseksi, lain soveltamiseen liittyvien merkittävien oikeuskysymysten selventämiseksi tai lain soveltamiskäytännön yhtenäisyyden varmistamiseksi. Tämä rajoittaisi viranomaisen muutoksenhakuoikeutta, mikä voisi heikentää yleisen edun toteutumista ympäristöasioissa. Termejä ”painava yleinen etu” ja ”merkittävä oikeuskysymys” voidaan myös pitää ongelmallisina, koska ne ovat tulkinnanvaraisia.

Kuten hallituksen esityksen perusteluistakin ilmenee, ely-keskukset ovat käyttäneet nykyistä rajaamatonta muutoksenhakuoikeutta hyvin harkiten ja perustellusti. Valitusoikeuden rajaamista ei siten voida uskottavasti perustella sillä, että pyritään korostamaan muutoksenhakuoikeuden käyttämisen erityislaatuista. Vuosina 2019–2022 ely-keskukset hakivat muutosta vain hieman yli yhteen prosenttiin aluehallintovirastojen antamista ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisista päätöksistä. Ympäristön edun turvaamiseksi ympäristöasioissa valitusoikeutta ei tulisi kaventaa nykyisestä. Riippumaton yleisen edun valvonnan yksikkö ja sille kuuluva rajaamaton valitusoikeus on ympäristönsuojelun hyvän tason varmistamisen kannalta tässä uudistuksessa välttämätön.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana sosiaali- ja terveystoimialan sekä varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuritoimialan osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan viranomaisrakenne selkiytyy, kun kuuden aluehallintoviraston ja yhden keskusviraston tilalle tulee yksi valtakunnallinen viranomainen. Uudistuksen nopea voimaantulo ja riittämättömät resurssit voivat kuitenkin vaarantaa muutosten asianmukaisen toteuttamisen ja sillä tavoiteltujen hyötyjen saavuttamisen. Myös varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuritoimialan osalta uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja tehokkaan valvonnan toteuttaminen edellyttävät riittäviä henkilöstövoimavaroja erityisesti siirtymävaiheessa, jotta toimintaa haittaavia katkoksia ei pääse syntymään.

Tämä aluehallintouudistus toteutetaan tilanteessa, jossa valtionhallintoon kohdistuu merkittäviä säästötoimia. Vaarana on, että voimavarat eivät riitä tehokkaaseen valvontaan, yleisen edun turvaamiseen ja palveluiden saatavuuden varmistamiseen. Siksi on tärkeää, että uudistuksen vaikutuksia ja tavoitteiden toteutumista seurataan ja ryhdytään tarvittaessa toimiin riittävien voimavarojen varmistamiseksi yleisen edun ja palveluiden saatavuuden turvaamiseksi. Tästä teen lausumaesityksen asian toisessa käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Tosiaan vaikka tämä uudistus on sinänsä kannatettava, on todella valitettavaa ja huolestuttavaa, että muutoksenhakuoikeutta rajaamalla ollaan vaarantamassa ympäristöperusoikeuksien toteutumista. Siksi vihreät jätti hallintovaliokunnassa asiaan pykälämuutosvastalauseen, ja teenkin nyt tämän vastalauseen 2 mukaiset muutosehdotukset, joille toivon tässä salissa kannatusta, jotta ympäristöperusoikeudet voidaan uudistuksessa turvata.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

**17.15 Juha Hänninen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tänään eduskunnassa on käsittelyssä suuri kokonaisuus, valtion aluehallinnon uudistus. Kyseessä on hallituskauden merkittävin hallintorakenteellinen uudistus, jolla rakennetaan uutta toimintatapaa koko maahan. Tavoitteena on yksinkertaisesti rakentaa parempaa palvelua, sujuvampaa hallintoa ja tehokkaampaa viranomaistyötä koko Suomessa. Haluamme vahvistaa talouden kestäväää kasvua yhdenmukaistamalla lupa- ja valvontakäytäntöjä sekä sujuvoittamalla prosesseja ja palveluja.

Arvoisa puhemies! Uudistuksessa selkeytetään hallintoa. Nyt käsiteltävänä olevan aluehallintouudistuksen keskeiset toimijat ovat tulevaisuudessa Lupa- ja valvontavirasto, LVV, sekä alueelliset elinvoimakeskukset. Näistä ensimmäinen kokoaa yhteen hajanaisia lupa-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Sen avulla vahvistetaan ratkaisukäytäntöjen yhtenäisyyttä, lyhennetään käsittelyaikoja ja parannetaan asiakaskokemusta. LVV toimii jatkossa muun muassa ympäristö-, sosiaali- ja terveys- sekä työsuojeluasioissa. Jäljemmät alueelliset elinvoimakeskukset puolestaan kokoavat nykyisten ely-keskusten tehtäviä. Niiden rooli vahvistuu kehittäjinä ja rahoittajina. Keskukset tukevat alueiden kansainvälistymistä, elinkeinoja ja osaamista. Ne toimivat jokaisessa maakunnassa, alueellisuus on niiden toiminnan ytimessä.

Hallintovaliokunta onkin korostanut, että elinvoimakeskukset voivat parhaimmillaan muodostaa palvelupolun maakunnasta maailmalle, ja juuri siihen me tähtäämme. Suomesta on entistä helpommin ylettävä myös maailmalle. Kaiken uudistuksen keskellä tärkeintä on, että asiakaslähtöisyys on näkyvämpää ja arvokkaampaa kuin lopullinen organisaatio-kaavio. Palvelut on rakennettava käytännön tarpeista, ei kaavakuvista käsin.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Arvoisa puhemies! Tässä uudistuksessa ei siirretä tehtäviä kunnille eikä leikata henkilöstöä. Kyse ei ole säästöleikkurista vaan toimintatapojen uudistamisesta. Nyt vahvistamme neuvontatehtäviä, sillä avun tarjoaminen selkeästi, yhdenmukaisesti ja asiakaslähtöisesti tulee olemaan uudistuksen keskiössä. Uusi hallinto ei ole vain lupakone vaan kumppani, joka tukee hakijaa ja neuvoo etukäteen. Erittäin tärkeää uudistuksessa on myös maksuperusteiden huomioiminen, sillä pientuottajien ja suurten toimijoiden välinen ero pitää nähdä.

Tämä uudistus on ollut kauan odotettu, ja nyt hallitus vie uudistuksen viimein maaliin. Kyse ei ole vain hallinnosta vaan sujuvammasta Suomesta — Suomesta, jossa investointi ei pysähdy paperipinoon, Suomesta, jossa viranomainen on selkeä, tavoitettava ja asian-  
tunteva.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on tärkeä, selkeä ja hyvä. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Strandman.

**17.19 Jaana Strandman ps:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys valtion aluehallintouudistuksesta, joka on tämän vaalikauden merkittävin valtionhallinnon rakenteellinen uudistus. Uudistus on askel kohti selkeämpää, tehokkaampaa ja kansalaisläheisempää hallintoa. Se purkaa päällekkäisiä rakenteita ja luo synergiaetuja, jotka parantavat palveluiden laatua ja resurssien käyttöä. Vaikka suoria säästöjä ei tavoitella, uudistus antaa rakenteellista joustavuutta, joka on välttämätöntä taloudellisesti haastavina aikoina.

Uudistus perustaa valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston sekä kymmenen alueellista elinvoimakeskusta, jotka korvaavat nykyiset aluehallintovirastot, Valviran ja ely-keskukset. Tämä selkeyttää lupa- ja valvontakäytäntöjä ja sujuvoittaa prosesseja, mikä on erityisen tärkeää yritysten hallinnollisen taakan keventämiseksi. Yhden luukun periaate ja digitaaliset ratkaisut helpottavat yrittäjien arkea ja vahvistavat investointiympäristöä. Alueellinen osaaminen ja toimipaikkaverkosto säilyvät, mikä varmistaa paikallisten tarpeiden huomioimisen ja tukee yritystoiminnan edellytyksiä.

Erityisen tärkeää on alueellisen varautumisen vahvistaminen. Nykyisessä turvallisuuspoliittisessa tilanteessa tiivis yhteistyö yritysten, kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion välillä on kriittistä. Uudistus mahdollistaa alueellisen varautumisen koordinaation ja tehokkuuden parantamisen erityisesti kriisi- ja poikkeusoloissa. Tämä lisää turvallisuutta ja luottamusta yhteiskuntamme toimintakykyyn.

Henkilöstön näkökulmasta uudistus on hallittu. Virat säilyvät ja resurssit kohdennetaan entistä paremmin. Tämä antaa virkamiehille mahdollisuuden keskittyä tehtäviinsä jatkuviin uudistusten sijaan. Digitaalisten palveluiden kehittäminen parantaa palveluiden saatavuutta ja vähentää asiointiin kuluva-aikaa, mikä hyödyttää sekä kansalaisia että yrityksiä arjessa. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on opastus ja neuvonta yhteisestä kumppanuudesta asioiden sujumiseksi.

Juuri viime viikolla osallistuin itäisen Suomen aluehallintouudistuksen tilaisuuteen, jossa tätä esitystä pidettiin myös hyvänä.

Arvoisa puhemies! Uudistuksen onnistuminen edellyttää huolellista seurantaa ja tarvittaessa nopeita korjauksia. Näin varmistamme, että uudistus palvelee kansalaisia, yrityksiä ja alueita parhaalla mahdollisella tavalla. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen.

**17.22 Pihla Keto-Huovinen kok:** Arvoisa rouva puhemies! Valtion aluehallintouudistus on tämän hallituskauden suurin hallinnon uudistus. Sen tavoitteena on tukea talouden kestävää kasvua yhdenmukaistamalla lupa- ja valvontakäytäntöjä sekä sujuvoittamalla prosesseja ja palveluja. Uudet virastot kokoavat yhteen nykyisiä tehtäviä ja selkeyttävät hallinnollista jakoa. Uudistuksessa kerätään eri lupa-, ohjaus- ja valvonta-asioita yhteen valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon. Lupa- ja valvontavirasto yhdistäisi aluehallintovirastojen ja Valviran tehtäviä sekä ympäristö- ja luonnonvaratehtäviä ely-keskuksista, ja elinvoimakeskuksille jäisivät ely-keskuksen muut tehtävät.

Muutos parantaa asiantuntemuksen hyödyntämistä ja yhdenvertaisuutta. Uudistuksen myötä pullonkaulat poistuvat, kun tehtäviä voidaan ohjata valtakunnallisesta työjonosta asiantuntijoille alueesta riippumatta. Tämän myötä asioiden käsittelyajat lyhenevät ja ratkaisuja voidaan ennakoida paremmin ratkaisukäytäntöjen yhtenäistyessä.

Hallintovaliokunnassa katsoimme erittäin tärkeäksi sen, että Lupa- ja valvontavirasto toimii jatkossa lupaviranomaistehtäviensä ohella myös neuvontaorganisaationa. Tämä on keskeistä, sillä se mahdollistaa sen, että lupahakemuksissa on mahdollisimman vähän puutteita eikä niitä jouduta täydentämään. Toimivat enakkopäätökset ja niiden kaltaiset käytännöt luovat yrityksille myöskin ennakoitavan toimintaympäristön, mikä on välttämätöntä elinvoimaisen liiketoiminnan ja ympäristönsuojelun yhteensovittamiseksi.

Arvoisa puhemies! Muutoksenhakuoikeutta on rajattu nykyiseen verrattuna siten, että muutoksenhaku kytkeytyy painavaan yleiseen etuun tai oikeuskäytännössä erityisen merkittäviin tilanteisiin. Tämä rajausta takaa sen, että Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston päätöksissä otetaan jatkossakin huomioon yleinen ympäristöetu, mutta samalla ehkäistään tarpeettomat ja byrokraattiset valitukset. Yleiseen etuun liittyvät kysymykset pyritään ratkaisemaan jo Lupa- ja valvontaviraston päätöksentekomenettelyn yhteydessä hyödyntäen viraston laajaa asiantuntemusta. On tärkeää, että viraston sisäiset näkemykset dokumentoidaan kirjallisesti, jotta päätöksenteko on myös läpinäkyvää ja perusteltua. Tämä mahdollistaa sen, että yleisen edun intressit ja asiantuntemus voidaan tuoda esiin jo päätösten valmisteluvaiheessa sujuvammin ja monipuolisemmin, mikä puolestaan vähentää muutoksenhaun tarvetta.

Saadun selvityksen mukaan aluehallintovirastot ovat vuosina 2019–2022 antaneet noin 4 200 ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaista päätöstä, joista ely-keskukset ovat hakenneet muutosta vain hieman yli yhdessä prosentissa tapauksia. Uudistuksen myötä tämän muutoksenhakutarpeen arvioidaan edelleen vähentyvän, mikä kertoo hallinnon sujuvuuden ja päätösten ennakoitavuuden paranemisesta.

Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee elinvoimakeskuksiin, hallintovaliokunnan kuulemisten perusteella voidaan sanoa, että oikein toteutettuna uudistus mahdollistaa tehokkaan kansainvälistymisen palvelupolun maakunnista aina maailmalle asti. Samalla meidän on kuitenkin oltava tietoisia siitä, että Suomessa on parhaillaan käynnissä kolme suuren mitaluokan hallintouudistusta, jotka kaikki liittyvät yrityspalveluihin: vienninedistämisen Team Finland -uudistus, valtion aluehallintouudistus sekä TE-palveluiden uudistus. Näissä uudistuksissa on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota palveluiden sisältöön ja sujuvuuteen pelkkien hallintorakenteiden sijaan. Asiakaslähtöisten palveluiden toteuttaminen niin, että eri toimijoiden palvelut muodostavat tehokkaan ja toiminnallisen kokonaisuuden, on välttämätöntä. Kuntiin kohdistuu edelleen useiden eri viranomaisten ohjausta erityisesti ympäristöasioissa, ja tämän takia normien purkamista ja hallinnon keventämistä tulee jatkaa myös näillä alueilla, jotta kuntien työ kuormittuu vain kohtuullisesti.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Tarkoituksena on luoda monialainen ja vahvempi valtion aluehallinto, joka keskittyy alueiden ja asiakkaiden tarpeisiin. Valtion aluehallintouudistuksen tavoitteena on siis selkeyttää aluehallinnon rakennetta ja parantaa sen toimivuutta. Uudistuksen myötä lainsäädäntö päivitetään vastaamaan paremmin nykyisiä ja tulevia tarpeita. Palveluiden tuloksellisuuden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden odotetaan parantuvan. Tämä on tärkeä uudistus ajassa, jossa resurssit ovat niukat ja haemme keinoja talouden kasvulle. Tämän vuoksi on myös tärkeää, että uudistusten keskeisten tavoitteiden toteutumista seurataan, kuten hallintovaliokunnan lausumassa esitetään. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Vestman.

**17.27 Heikki Vestman kok:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tosiaan merkittävä hallinnon uudistus Suomessa, ja tähän alkuun haluan todeta sen, että se on perusratkaisultaan erittäin kannatettava, sillä on erittäin tärkeät tavoitteet vahvistaa talouden kestävästä kasvua ja myös varautumista, kuten ollaan edellisistä puheenvuoroista huomioitu kuultu. Erityisesti hallintovaliokunnan puheenjohtajiston puheenvuorot ovat kuvanneet kattavasti uudistuksen laajuutta ja merkitystä suomalaiselle yhteiskunnalle. Pidän erittäin tärkeänä sitä, että tämän Lupa- ja valvontaviraston kautta yhdenmukaistetaan lupa- ja valvontakäytäntöjä Suomessa ja sujuvoitetaan toivottavasti lupaprosesseja. Suomessa on miljardiluokan verran investointeja odottamassa erilaisissa lupaprosesseissa, ja nämä investoinnit pitää saada luvitettua ja siten vauhdittamaan Suomen talouskasvua.

Puhemies! Se, minkä takia pyysin tämän puheenvuoron ja halusin tulla tänne puhumaan, liittyy tämän esityksen valmisteluun ja erityisesti hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluihin. Tästä esityksestä löytyy nimittäin semmoinen yksityiskohta, itse asiassa aika merkittäväkin sellainen, jonka johdosta voidaan pohtia ja pysähtyä kysymään, missä määrin lakiesitysten virkavalmistelussa esitetyillä näkemyksillä jonkin muutoksen, lainmuutoksen, perustuslainmukaisuudesta voi olla vaikutusta siihen, millaiseksi se esitys lopulta muotoutuu ja millaisena se täältä eduskunnasta aikanaan säädetään.

Kyse on siis tämän yleisen edun valvontayksikön asemasta tässä Lupa- ja valvontavirastossa ja erityisesti tälle yleisen edun valvontayksikölle annetusta valitusoikeudesta. Kuten edellä puheenvuoroista on käynyt ilmi, tämä yleisen edun valvontayksikön valitusoikeus viraston omista päätöksistä, siis saman viranomaisen päätöksistä, on rajatumpi kuin voimassa olevassa laissa turvattu yleisen edun valvonnan valitusmahdollisuus. Eli suhteessa nyky lakiin tässä hallituksen esityksessä ja myös hallintovaliokunnan mietinnössä nämä valitusperusteet rajautuvat.

Kuitenkin tässä hallituksen esityksen säätämisyjärjestysjaksossa on todettu seuraavasti: ”Ympäristöperusoikeuden takaaminen edellyttää yleisen edun valitusoikeutta myös Lupa- ja valvontaviraston omista päätöksistä.” — Tämä oli siis suora sitaatti. — Siis hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa on katsottu, että Suomen perustuslaki vaatii, että tällä yleisen edun valvontayksiköllä tulee olla valitusoikeus saman viranomaisen eli tämän Lupa- ja valvontaviraston omista päätöksistä. Sitten tämä esitys on arvioitu perustuslakivaliokunnassa, ja katsotaan, mitä perustuslakivaliokunta omassa lausunnossaan tämän lakiesityksen perustuslainmukaisuudesta totesi. Perustuslakivaliokunta totesi, että tämä lakiesitys on totta kai merkityksellinen perustuslaissa turvatun ympäristöperusoikeuden kanssa eli perustuslain 20 §:n kanssa.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

No, sitten perustuslakivaliokunta on lausunnossaan avannut, mitä siinä ympäristöperusoikeudessa perustuslaissa tarkalleen ottaen säädetään: perustuslain 20 §:n 1 momentin mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Perustuslain esitöissä on todettu, että tämä säännös toteutuu muun lainsäädännön tuella ja välityksellä. Lisäksi perustuslain esitöissä on todettu, että tämä on julkisuudenomainen säännös — se on toki perustuslakivaliokunnan käytännössä sittemmin saanut myös normiluonnetta vahvemmin.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on avannut, että perustuslain 20 §:n 2 momentissa säädetään julkiselle vallalle velvoite pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Edelleen perustuslakivaliokunta on nostanut esille, että tämä säännös on tarkoitettu vaikuttamaan ensisijaisesti lainsäätäjän ja muiden norminantajien toimintaan.

No, jo pelkästään lukemalla nämä perustuslain säännökset voidaan päätellä se seikka, jonka perustuslakivaliokunta seuraavaksi lausunnossaan totesi: ”Lainsäätäjällä on laaja harkintavalta siinä, miten perustuslain 20 §:n mukaiset vaatimukset lainsäädännössä turvataan.” Esimerkiksi tästä perustuslain 20 §:n 2 momenttiin sisältyvästä julkiseen valtaan kohdistuvasta velvollisuudesta ei voida johtaa velvollisuutta hallinnon järjestämiseen tai viranomaisrakenteiden muotoamiseen tietyllä tavalla. Sama koskee perustuslakivaliokunnan mukaan myös yleisen edun huomioon ottamisen järjestämistä.

Nythän on niin, että tämä yleinen etu otetaan huomioon siten kuin kussakin sektorilaissa säädetään. Siis kussakin sektorilaissa säädetään tietyt luvan myöntämisen edellytykset, ja niiden perusteella sitten lupaharkintaa suorittava viranomainen myöntää luvan tai jättää luvan myöntämättä. Eli jo niissä sektorilakien aineellisissa säännöksissä on jo otettu tämä yleinen etu huomioon.

Sen lisäksi perustuslakivaliokunta totesi nimenomaisesti, että perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaista tai perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä ei ole johdettavissa velvoitetta yleisen edun valvontaan liittyvää viranomaisen ratkaisuja koskevaan muutoksenhakuoikeuteen.

Eli tällaista näkemystä, joka hallituksen esityksen säätämisperusteluuihin oli kirjattu, että perustuslaki edellyttää yleisen edun valvontayksikön muutoksenhakuoikeutta, ei löydy perustuslaista, ei löydy perustuslain esitöistä eikä löydy perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännöstä. Silti siellä säätämisperusteluissa näin lukee.

Tähän haluan nyt kiinnittää valmistelun huomiota ministeriöissä. Kun säätämisperusteluja kirjoitetaan, niin niissä tulee asianmukaisesti kuvata perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö ja oheistaa ne asianmukaisilla viittauksilla tähän perustuslakivaliokunnan käytäntöön. Tällä on merkitystä tosiaan sen takia, että voi käydä niin, että jos hallituksen esityksessä esitetään semmoisia näkemyksiä tai teorioita, jotka eivät perustu perustuslakivaliokunnan käytäntöön tai perustuslain säännöksiin, niin se saattaa sitten ohjata valmistelua ja viime kädessä tosiasiallisesti kaventaa lainsäätäjän harkintavaltaa täällä eduskunnassa.

Lausun vielä ehkä myöhemmin muutaman sanan siitä, että itse asiassa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan tällainen viranomaisen valitusoikeus sen omasta päätöksestä on jossain määrin ongelmallinen perustuslain kannalta, nimittäin perustuslain 21 §:ssä turvatun hyvän hallinnon takeiden kannalta. Eli perustuslaki ei vaadi yleisen edun valvontayksikön valitusoikeutta, vaan päinvastoin se on jossain määrin ongelmallinen perustuslaissa turvattujen oikeuksien kannalta. — Kiitos.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen.

**17.35 Krista Mikkonen vihr:** Arvoisa puhemies! Kuten tässä aiemmin on jo todettu, tämän hallituksen esityksen tavoite on lupa-asioiden yhdenvertaistaminen, niiden saaminen tehokkaammaksi ja laadukkaammaksi ja myös ympäristön ohjaus ja valvontatehtävien sujuvoittaminen. Nämä ovat kaikki kannatettavia tavoitteita, aivan kuten se, että kun näitä viirastoja yhdistetään, niin se selkeyttää virastorakennetta ja tehtävänjakoa valtionhallinnossa, vähentää tehtävien päällekkäisyyttä ja mahdollistaa palvelujen tuottamisen vaikuttavammin, yhdenvertaisemmin, tehokkaammin ja laadukkaammin. Sen takia tämä uudistus on varsin perusteltu ja kannatettava.

Niin kuin edellä on tullut esille, tähän liittyy monia eri hallinnonaloja. Täällä on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan viranomaisrakenteen selkeyttämistä, yhden keskusviraston tilalle tulee yksi valtakunnallinen viranomainen, ja myös varhaiskasvatus-, koulutus- ja kulttuuritoimialan osalta laillisuusvalvonnan ja ohjauksen keskittämisellä voidaan edistää lupa- ja valvontatoiminnan, käsittelyprosessien sekä tulkinta- ja ratkaisukäytäntöjen valtakunnallista yhdenmukaisuutta, ja nämä ovat kaikki erittäin hyviä.

Kaikkein eniten tämä koskee ympäristöhallintoa. Siellä tapahtuu merkittävimpiä muutoksia, kun Lupa- ja valvontavirastoon koottaisiin pääasiassa nykyisten aluehallintovirastojen ja ely-keskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvat tehtävät ja taas ely-keskusten ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen tehtävistä luonnon monimuotoisuuden edistämis- ja rakennusperinnön hoitoavustuksiin liittyvät tehtävät sekä alueidenkäytön, vesien- ja merenhoidon toimeenpanon edistämis- ja neuvontatehtävät siirtyisivät elinvoimakeskukseen, joita todellakin olisi ympäri maata vastaavalla tavalla kuten nyt ely-keskuksia.

Tämä ympäristöhallinnon keskittäminen Lupa- ja valvontavirastoon mahdollistaisi luvanhakijoille ympäristöpalvelut niin sanotun yhden luukun periaatteella. Tämä on äärimmäisen hyvä ja kannatettava tavoite. On hyvä, että toiminnanharjoittajalla on selkeä yksi luukku, missä hän voi toimia, ja viranomaiset sitten sen luukun takana ikään kuin tekevät tarvittavat lupapäätökset. Mutta siinä mielessä olisin toivonut, että tässä uudistuksessa olisi si menty vielä pidemmälle, koska nythän kaivosten luvitus jää tästä ulkopuolelle. Kaivokset tarvitsevat sekä kaivoslupan että ympäristölupan, ja näitä ei ole nyt sisällytetty tähän tulevaan Lupa- ja valvontavirastoon, vaan kaivosluvut jäävät edelleen Tukesille, kun taas ympäristöluvat siirtyvät tähän uuteen virastoon. Tämä on siinäkin mielessä mielestäni huono valinta, koska viime kaudella, kun täällä kaivoslakia uudistettiin, eduskunta jätti siitä lausuman, jossa nimenomaisesti edellytettiin, että näitä kaivosten lupaprosesseja pitäisi ympäristölupan ja kaivoslupan osalta saada enemmän yhteen. Tässä olisi ollut nyt paikka se tehdä, mutta valitettavasti nämä luvat jäivät nyt sitten eri luukkuihin.

Sitten niitä huolia, mitä tässä käsittelyn kuluessa on noussut, on tietysti se, miten varmistamme, että ne lupien edellytykset edelleen säilyvät tiukkoina ympäristön osalta elikkä että lupia ei höllennetä, vaikka lupia nyt käsitelläänkin yhdessä paikassa ja yhtäaikaaisesti. Tietysti tässä lakiesityksessä sinänsä ei ole muutoksia tähän, vaan ajatus on, että ne lup ehdot sellaisenaan säilyvät kuten ennenkin.

Toinen iso huoli, mikä on ollut, on tietysti resurssit. Tämä laki sinänsä ei ole säästölaki, tällä ei tavoitella säästöjä, mutta nämä eri virastot, jotka nyt menevät yhteen, ovat tällä hetkellä kaikki valtaviin sopeutustoimien alaisia. Nyt kun meillä, niin kuin tiedämme, on tällä hetkellä samanaikaisesti monenlaisia erilaisia vihreän investoinnin hankkeita odotta-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

massa tai niitä suunnitellaan Suomeen — ja myös sen tyyppisiä hankkeita, mitä täällä ei ole aiemmin ollut — niin se vaatii valtavasti uudentyyppistä asiantuntemista ja osaamista myös luvittajalta. Ja kun resurssit samanaikaisesti vähenevät, niin on ihan aito huoli siitä, miten me voimme varmistaa, että lupaprosessit ovat sujuvia, ne ovat laadukkaita ja niissä varmistetaan se, että ympäristöhaitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi, niin kuin tietysti kaikessa toiminnassa meidän tulisi varmistaa.

Sitten täällä on jonkun verran käyty keskustelua tästä yleisestä edusta ympäristöön liittyen, ja on äärimmäisen tärkeää, että tämä yleisen edun yksikkö tulee tähän mukaan. Se on tärkeää. Ehkä sillä tavoin arkikielessä voi kuulostaa ihmeelliseltä, minkä takia meillä on tällainen systeemi, että viranomainen voi ikään kuin valittaa omista päätöksistään, mutta kun miettii, ketä se viranomainen siinä ikään kuin edustaa — se edustaa sitä puhdasta ilmaa, puhdasta vettä, ympäristön hyvää laatua, maisemaa, kulttuuriympäristöä, sitä kaikkea, mitä ympäristö meille kaikille tarjoaa — niin on tärkeää, että tätä yleisen edun näkökulmaa pidetään vahvasti esillä ja tarvittaessa sitten siitä voi jopa viranomainen valittaa. Niin kuin tässä monissa aiemmissa puheenvuoroissa on tullut esiin, tälläkin hetkellä tämäntoinen muutoksenhakuoikeus on. Sitä viranomainen käyttää hyvin harkitusti ja hyvin perustellusti, ja valtaosa näistä muutoksista, mitä viranomainen hakee, myös menestyy oikeudessa, niin että siinä mielessä ne ovat hyvin perusteltuja. Siinä mielessä pidän valitettavana, että tätä tässä kohtaa heikennetään. Se ei ole hyvästä ympäristöstä huolehtimisen näkökulmasta viisasta.

Todellakin noin isossa kuvassa tämä laki on varsin kannatettava, mutta tietyt huolet tässä meillä on, ja sen takia kannatankin edustaja Elon aiemmin tekemiä pykälämuutosesityksiä.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Honkonen.

**17.42 Petri Honkonen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Olemme jälleen sen äärellä, että Suomessa valtion keskushallintoa uudistetaan. Tätähän on Suomessa harrastettu aina vuodesta 1635, kun kuningas Gustaf II Aadolf oli valmistellut pitkään hallitusmuodon muutosta, tosin ehti kuolla ennen kuin se tuli voimaan. Tämän muutoksen myötä valta keskittyi kuninkaalle ja Tukholman keskushallinnolle. Näin tulee valitettavasti nykypäivään asetettuna tässäkin uudistuksessa käymään.

Tämän uudistuksen tavoitteet ovat kaikin puolin kannatettavia. Keskusta tukee näitä tavoitteita, esimerkiksi lupaprosessien sujuvoittamista, niin sanottua yhden luukun mallia. Myös meidän mielestämme palvelujen tuloksellisuutta, vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta tulisi parantaa. Nyt kuitenkin vaikuttaa siltä, että tässä on monin tavoin käymässä aivan toisella tavalla kuin Petteri Orpon hallitusohjelman henki on ja mikä on hallituksen tavoite ollut tätä uudistusta käyntiin laitettaessa. Meillä on keskustan eduskuntaryhmän osalta tästä useita eri huolia.

Esimerkiksi nostan esiin aluekehitysviranomaisten eli käytännössä kuntapohjaisten maakunnan liittojen roolin ja sen, miten se tulee tulevaisuudessa asettumaan. Tässä lakiehdotuksessa ei juurikaan siihen kiinnitetä huomiota. No, nythän näitä elinvoimakeskuksia olisi jatkossa vain kymmenen, joten alueellinen eriytyminen Suomessa suhteessa maakuntien liittoihin tulisi kasvamaan, ja mahdollisesti hallitukselle saattaisi tulla kiusaus myös järjestää esimerkiksi EU-rakennerahastoasioiden hallinto aivan uudella tavalla. Tämä tuli-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

si heikentämään maakunnallista itsehallintoa, suomalaisten äänestäjien alueille valitsemien päättäjien mahdollisuuksia päättää keskeisistä elinvoima-asioista.

Kysyin hallintovaliokunnan kuulemisessa, mikä on tyypillisin nykyisen ely-keskuksen asiakas, ja sain vastauksen, että se on tyypillisimmin yrittäjä, siis suomalainen yrittäjä, joka hakee omalle toiminnalleen lupaa, tai häntä valvotaan, hän hakee rahoitusta omalle toiminnalleen, joten useimmiten, jos tässä uudistuksessa ei onnistuta, niin kuin pahoin pelkään, kärsijänä on suomalainen yrittäjä, elinvoimaisuus ja talouskasvu ja viime kädessä sen kautta kaikkien Suomen kansalaisten hyvinvointi.

Tämän uudistettavan aluehallinnon sisälle ollaan luomassa myös aivan uudenlaista byrokratiaa. Tämä jo keskustelussa esillä ollut, Lupa- ja valvontaviraston yhteyteen perustettava yleisen edun valvontayksikkö, jolle tulisi valitusoikeus viraston omista päätöksistä, on oudoksuttava ratkaisu, emmekä voi sitä kannattaa.

Keskustalle Suomi on tuhansien mahdollisuuksien maa, ja sen takia meidän mielestämme alueiden kehittämistä tulisi tehdä alueiden omista lähtökohdista käsin eikä Helsingissä käskynjaossa annettujen periaatteiden pohjalta. Tästä on kiinni Suomen teollisuuden menestyminen. Tästä on kiinni moni muukin asia. Eli tässä ollaan nyt todellakin isoista asioista päättämässä. Keskustahan on pitkään ajanut kolmiportaista hallintoa, kansanvaltaista kolmiportaista hallintoa, yleiseurooppalaisen mallin mukaisesti. Pidämme sitä valitettavana, että tässä hallituksen esityksessä ei ole lähdetty siltä pohjalta tätä aluehallintoa uudistamaan vaan pidetään tiukasti ohjaket täällä Helsingin kivilinnakkeissa.

Tässähän tosiaan, niin kuin mainitsin, luvituksen sujuvoittaminen on todella hyvä tavoite. Se tulee hallitusohjelmasta. Valitettavasti nämä uudistukset ovat toistaiseksi toteutuneet tällä vaalikaudella kovin hitaanaisesti. No, nyt sitten tähän ollaan luomassa todellakin tätä yleisen edunvalvonnan yksikköä. Todellakaan, niin kuin tässä perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja edellä totesi, perustuslaki ei itsessään aseta minkäänlaista velvollisuutta tällaisen rakenteen luomiseksi, joten kyseessä tässä tapauksessa on puhtaasti hallituksen tekemä poliittinen valinta, että tämä yleisen edunvalvonnan yksikkö nyt sitten tähän Lupa- ja valvontaviraston yhteyteen rakennetaan. Mielestämme tätä ympäristövastuuta ei voida tarkastella erillisenä muusta perusoikeusjärjestelmästä. Elinkeinovapaus, omaisuudensuoja, oikeus hyvään hallintoon ja oikeus turvaan ovat aivan rinnastettavia perusoikeuksia, ja kannamme huolta siitä, toteutuvatko nämä kunnolla. Pidämme mahdollisena, että ne eivät toteudu kunnolla nyt tässä hallituksen valitsemassa sääntelyratkaisussa.

Hyvän hallinnon kannalta on kestävämpiä, että nyt näihin lupaviraston tekemiin päätöksiin ollaan luomassa itsenäinen viraston sisäinen valitusoikeus. Käytännössä yhden viranhaltijan henkilökohtainen mielipide voisi keskeyttää jo pitkälle edenneitä hankkeita vuosikausiksi. Tämä on mielestäni kestävämpi asiantila. Tässähän ei ole kyse nyt mistään uudistamisesta tämän osalta vaan kokonaan uudenlaisen byrokratian luomisesta tähän ympäristöoikeudelliseen lupajärjestelmään, joka ei juonnu perustuslaista vaan juontuu erilaisista ympäristöpoliittisista tavoitteista, joita ympäristöpolitiikan kentällä tietyt tahot voimakkaasti ajavat, ja nyt se on sitten omaksuttu tässä hallituksen esityksessä. Huomautamme ryhmämme osalta, että jo tähänkin asti esimerkiksi ympäristölupaharkinnassa tämä velvollisuus ympäristövastuusta ja siitä juontuvat yleisen edun vaatimukset on voitu toteuttaa lupaviranomaisissa ihan osana normaalia virkatyötä, esimerkiksi lupaharkintaa. Siksi tähän tätä rakennetta ei tarvittaisi.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Sinänsä hyvä, että nyt pyritään yhdenmukaistamaan esimerkiksi luvituskäytäntöjä maanlaajuisesti, koska alueiden välillä on ollut aivan liian isoja eroja. Mutta pidän sitä valitettavana tosiasiana, että nyt, kun tähän hallituksen esitykseen ei ole rakennettu mitään jarruja, käytännössä lupakynnys esimerkiksi ympäristöllisissä luvissa tulee varmasti nousemaan, kun nämä yhdenmukaistetaan valtakunnallisesti. Vaikka tavoite siinä on mielestäni aivan oikea, että valtakunnallisesti näitä rajoja poistetaan ja yhdenmukaistetaan, niin valitettavasti tässä voi tulla niin sanotusti karhu vastaan. Käytännössä nämä monet yleisen edun ratkaisut eivät ole luonteeltaan oikeudellisia, vaan ne sisältävät myös poliittisia tavoitteita ja muita arvostuksia, ja ne tulevat saamaan tässä nyt liian ison roolin.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, mitä sitten tulee tähän yleisen edunvalvonnan yksikön rooliin, niin kuin sanoin alussa, pidän sitä oikeusturvan ja hyvän hallinnon kannalta hyvin ongelmallisena ratkaisuna. Mutta pelkään pahoin, että nyt, kun tällainen rakenne tähän meidän hallintoon luodaan sisälle, on aivan mahdollista, että se omaksuu, se ottaa isomman roolin tulevaisuudessa kuin mikä sille on tarkoitettu. On aivan mahdollista, että sille tulevaisuudessa on ehkä joillakin tahoilla haluja säätää laajempia valitusoikeuksia, esimerkiksi vaikkapa kunnallisten päätösten valvontaa ja niihin ikään kuin veto-oikeutta.

Eli pidän tätä yleisen edunvalvonnan yksikön säätämistä vaarallisena ratkaisuna, ja emme keskustan osalta tähänkään yhdy. Meidän mielestämme luvituksesta ja sujuvasta hallinnosta pitäisi tehdä Suomen kilpailukykytekijä, mutta pahoin pelkään, että se ei tule toteutumaan tämän hallituksen esityksen pohjalta.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Elo.

**17.51 Tiina Elo vihr:** Arvoisa puhemies! Edustaja Mikkonen tässä edellä avasi hyvin tämän ympäristöluvituksen haasteita, jotka tässä uudistuksessa on tärkeää taklata. Ajattelen, että Suomen kilpailukyvyyn lähtökohdan tulee olla se, että meillä tulevaisuudessakin on korkealaatuinen, ennakoitava ympäristöluvitusta, joka takaa sen, että meillä pysyy ympäristön tila hyvänä ja vedet puhtaina, ja se on se, millä me voidaan tulevaisuudessakin kilpailla.

Kun meillä on nyt vireillä valtavasti vihreän siirtymän hankkeita, niin on entistäkin tärkeämpää se, että paine luvituksen sujuvoittamiseen ei johda ympäristönsuojelun tason heikentymiseen. Tämä on välttämätöntä myös hankkeiden yleisen hyväksyttävyyden kannalta, että huolehditaan siitä, että näiden hankkeiden yhteisvaikutukset myös arvioidaan huolella, eli tehdään se luvitusprosessi huolella, vaikka tämä uudistus mahdollistaa sen sujuvoittamisen.

Jotta ympäristönsuojelun taso voidaan varmistaa, niin tämä riippumaton yleisen edunvalvonnan yksikkö ja sille kuuluva rajaamaton valitusoikeus on juuri ympäristönsuojelun hyvän tason varmistamisen kannalta tässä uudistuksessa hyvin perusteltu ratkaisu, jota myös hallituksen esityksen perusteluissa on perusteltu. Huoli viranomaisten valitusoikeuksien turvaamisesta liittyy myös siihen, että valitusoikeutta rajaamalla sälytetään viranomaisten päätösten laillisuusvalvontaa kansalaisjärjestöille ja kansalaisille, kun yleistä etua valvovat asiantuntijaviranomaiset eivät enää saisi valittaa lainvastaisista päätöksistä. Tämä on aika lyhytnäköinen tie ja myös kohtuutonta niin ympäristön kuin kansalaisten kannalta.

Ajattelen, että on pelkästään viisasta ja vastuullista huolehtia siitä, että meillä on toimiva ympäristövalvontajärjestelmä, ja tässä hallituksen esityksessä se on sinne rakennettu

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

mutta valitettavasti tosiaan sitten näitä valitusoikeuksia rajaten. Mutta sinänsä tämä rakenne tässä on hyvin perusteltu.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Strandman, poissa. — Edustaja Jäntti.

**17.53 Aleks Jäntti kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä uudistus on erittäin odotettu, perusteltu ja tervetullut, ja itseäni viehättävät erityisesti tämä yhden luukun malli, tehokkuus ja ennakoitavuus lupaprosesseihin liittyen, nämä tavoitteet tässä esityksessä. Minulla on itselläni kokemusta erityisesti tuolta kunnalliselta tasolta julkisen puolen toimijana, ja voin todeta, että jo kuntatasolla jonkin verran pompotellaan asiakkaita luukkujen välillä, esimerkiksi rakennusvalvonnan ja asemakaavoituksen välillä, ja itse näen sen ongelmallisenä, vaikken siinä tapauksessa asiakkaana ollutkaan vaan nimenomaan siellä ikään kuin luvan myöntäjien tai kieltäjien puolella pöytää.

Omakohista kokemusta sitten tästä aluehallintotason pompottelusta on erääseen vesilupa liittyen, jossa aluehallintovirasto oli myöntänyt vesiluvan, ja ely sen jälkeen valitti siitä. Tämä valitus menestyi, ja sen jälkeen lähdettiin tämmöiseen ennakkoneuvottelumenettelyyn, jossa lähdettiin yhdessä hakemaan ratkaisua. Kiinnostavaa oli se, että siellä oli tosiaan kolme hakijaa. Itse olin Tampereen kaupungin edustajana muutaman muun henkilön kanssa, ja sitten nämä kaksi viranomaista, luvan myöntäjä ja toisaalta sitten valvova viranomainen, siinä hakivat sitä ratkaisua. Silloin jo pohdin sitä, miksei voisi olla ilman tällaista erillistä virastorajaa myöskin tämä lupien myöntäminen ja oikeiden ratkaisujen pohdiminen, ja tässä siihen ollaan toivottavasti löytämässä hyvä käytäntö.

Tämmöisissä vaikeissa tapauksissa varmasti myös yksityiset tahot mutta myöskin kunnat saattavat törmätä siihen, että vaaditaan selvitystä selvityksen perään, kun ei uskalleta lopulta tehdä sitä ratkaisua tai ongelma on niin monimutkainen, että riittävää asiantuntemusta ei löydy. Itselleni jäi semmoinen tunne, että siinä nämä virastot nokittelivat myöskin toisiaan siitä, kummalta löytyy parempaa asiantuntemusta nimenomaan tähän kyseiseen asiaan liittyen. Ja vaikka mentiin tähän ennakkoneuvottelumenettelyyn, niin sekään ei poistanut luvanhakijalta sitä jännitystä, että mikähän se lopputulema mahtaa olla, koska valvova viranomainen sitten otti muutoksenhakumenettelyssä semmoisia kantoja, vaikei itse ollutkaan valittajana, että pelättiin, että se vaikuttaa sitten siihen tuomioistuimen loppuratkaisuun.

Lämpimästi toivon, että tämä tehokkuus ja nopeus paranevat, mutta täytyy todeta, että tuossa edellä edustaja Honkosen puheenvuoro oli erittäin perusteltu. Hän esitti sellaisia huolia, joita itselläni tämän lainsäädännön käytännön soveltamiseen liittyen, nimenomaan siinä, että kun on ajateltu, että valitukset saataisiin pois sillä, että tehdään tällaista yhteistyötä näitten tällä hetkellä erillisten viranomaisten kanssa, niin sitten jatkossa onkin tämmöinen yleisen edun valvonnan yksikkö, joka voi kuitenkin valittaa näistä päätöksistä.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen.

**17.57 Rami Lehtinen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä uudistus kun tuli hallintovaliokunnan pöydälle, niin se oli tosiaan reilu tuhat sivua. Tavoitteena on, kuten täällä moneen kertaan on jo sanottu, sujuvoittaa, tehostaa ja nopeuttaa yhden luukun periaatteella. Ne ovat äärimmäisen hyviä hallinnollisia tavoitteita, kuten lähes kaikissa hallinnon uudistuk-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

sisä on, mutta kun kyse on näin massiivisesta uudistuksesta, niin väistämättä tulee itsellekin kyllä uhkakuvia siitä, mitenköhän sitten lopulta käy. Toivottavasti hyvin. Pelkästään kokonaisuuden hahmottaminen on äärimmäisen vaikeata, saati se, että ymmärtäisi, mitä yksilö- tai yksikkötasolla tapahtuu. Mutta toki tavoite tässä on se, että päästään nimenomaan sujuvammin eteenpäin, että olisi ennustettavissa, mikä se lopputulos on, ja ennen kaikkea, että nopeus ja aikataulu olisivat paremmat.

No, täällä eduskunnassa on oppinut ainakin yhden asian ja toki virkamiehenäkin ennen eduskuntaa, ja se on se, että Suomi on kyllä valittamisen luvattu maa. Meillä on täällä jokaisessa organisaatiossa valvojan valvojan valvojaa, joista jokainen saa sitten vielä keskenänsä valittaa ristiin, ja sitten ihmetellään, kun investoinnit eivät etene ja Suomi on talousuhdanteessa yksinään täällä Pohjolan perällä ja hyödyt saavat sitten muut maat.

Tämä keskustelu, mitä käytiin liittyen tähän yleisen edun valvontayksikköön, on kyllä äärimmäisen hyvää, edustaja Vestmanille erityinen kiitos siitä perusteellisesta arvioinnista ja työstä, jota perustuslakivaliokunnassa on tehty. Se on kyllä huolestuttavaa, jos tehdään sellaista tulkintaa, että ikään kuin perustuslaki voisi kaventaa eduskunnan harkintavaltaa näissä asioissa. Tämäkin lakiesitys olisi saattanut olla hieman toisenlainen, jos lähtökohdat olisivat olleet näiltä osin erilaisia.

No se vielä, mikä pitää todeta useita valtionhallinnon uudistuksia läpikäyneenä, on se, että en ole erityisen iloinen siitä, että tehdään vielä nykyistäkin suurempia yksiköitä, vaikka se tarkoitusperä onkin hyvä. Näissä suurissa yksiköissä monesti niin työntekijäpuolella kuin asiakaskunnassakin yksittäiset henkilöt ja yritykset hukkuvat siihen massaan ja niistä tulee vain numeroita. Ne ikään kuin yksilön tuntemistiedot ja paikallistuntemus monesti näissä saattavat kärsiä. Senkin suhteen pitää kyllä tarkalla korvalla katsoa ja kuunnella, mitä tämä tuo mukanaan, ja puuttua sitten niihin ongelmiin välittömästi, jos niitä ilmenee.

**Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko:** Kiitoksia. — Edustaja Kettunen.

**17.59 Tuomas Kettunen kesk:** Kunnioitettu rouva puhemies! [Puhemies ryhtyy johtamaan puhetta] Ja herra puhemies myös! Hieman hengästyttää. Kiitoksia edustaja Lehtiselle, että käytitte puheenvuoron. Huomasin, että täällä on tämä tärkeä uudistus, aluehallinto-uudistus, käsittelyssä. Kiitoksia edustaja Lehtiselle vielä, että käytitte puheenvuoron, niin että pääsen itsekin pitämään puheenvuoron tästä tärkeästä aiheesta.

Tosiaan, aluekehittämisen näkökulmasta valtion aluehallinnon uudistus, niin kuin tässä puheenvuorossa on tullut esille, on kyllä hyvin merkittävä. No, isossa kuvassa kysymys ei ole valtion aluehallintoviraston uusista nimistä ja toimipaikoista sijainteineen, vaan kysymys on siitä, kuinka Suomen alueita kehitetään jatkossa. Tämän kokoomuksen ja perussuomalaisen johtaman hallituksen käsitystä tästä alueitten kehittämisestä voidaan pitää hieman outona ja ehkä jopa vähän vahingollisena. Hallituspuolueet ovat tehneet tämmöisestä keskittämisen ideologiasta, suurimmista alueista ja keskushallinnon vahvistavasta oteesta alueisiin, tämmöisen hyveen, vaikka esimerkiksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja lähtee paikallisesta harkinta- ja päätösvallasta, jota mikään muu viranomainen ei lähtökohtaisesti saa heikentää tai rajoittaa.

No, tämä Orpon hallitus on ajamassa Suomen aluekehitystä sellaiseen suuntaan, jossa valtion nykymuotoinen aluehallinto häviäisi pikkuhiljaa valtakunnallisiin viranomaisiin, joilla ei olisi alueellista toimivaltaa. Näin on tapahtumassa jo lupa- ja valvonta-asioissa, kun ne keskitetään yhdelle valtakunnalliselle virastolle, jonka päätoimipaikka on Tampe-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

reella, [Aleksi Jäntti: Hyvä!] ja sieltä perustettava uusi yleisen edun valvontayksikkö sitten määrittää ja linjaa muun muassa yleistä etua koko Suomelle ihan Hangosta Nuorgamiin saakka.

Herra puhemies! Toisin kuin hallitukselle, Suomen Keskustalle Suomi on alueitten näkökulmasta maakuntien mahdollisuuksien maa. Mitään osaa Suomesta ei ole varaa jättää reservaatiksi eikä oman onnensa nojaan, kuten hallitus on tällä esityksellä nyt tekemässä. Kotimaisten uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäminen ja biotalous laajemmin, matkailu, kaivannaisteollisuus, puhdas ruoka ja vesi, turvallinen elinympäristö, hyvinvointi sekä tietotekniikan soveltaminen ovat lupaavimpia aloja luoda Suomeen uusia työpaikkoja. Ja näillä maailman isojen ongelmien ratkaisemiseen nojaavilla, Suomen luontaisiin vahvuuksiin tukeutuvilla ja huippuosaamiseen perustuvilla aloilla on mahdollisuuksia pysyviin työpaikkoihin, joita kansainvälinen kilpailu ei maastamme pois vie. Näitä työpaikkoja tehdään ja niitä synnytetään tuonne maakuntiin.

Keskusta haluaa, että julkinen hallinto on kansalaisten palvelemista varten. On pyrittävä siihen, että päätökset tehdään kansanvaltaisesti mahdollisimman lähellä ihmistä, varsinkin silloin, kun kysymys on ihmisille tärkeistä sote-palveluista, alueiden kehittämisestä, alueiden elinvoimasta ja ennen kaikkea turvallisuudesta. Nykyinenkään valtion aluehallinnon rakenne ei ota huomioon riittävästi maakuntien erilaisuutta ja niiden vahvuuksia. Vielä vähemmän se tekisi sitä jatkossa, kun tällä esityksellä lakkautettavat 15 ely-alueetta supistettaisiin kymmeneen elinvoimakeskusalueeseen ja useampi maakunta alistettaisiin reuna-alueeksi ilman päätoimipaikkaa.

Puhemies! Oma maakuntani Kainuu sulautetaan yhteen Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kanssa. Tulee yhteinen elinvoima-alue, ja elinvoima-alueen päätoimipaikka on Oulussa. Meille tulee sivukonttori sinne Kainuuseen Kajaanin kaupunkiin. Tässä keskustelun aikana on käyty myös keskustelua rahoituksista — puhun aluekehittämisrahoista maaseudun kehittämisen näkökulmasta. No, meillä tähänastisesti maaseudun kehittämisrahat ovat olleet Kainuun ely-keskuksen alaisuudessa. Jatkossa nämä tulevat olemaan yhdessä Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun kanssa, eliikkä päätoimipaikasta Oulusta sitten lähdetään käymään keskustelua siitä, miten sitä maaseutua kehitetään. No, aikaisemmin tähänastisesti, kun ne on korvamerkitty Kainuun ely-keskukselle, Kainuun ely on pystynyt katsomaan alueellista näkökulmaa. Toivon, että tämä alueellinen näkökulma sitten otetaan huomioon, kun elinvoimakeskus tulee yhdessä Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kanssa. Tästä kiitoksia edustaja Lehtiselle, kun toitte omassa puheenvuorossanne esille nämä suuret yksiköt. Minun mielestäni pitäisi lähteä siitä, että se pienikin voi olla toimiva ja ketterä, ja siitä näkökulmasta katsottuna ennemmin kannatan hajautettua kansanvaltaa ja hallintoa kuin sitä, että näitä hallinnollisia muotoja keskitetään näinkin kovalla kädellä.

Puhemies! Hengästykseni on loppunut, kun sain pitää tämän puheenvuoron, ja jäämme sitten odottamaan asian toista käsittelyä. Suurella innolla odotan sitten sitä keskustelua. Keskusta on jättänyt tähän mietintöön eriävän mielipiteen, ja sen pohjalta sitten toisessa keskustelussa käydään laajemmin tätä keskustelua.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

### **7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa ja siihen liittyviksi laeiksi**

Hallituksen esitys HE 26/2025 vp

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 6/2025 vp

*Ensimmäinen käsittely*

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 26/2025 vp sisältyvien 1.-13. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

### 8. Hallituksen esitys eduskunnalle aserikoksia koskevan sääntelyn muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 204/2024 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 9/2025 vp

*Ensimmäinen käsittely*

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 9/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu. Edustaja Garedeu, olkaa hyvä.

*Keskustelu*

18.08 **Kaisa Garedeu ps:** Arvoisa puhemies! Jengit ja aseet eivät kuulu Suomen kaduille. Ampuma-aserikosten rangaistusten kiristäminen on tärkeä ja nyt erittäin ajankohtainen toimenpide, mitä me perussuomalaiset olemme jo pidempään ajaneet. Se on yksi niistä signaaleista, joilla nyt viestitään, että järjestäytynyttä rikollisuutta ja yleisen turvallisuuden vaarantamista ei katsota läpi sormien.

Suomi on yksi maailman turvallisimmista maista, ja on ehdottomasti päättäjien tärkeimpiä prioriteetteja pitää se sellaisena. Nyt siis aserikoksia koskeva rikoslain 41 luku uudistetaan ja samalla rangaistuksia kovennetaan. Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistusta ollaan nostamassa neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta, mikä tekee siitä käytännössä ehdottoman rangaistuksen. Samalla lakiin lisätään, että myös luvattoman aseiden hallussapito yleisellä paikalla tai ajoneuvossa katsotaan tällaiseksi törkeäksi rikokseksi.

Samalla ollaan tiukentamassa rangaistuksia vaarallisten sekä vakavaan vahingoittamiseen soveltuvien esineiden, kuten teräaseiden, nyrkkiautojen, sähkölamauttimien, ketjujen ja pesäpallomailojen, hallussapidosta. Hyvä näin, sillä väkivallan arki on valitettavasti jo tullut Suomen kaduille.

Poliisihallituksen mukaan vakavien väkivaltarikosten määrä yleisillä paikoilla on kasvussa. Noin kolmasosa epäillyistä tekijöistä on alaikäisiä. On hirvittävää seurata, miten paljon erityisesti teräaseiden mukana pitäminen on yleistynyt nuorten keskuudessa. On siis nyt todella tärkeää, että tämä huolestuttava kehitys saadaan kääntymään ja lapsemme pidettyä turvassa.

Katujengien osalta hallituksen päätökset ja poliisin aktiivisuus ovat jo alkaneet purra: Vuonna 2024 katujengeihin kuuluvien henkilöiden rikosilmoitusten määrä laski noin 20 prosenttia edellisvuoteen nähden, koska keskeisiä katujengeihin liittyviä rikollisia on ollut esitutkinnan kohteena ja saanut rikostuomioita — todella hienoa.

Jengien toiminta on kuitenkin muuttunut ammattimaisemmaksi. Vuonna 2024 tapahtui Suomen ensimmäinen niin sanottu jengimurha Espoon Suvelassa, jossa 19-vuotiaasta uhrina

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

ammuttiin kolme kertaa selkään. Kyseessä oli asekauppa. On surullista, että täällä Suomessa tapahtuu tällaista. Mistä tämä johtuu? Poliisin tunnistamissa katujengeissa enemmistö on maahanmuuttajia tai Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia henkilöitä.

Ruotsin kehitys on meille varoittava, ja se myös osoittaa, millaisiin toimiin meidän Suomessa kannattaa panostaa. Vuonna 2023 Ruotsissa oli lähes 370 ampumatapausta, joissa sai surmansa yli 50 ihmistä ja loukkaantui yli sata ihmistä. Kuitenkin on vähän ehkä toivoakin, hyviä uutisia: Ruotsissa rangaistusten merkittävä kiristäminen sekä muut poliittiset toimet ovat saaneet aikaan sen, että ampuma-aserikokset ovat selvästi vähentyneet, viime vuonna noin 30 prosentilla. Eli me teemme nyt aivan oikean päätöksen tehdä tämä lakimuutos jo ennen kuin tilanne pääsee eskaloitumaan täällä Suomessa.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus ei ole etuoikeus vaan perusoikeus. Hallituksen tiukka linja suhteessa sekä rikoksiin että maahanmuuton lieveilmiöihin kantaa nyt hedelmää. Emme aio katsoa vierestä, kun Suomi muuttuu — me taistelemme sen puolesta, että rakas isänmaamme säilyy yhtenä maailman turvallisimmista paikoista asua ja kasvattaa lapsia. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu on poissa. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

**18.12 Mari Kaunistola kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Aselain uudistukset ovat itsessään ja tavoitteidensa puolesta hyvin kannatettavia, ja muutokset lakiin ovat tarpeellisia. Ehdotetut muutokset pohjautuvat pitkälti hallitusohjelman kirjauksiin, joissa korostetaan vakavan rikollisuuden, erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden, vastaisia toimenpiteitä. Muutoksella pyritäänkin varmistamaan aserikoksia koskevan sääntelyn kattavuus sekä asianmukaisuus. Uudistuksilla tavoitellaan rikoksia estäviä vaikutuksia ja tehokkaampaa puuttumista aserikollisuuteen. Tilannetta on osaltaan vakavoittanut myös Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, sillä sodasta arvioidaan todennäköisesti kulkeutuvan aseita myös Suomeen. Muutoksia siis tarvitaan, ja on hienoa, että niitä ollaan nyt saamassa. On kuitenkin tärkeää, että lakiin tehtäviin muutoksiin kiinnitetään huomiota niiden astuttua voimaan ja että lain vaikutuksia seurataan kiinteästi.

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa katsottiin esimerkiksi jäävän epäselväksi, miten arvioidaan niitä tilanteita, joissa henkilöllä on lupa aseiden hallussapitoon mutta hän pitää asetta yleisellä paikalla tai kulkuneuvossa aselupansa ja näin ollen ampuma-aselain vastaisesti. Tulkinnanvaraa katsottiin liittyvän myös uuden kvalifiointiperusteen soveltamiseen esimerkiksi harrastukseen liittyvissä tilanteissa. Lisäksi yksi keskeisin kritiikki valiokunnan käsittelyn aikana liittyi törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottamiseen.

Hallitusohjelmakirjaukseen perustuen törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Tällä pyritään varmistamaan tuomittavien vankeusrangaistusten pääsääntöinen ehdottomuus. Enimmäisrangaistukseen ei ehdoteta muutoksia, jolloin se säilyisi neljässä vuodessa vankeutta.

Asiantuntijoiden ohella myös perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota rangaistusasteikon kapeuteen. Tästä voikin seurata ongelmia muun muassa moitittavuudeltaan eritasoisten tekojen erottamisessa. Perustuslakivaliokunnan mukaan toteutuessaan ehdotus kaventaisikin merkittävästi tuomioistuimen harkintavaltaa rangaistuksen määräämisen suhteen.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Asiantuntijakuulemisissa vähimmäisrangaistuksen korottamista sinällään kannatettiin, mutta useat tahot suhtautuivat kriittisesti vähimmäisrangaistuksen korottamiseen juuri kahteen vuoteen vankeutta. Kuulemisissa muun muassa esitettiin, että vähimmäisrangaistuksen korottaminen vuoteen tai puoleentoista vuoteen vankeutta olisi riittävä.

Arvoisa puhemies! Yhteenvetona toteaisin, että lainmuutoksilla tähdätään tärkeään päämäärään: rikollisen käyttäytymisen vähentämiseen. Ampuma-aseisiin liittyvien lainsäädäntömuutosten arvioidaan esimerkiksi voivan vähentää vuositasolla useita henkirikoksia. Muutosten arvioidaan myös edistävän yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Samalla näihin muutoksiin liittyy kuitenkin seikkoja, joiden käytännön toteutumista on tärkeää seurata tiiviisti. Lakivaliokunta edellyttääkin, että muutosten soveltamista, taloudellisia ja muita vaikutuksia sekä rangaistuskäytännön muotoutumista on seurattava tarkoin, ja jos ongelmia ilmenee, on ryhdyttävä välittömästi tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi. Lausumaehdotuksessa myös rangaistuskäytännön ja vaikutusten seurannasta tulee toimittaa lakivaliokunnalle selvitys vuoden 2030 loppuun mennessä.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

**18.17 Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Turvallisuus on suomalaisen yhteiskunnan perusta, siksi aselainsäädännön on vastattava ajan haasteisiin ja kasvaviin riskeihin.

Käsittelemme nyt hallituksen esitystä, joka tuo merkittäviä muutoksia rikoslakiin ja ampuma-aseita koskevaan sääntelyyn. Kyse on uudistuksesta, jolla vahvistetaan viranomaisien keinoja estää ampuma-aseiden päätymistä rikolliseen käyttöön.

Arvoisa puhemies! Aserikollisuus ei ole enää marginaalinen ilmiö. Kansainväliset asekauppaketjut, pimeä verkkokauppa ja 3D-tulostetut aseet ovat muuttaneet tilannetta. Aseita liikkuu yhä enemmän järjestäytyneen rikollisuuden käsissä. Keskusrikospoliisin selvityksen mukaan neljännes ampuma-aserikoksista liittyy vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Siksi meidän on vastattava tähän kehitykseen nyt määrätietoisesti ja lainsäädännön keinoin.

Käsiteltävä lakiesitys tuo uusia rikosnimikkeitä sekä tiukentaa seuraamuksia. Jatkossa ampuma-aseen mukana pitäminen ilman lupaa yleisellä paikalla lisätään törkeän ampuma-aserikoksen tunnusmerkistöön, ja tästä teosta voi jatkossa seurata vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Samalla lisäämme uuden rikosnimikkeen, ampuma-aseen käsittely vakavan rikoksen tekemistä varten, joka mahdollistaa puuttumisen jo aseiden valmisteluvaiheessa ennen kuin rikos ehtii tapahtua. Lisäksi hallinnolliset laiminlyönnit siirretään lievään ampuma-aserikokseen, mutta sitäkin rangaistusasteikkoa tiukennetaan. Minua ilahduttaa ihan erityisesti tässä asiassa, että seisomme turvallisuuden puolella. Myös lakivaliokunta puoltaa muutoksia ja näkee ne tarpeellisina. Aserikollisuuden nykypäivän muodot edellyttävät, että viranomaisilla on käytössään ajantasaiset ja riittävät keinot. Suomen tulee olla turvallinen.

Arvoisa puhemies! Laki on käynyt läpi perusteellisen ja huolellisen valiokuntakäsittelyn. Sen aikana on korostettu rikosseuraamusten oikeasuhtaisuutta, minkä takia esitystä on tarkennettu ja mietitty huolellisesti myös rangaistusasteikon vaikutuksia. On hyvä, että Suomen järjestelmässä tällaiset tasapainotukset tehdään perusoikeuksien näkökulmasta, mutta yhtä tärkeää on, että kansalaisten oikeusturva ei toteudu aseella uhatun tai ammutun näkökulmasta vasta jälkikäteen. Oikeusturvan on kyettävä estämään näiden tilanteiden synty jo ennen vakavaa henkeen ja terveyteen kohdistuvaa rikosuhkaa.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Arvoisa puhemies! Meillä on velvollisuus varautua; emme voi vain reagoida vasta, kun on liian myöhäistä. Ruotsin esimerkki osoittaa, kuinka nopeasti tilanne voi luisua käsistä, jos aseiden hallussapitoon ei puututa ajoissa. Tämä esitys ei puutu vastuulliseen metsästyksen, urheiluammuntaan tai keräilyyn. Sen kohteena ovat laitton asekäsittely ja rikollinen varautuminen. Kansalaisten luottamus viranomaisiin, tunne turvallisuudesta ja usko oikeusjärjestelmään perustuvat siihen, että yhteiskunta kykenee estämään vakavat uhat.

Tämä lakiesitys on tärkeä askel oikeaan suuntaan. Se lisää turvallisuutta ja viestii, ettei aseella pelottelulle tai rikolliselle varautumiselle ole sijaa meidän Suomessamme. — Kiitos, arvoisa herra puhemies.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Rasinkangas, olkaa hyvä.

**18.22 Merja Rasinkangas ps:** Arvoisa herra puhemies! Tällä käsittelyssä olevalla esityksellä kiristetään ampuma-aserikosten rangaistuksia. Törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittaisiin jatkossa pääsääntöisesti ehdoton vankeusrangaistus, kun minimirangaistus nousee neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen. Vaarallisen esineen ja toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon rangaistuksia kiristetään myös. Rangaistusten kiristykset rikoslakiin ovat erittäin tervetulleita, ja niillä voidaan torjua vakavaa väkivalta- ja järjestäytynyttä rikollisuutta.

Arvoisa puhemies! Poliisi kohtaa yhä useammin valvonta- ja hälytystehtävissä aseistautuneita henkilöitä. Lähtökohtaisesti näillä henkilöillä ei ole luvallisia ampuma-aseita vaan pimeiltä markkinoilta hankittuja aseita. Näitä aseita hankitaan muun muassa erinäisten anonyymisovellusten kautta, esimerkiksi Telegram-sovelluksen kautta. Rangaistusten ankaroittaminen on tarpeen, jotta niillä saadaan ennaltaestävää vaikutusta. Myös pakkokeinojen käyttöä on mahdollista laajentaa rangaistusten noustessa.

Arvoisa puhemies! Luvattomat ampuma-aseet ovat usein kytköksissä myös huumausaineriikollisuuteen. Vaarallisen esineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi kahdeksi vuodeksi vankeutta. Toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidon enimmäisrangaistus ehdotetaan korotettavaksi yhteen vuoteen vankeutta.

Poliisi ja muut turvallisuusviranomaiset kohtaavat tällaisia esineitä päivittäin työssään. Puukkoja, veitsiä, kaasusumuttimia, nyrkkirautoja ja niin edelleen, näitä on helppo kuljettaa mukana. Edellä kuvatun kaltaisia, toisen vahingoittamiseen soveltuvia esineitä kantavat mukanaan yhä enemmän myös alaikäiset nuoret. Niitä on tavattu niin kouluissa kuin vapaa-ajallakin nuorten hallussa. Niitä myös valitettavasti käytetään väkivaltilanteissa, usein kohtalokkain seurauksin, esimerkiksi ryöstö- ja katujengirikollisuudessa.

Arvoisa puhemies! Ampuma-aseisiin liittyviä lakeja ei ole päivitetty pitkään aikaan. Maailma on muuttunut väkivaltaisempaan suuntaan, joten nämä päivitykset tulevat tarpeeseen. Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt teot ovat yleistyneet maahanmuuton myötä muualla Euroopassa ja naapurimaassamme Ruotsissa, joten on korkea aika päivittää lainsäädäntömme tähän päivään.

Haluan kiittää ministeri Merta tästä erinomaisesta aserikoksia koskevasta lainsäädännön uudistusesityksestä. Kiitän myös lakivaliokuntaa hyvästä mietinnöstä, ja kannatan tätä esitystä. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

**18.25 Rami Lehtinen ps:** Arvoisa puhemies! Lopultakin ampuma-aserikoksia tarkastellaan uudelleen. Yhteiskunta nimittäin on muuttunut niin, että entistä useammin nuorilla on mukana ampuma-aseita ja teräaseita, ja valitettavasti niitä myöskin käytetään. Viime vuodelta on paljon julkisella paikalla tapahtuneita puukotuksia ja myöskin valitettavasti ampu-  
mistapauksia aivan kaupunkien keskustoissa. Myöskin järjestäytynyt rikollisuus on kansainvälistynyt, on tullut mukaan myöskin 3D-aseet, ja sitten on pelkona se, että aikanaan, kun Ukrainan sota päättyy, sinne annettuja aseita palautuu myöskin sitten Suomen markkinoille ja kaduille. Siksi tämä uudistus on järkevää tehdä nyt, että voidaan puuttua etupainotteisesti näihin merkittäviin turvallisuushkiin.

No, mikä tässä sitten muuttui? Erityisesti muuttui se, että aikaisemmin, kun luvaton ase oli kadulla henkilöllä hallussaan, siitä seurauksena oli tavallinen ampuma-aserikos ja sakkoa tai ehdollista. Jatkossa, jos on hallussa luvaton ase, siitä tulee minimissään kahden vuoden vankeusrangaistus, joka tarkoittaa käytännössä ehdotonta tuomiota. Muutos on siis äärimmäisen kova ja suuri ja omasta mielestäni jopa poikkeuksellinen suomalaisessa kriminaalilainsäädännössä, ja siksi pitää ehkä hieman pohtia sitä, mistä tämä muutos johtuu. Erityisesti minä näen, että taustalla on tämä Ruotsin tilanne ja yleisestikin tilanne, mikä meillä on tullut nuorisojengien osalta, ja turvattomuus kaduilla. Kun me tehdään tämä lainsäädäntö etupainotteisesti, sillä päästään samoihin tuloksiin, mihin Ruotsissakin on päästy kovemmalla lainsäädännöllä, eli ampuma-aseista luovutaan järjestäytyneen rikollisuuden osalta, siitä luovutaan myöskin huumekauppiainien osalta ja siitä luovutaan myöskin katu-  
jengeissä. Toki riskinä on se, että siirrytään, kuten Ruotsissakin, räjähteisiin, ja myöskin siihen pitää tulevaisuudessa suhtautua ehkä meilläkin kriittisemmin, mutta se ei ole tietysti tämän keskustelun aihe.

No, jos vertaillaan muihin maihin, niin Ruotsissa vastaavanlaisesta teosta elikkä törkeästä ampuma-aserikoksesta saa neljä vuotta vankeutta, joissakin tapauksissa jopa kuusi vuotta vankeutta, mutta ilmeisesti tässä samanlaisesta teosta kuin Suomessa nyt lisättiin, tulisi neljä vuotta vankeutta. Tanska on samanlaisella lainsäädännöllä kuin Suomikin liik-  
keellä. Norjassa aselainsäädäntö on vielä huomattavasti lievempää, ja saa nähdä, tuleeko sitten Norjakin myöhemmin perässä.

No, mikä on sitten luvaton ase? Siitä on paljon käyty keskustelua, että mikä se tulkinta on. Ja täälläkin tänään on jo puhuttu siitä, että on uhkakuvia, että jos ase unohtuu johonkin tai on väärässä autossa tai liittyy harrastuksiin, niin tuomitaanko siitä sitten törkeä ampu-  
ma-aserikos ja joutuu vankilaan — ei joudu, eikä ole pelkoakaan sen suhteen. Siinä on useampi lukko taustalla. Lakivaliokunnan mietinnöstäkin ilmenee, että lähtökohtaisesti törkeänä ampuma-aserikoksena pidetään tekoja, joissa ase on hankittu laittomasti ja rikol-  
lisesti ja sitä käytetään rikollisiin käyttötarkoituksiin. Sen lisäksi siellä vaaditaan yleistä ta-  
hallisuutta, kuten aina, ja myöskin sitä, että kokonaisarvioiden se teko on sitten törkeän te-  
komuodon täyttävä. Eli on ikään kuin useamman lukon takana se, että vahingossa voisi joutua sitten vankilaan siitä, että ase on hallussa tai autossa. Lähtökohta on se, että jos yleensä ottaen on luvaton ase, joka huolimattomuuttaan on väärässä paikassa, niin se ei johda teon tunnusmerkistön täyttymiseen.

No sitten, jos tällä voidaan säästää edes muutama henkirikos vuodessa ja muutama am-  
pumistapaus, niin sillä saadaan säästettyä ne kustannukset, jotka tästä uudistuksesta tulee. Ei voi olla huomioimatta sitä, että tästä tulee merkittäviä kustannuksia ja tämä on kallista, koska se tuomion muutos on niin suuri. Mutta ei voi koskaan laskea etukäteen sitä, kuinka monta henkeä säästetään. Yksittäinen invalidisoitunut henkilö maksaa yhteiskunnalle

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

myöskin elinikänsä aikana useita miljoonia, ja siinä suhteessa tämä on järkevää tehdä etupainotteisesti ja turvata erityisesti niiden ihmisten perusoikeuksia, jotka ovat rikoksen uhriksi joutumassa ja voivat tämän avulla sitten välttyä siltä.

Täytyy todeta myöskin, että on hyvä, että teräaseiden ja vaarallisten esineiden rangaistuksia kovennettiin, koska niiden käyttö on todella paljon lisääntynyt, kuten jo alussa totesin, ja se tuo lisää työkaluja sitten poliisin työkalupakkiin.

Ja ihan viimeisenä haluaisin todeta, että tällä lainsäädännöllä on myöskin merkittävä vaikutus viranomaisiin, heidän työturvallisuuteensa, koska ampuma-aseet ovat merkittävien uhka, joka sen välittömän vaaran aiheuttaa niin pelastuslaitosten puolella kuin poliisiasakin, ja se on kaikkein vaikein tekemuoto ikään kuin ennalta varautua ja siltä suojautua. — Kiitos, arvoisa puhemies.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Jäntti, olkaa hyvä.

**18.31 Aleksi Jäntti kok:** Arvoisa puhemies! Eräs edesmennyt valtuustokollegani Tampereelta tapasi tietyissä tilanteissa todeta, että kuulostaa yksinkertaiselta, mutta annahan, kun selitän. Nyt käsissä on vähän sen luonteinen tapaus, mutta lakivaliokunta on yhtä kaikki tehnyt tässä tapauksessa perusteellista työtä. Tämän lain tavoite on hyväksyttävä ja perustelut ymmärrettävät. Esitettävässä muodossa siihen sisältyy kuitenkin tekijöitä, joiden vuoksi toimeenpanoa ja sen vaikutuksia on seurattava tarkasti, kuten lakivaliokunta lausumassaan esittää.

Esityksessä ehdotetaan merkittäviä muutoksia rikoslain aserikoksia koskevaan sääntelyyn. Rikoslain 41 luku uudistetaan kokonaisuudessaan, ja siihen sisällytetään uusi rangaistussäännös ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten. Lisäksi törkeää ampuma-aserikosta koskevaan rangaistussäännökseen lisätään uusi ankaroittamisperuste. Myös rikosten rangaistuksia ankaroitetaan.

Aserikollisuuden luonne on viime vuosina muuttunut entistä vakavammaksi, kuten useissa puheenvuoroissa tänäänkin on käynyt ilmi, minkä vuoksi myös käsitystä kyseisen rikollisuuden rangaistusarvosta on aiheellista tarkistaa. Muissa Pohjoismaissa aserikosten rangaistusasteikko on pääsääntöisesti selvästi Suomen vastaavaa ankarampi. Aserikollisuuden ja sen muodostamien uhkien tehokkaaksi torjumiseksi on tärkeää, että törkeän ampuma-aserikoksen rangaistukset ovat oikeassa suhteessa niiden moitittavuuteen. Erityisesti vähimmäisrangaistuksen korottamisella on vaikutusta rangaistuskäytäntöön.

Arvoisa puhemies! Törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistuksen korottaminen kahteen vuoteen vankeutta on useassa suhteessa poikkeuksellinen rikoslain muutos. Törkeän ampuma-aserikoksen nykyinen rangaistusasteikko neljästä kuukaudesta neljään vuotta vankeutta on törkeille tekemuodoille ominainen. Ehdotettu rangaistusasteikko kahdesta vuodesta neljään vuoteen vankeutta sen sijaan eroaa rikoslain kokonaisuudistuksessa omaksutuista rangaistusasteikoista. Vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus on säädetty esimerkiksi lapsenraiskaukselle, törkeälle ihmiskaupalle ja törkeälle ryöstölle. Enimmäisrangaistus kyseisissä rikoksissa on kuitenkin 10 vuotta vankeutta. Jos törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikko olisi vankeutta vähintään yksi vuosi ja enintään neljä vuotta, rangaistusasteikko olisi ehdotettua laajempi. Vähimmäisrangaistuksen korottaminen yhteen vuoteen vankeutta olisi matemaattisesti kolminkertainen nykytilaan nähden mutta aiheuttaisi myös merkittävää siirtymää ehdollisista vankeusrangaistuksista eh-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

dottomiin vankeusrangaistuksiin ja pidentäisi ehdottomia vankeusrangaistuksia mutta mahdollistaisi myös ehdollisen vankeusrangaistuksen tuomitsemisen.

Ehdotetun muutoksen huolelliseksi arvioimiseksi lakivaliokunta sai oikeusministeriöltä tietoja vaihtoehtoisista rangaistusasteikoista ja niiden kustannus- ja vankilukuvaikutuksista. Huomionarvoista on, että törkeästä ampuma-aserikoksesta saatavan tuomion alarajan asettaminen kahteen vuoteen vankeutta vaikuttaa vankeusrangaistuksen täytäntöönpanokustannuksiin ja vankilukuvaikutuksiin erittäin merkittävästi, vaikka huomioitaisiin se, että tuomitut ovat vankilassaoloaikanaan pois yhteiskunnalle kustannuksia aiheuttavasta pahanteosta. Verrattuna vaihtoehtoon, jossa vähimmäisrangaistus olisi kahden vuoden sijaan yksi vuosi, kustannukset ovat kaksinkertaiset, yhteensä yli 20 miljoonaa euroa vuodessa, ja vankiluku noin 80 vankia enemmän. Se vastaa noin Oulun uuden vankilan paikkamäärää. Oulun vankilan investointikustannukset olivat vähintään 65 miljoonaa euroa.

Arvoisa puhemies! Koska kyse on merkittävästä ja poikkeuksellisesta vähimmäisrangaistusten korottamisesta, lainmuutoksen soveltamista, toimivuutta ja vaikutuksia on seurattava tarkoin. Lakivaliokunta ehdottaakin asiasta lausuman hyväksymistä. Siinä todetaan, että tarkoin on seurattava erityisesti törkeää ampuma-aserikosta koskevaan rangaistussäännökseen tehtyjen muutosten soveltamista, taloudellisia ja muita vaikutuksia sekä rangaistuskäytännön muotoutumista, ja jos ongelmia ilmenee, on ryhdyttävä välittömästi tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

**18.36 Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Tämän päivän yhteiskuntaamme eivät haasta vain maamme rajojen ulkopuolelta tulevat turvallisuusuhat. Ollaksemme vahva ja välittävä oikeusvaltio on meidän huomioitava myös sisältäpäin tulevat haasteet ja uhat turvallisuudellemme. Laittomat ampuma-aseet ovat yksi niistä. Järjestäytyneen rikollisuuden kasvu on ollut tällä vuosituhannella merkittävää, mikä on lisännyt sääntelyn muutostarpeita. Keskusrikospoliisin vuonna 2023 tekemän selvityksen mukaan noin neljännes ampuma-aserikoksista ja sen törkeistä tekemuodoista liittyi vakavaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen tarkasteluvuosina 2020—2022. Järjestäytyneen rikollisuuden yhteydessä ampuma-aserikokset ovat hyvin tavanomaisia, ja lisääntynyt rikollisjengien määrä voi johtaa lisääntyviin väkivaltaisiin välienselvittelyihin ja erilaisiin reviiirikiistoihin.

Vaikka ampuma-aserikosten tai vaarallisten esineiden hallussapitorikosten määrissä ei tilastotietojen valossa ole tapahtunut viime vuosina suuria muutoksia, aserikollisuuden arvioidaan erityisesti poliisin tilannekuvan ja kehitysnäkymien valossa voivan lisääntyä. Eri-laisilla rikollisryhmillä on arvioitu voivan olla myöskin ulkomaisten verkostojensa kautta suoria kansainvälisiä yhteyksiä laittomien aseiden salakuljetusorganisaatioihin. Lisäksi uutena ja erittäin vakavana laittoman asekaupan ilmiönä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan noussut esiin 3D-tulostettujen aseiden pimeä verkkokauppa. Varoittavana esimerkkinä viitataan myös Ruotsin vakavaan ampuma-aseväkivallan tilanteeseen ja sen nopeaan heikentymiseen.

Arvoisa puhemies! Lainsäätäjän tehtävänä on turvata viranomaisille riittävät työkalut, jotta se voi vastata muuttuneisiin uhkakuviin. Aserikoksia koskevat rangaistussäännökset eivät ole pitkään aikaan olleet kokonaistarkastelun kohteena, joten nyt tehtävät muutokset lainsäädäntöön ovat tervetulleita. Kentällä poliisin partiot takavarikoivat jo tällä hetkellä

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

luvattomia aseita lähes päivittäin, ja kotietsinnöiltä niitä löytyy lisää. Tämä esitys tuo huomattavia muutoksia rikoslain aserikoksia koskevaan sääntelyyn. Rikoslain 41 luku uudistetaan kokonaisuudessaan ja siihen sisällytetään uusi rangaistussäännös ampuma-aseen käsittelystä vakavan rikoksen tekemistä varten. Lisäksi törkeää ampuma-aserikosta koskevaan rangaistussäännökseen lisätään uusi ankaroittamis- eli kvalifointiperuste ja myös rikosten rangaistuksia ankaroitetaan.

Olen esittänyt jo vuonna 2020 rikoslain 41 luvun 2 §:n muuttamista siten, että luvattoman, laittoman ampuma-aseen kantaminen tai kuljettaminen yleisellä paikalla, yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa tai tilassa, johon yleisöllä on pääsy, tulisi rangaistavaksi törkeänä ampuma-aserikoksena. Lakialoitteen allekirjoitti tuolloin yli sata kansanedustajaa, joten kiitos kaikille allekirjoittaneille, että asia on edennyt. Ja kiitos ministeri Merelle siitä, että tämä tärkeä muutuskokonaisuus tuotiin eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Nostan esiin kuitenkin myös niitä huolia, mitä lakivaliokunta on nostonut esiin omassa mietinnössään — vaikka tällä hetkellä täällä on lähinnä lakivaliokunnan jäseniä myöskin kuulemassa tätä. Erityisesti lakivaliokunta samoin kuin perustuslakivaliokunta omassa lausunnossaan on kiinnittänyt huomiota rangaistusseuraamuksen oikeasuhtaisuuteen. Törkeän ampuma-aserikoksen rangaistusasteikkoon ehdotettu muutos on erittäin merkittävä. Vähimmäisrangaistus ankaroituu nyt kuusinkertaiseksi. Vähimmäisrangaistuksen ankaroittaminen johtaa lisäksi siihen, että törkeästä ampuma-aserikoksesta tuomittavat vankeusrangaistukset muodostuvat pääosassa ehdottomiksi.

Rangaistusasteikon oikeasuhtaisuutta on arvioitava myös suhteessa muiden rangaistavaksi säädettyjen tekojen rangaistusasteikkoihin. Saadun selvityksen mukaan tilanteen voidaan arvioida muodostuvan epäjohdonmukaiseksi esimerkiksi suhteessa laittomaan uhkaukseen, josta voidaan tuomita myös sakkorangaistus. Kyse voi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa laitton uhkaus toteutetaan yleisellä paikalla tavalla, jossa henkilö nostaa luvattoman aseensa toista vastaan ja uhkaa tätä rikoksella. Saadun selvityksen mukaan törkeän ampuma-aserikoksen vähimmäisrangaistukseen ehdotettu muutos johtaa tällöin tilanteeseen, jossa rangaistusjärjestelmä ei kokonaisuudessaan täytä oikeasuhtaisuuden vaatimuksia.

Perustuslakivaliokunta on myös nostonut esiin huolensa rangaistusasteikon kapeudesta, joka on 2—4 vuotta ja joka voi johtaa siihen, ettei törkeää ampuma-aserikosta koskevan säännöksen soveltamisalaan kuuluvien tekojen moitittavuutta koskevaa arviointia voida toteuttaa tavalla, joka riittävästi erottelisi moitittavuudeltaan erilaiset teot toisistaan. Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, että teon moitittavuuden suhteen kohtuuttomien rangaistusten välttämistä ei voi rakentaa törkeyden kokonaisarvostelulausekkeen soveltamiseen pohjautuvan mallin varaan, mitä myöskään perustuslakivaliokunta ei pitänyt asianmukaisena. Itse tämän osalta mietin, ettei tilanne vain johda siihen, että asteikko, joka ei mahdollista käytännössä ehdollista vankeusrangaistusta, johtaa siihen, että tuomioistuimet alkavat käyttää kokonaisarvostelua siten, että ne teot, joita toivomme nytten siirtyvän törkeisiin ampuma-aserikoksiin, päätyvät edelleen tavallisiksi ampuma-aserikoksiksi sen takia, että tekoa ei kokonaisuutena arvostellen katsota törkeäksi.

Arvoisa puhemies! Valiokunta on mietinnössään kiinnittänyt huomiota myös siihen, että vaihtoehtoisia vähimmäisrangaistuksia ja rangaistusasteikkoja sekä niiden vaikutuksia on selvitetty ja arvioitu vasta eduskunnassa valiokuntavaiheessa, kun sen olisi tosiasiaa pitänyt tapahtua lainvalmisteluvaiheessa. Lainvalmistelun laadun, avoimuuden ja tehokkuuden sekä eduskunnan tietopohjan ja päätöksenteon kannalta on tärkeää, että muut toteutta-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

misvaihtoehdot ja niiden vaikutukset arvioidaan jo hallituksen esityksen valmistelussa hallituksen esityksen laatimissuhteiden mukaisesti, koska ainoastaan näin voimme puhua laadukkaasta lainvalmistelusta. Ja koska kyse on erittäin merkittävästä, erittäin poikkeuksellisesta vähimmäisrangaistuksen korottamisesta, on tärkeää, että lainmuutoksen soveltamista, toimivuutta ja vaikutuksia seurataan tarkoin, kuten valiokunta on lausunnossaan edellyttänyt. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

**18.42 Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! Jottei totuus unohtuisi, kertaan nyt karun tilaston: Ruotsin kaduilla ammuskellaan keskimäärin joka päivä, vuodesta 2018 lähtien yli 300 ammuskelua joka ikinen vuosi, toiseksi eniten asekuolemia koko Euroopassa. Rikolliset maahanmuuttajajengit, klaanit, niin aikuiset kuin alaikäisetkin, terrorisoivat aseineen lintukotoa. Kansankodin rikollisuustilanteelle ei löydy sopivaa vertailukohtaa korkean elintason länsimaista — lähinnä kehittyvistä kehitysmaista.

Vielä kymmenen vuotta sitten näitä kasaantuvia ongelmia ei tahdottu nähdä. Tuolloin Suomen korkein valtiojohtokin vannoi monikulttuurisuuden rikkauden nimeen, ja suomalaisuutta vierailivat ruotsalaisissa lähiöissä vähättelemässä ilmiön ongelmia. Nyt ongelmat nähdään, kun suuret länsimaisetkin mediat otsikoivat, että rauhasesta Ruotsista on tullut Euroopan aseväkivallan ja asekuolemien keskus. Ruma seuraus epäonnistuneesta maahanmuutto-, kotouttamis-, maastapoistamis- ja kriminaalipolitiikasta.

No, mitä voimme oppia Ruotsista? Maahanmuuttoa on rajoitettava, kotouttaminen on muutettava velvoittavammaksi, maastapoistamisia on tehostettava ja kriminaalipolitiikan on vastattava ankarammin arjen turvallisuushäiriöihin. Kaikkien näiden korjaamiseksi me perussuomalaiset teemme töitä. Se on tehtävämme tässä eduskunnassa ja nykyisessä hallituksessa.

Nyt käsittelemme näistä korjauskohteista jälkimmäistä, kriminaalipolitiikan ankaroittamista. Esitämme tällä hallituksen esityksellä tuntuja korotuksia aserikoksista tuomittaviin rangaistuksiin. Esitämme myös, että luvattoman aseineen kantaminen rikollisessa tarkoituksessa julkisella paikalla tulee jatkossa rangaistuksi törkeänä rikoksena. Tällä tehtävällä muutoksella useimmat Ruotsista tutut, katukuvassa näkyvät aserikokset tulevat jatkossa johtamaan ehdottomiin rangaistuksiin, siis todelliseen vankilatuomioon. Vastaavia rangaistusten ankaroittamisia on tehty jo laajasta aseväkivallasta kärsivässä Ruotsissa, jälkikäteisesti ja myöhässä. Siksi me Suomessa tahdomme varautua ja kitkeä kaduille leviävät aseet jo varhaisessa vaiheessa.

Teoreettinen tai kuvitteellinen ei tämä aseväkivallan uhka Suomenkaan näkökulmasta ole. Tästä on valitettavasti jo meilläkin tosielämän esimerkkejä. Esimerkiksi Espoossa viime itsenäisyyspäivän aattona 19-vuotias jengiläinen Dijar Güzel surmasi epäonnistuneen asekaupan päätteeksi uhrinsa kolmella laukauksella. Tämä Espoon jengimurha on tietysti ensimmäinen katujengeihin liittyvä henkirikos Suomessa. Sekä Güzelillä että hänen tuomitulla rikoskumppanillaan oli tiiviit yhteydet L-City-nimiseen katujengiin. Samainen jengi oli ottanut aseellisesti yhteen myös viime jouluaattona keravalaisen jengin kanssa. Tämän välikohtauksen käsittely alkoi puolestaan Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa kaksi viikkoa sitten.

Edellä kuvatut esimerkit havainnollistavat sitä, miten ampuma-aseita voidaan käyttää erilaisten rikosten tekemiseen, välienselvittelyihin ja myös täysin ulkopuolisiin kohdistu-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

viin rikoksiin. Lakien päivittäminen on siten enemmän kuin ajankohtaista. Uhkakuva ammuskelevista katujengeistä, jotka jotkut vielä pari vuotta sitten kiistivät tai joiden vaaraa he vähintäänkin vähätelivät, on nyt realisoitumassa myös meidän kaduillamme. Siksi lakiemme ja tuomioidemme, rangaistuksiemme on suhtauduttava niihin ankarasti.

En voi olla lopuksi huomioimatta heitä, jotka aina rangaistusten ankaroituessa hokevat, etteivät kovemmat tuomiot ehkäisisi rikoksia, tai heitä, jotka lähestyvät kovempia tuomioita vain kustannuseränä, vankilapaikkojen tarpeen kasvuna. Rangaistusten tehtävä ei ole vain eheyttää. Niiden tarkoitus on myös rangaista. Useimmat meistä istuttavat aseistetun jengiläisen ennemmin linnaan kustannuseräksi valtiolle kuin takaisin kadulle kustannuseräksi sekä valtiolle että sivullisille uhreille. Useimmat meistä varmasti maksavat ennemmin jengiläisen vangitsemisesta kuin siitä taloudellisesta rasituksesta ja toisaalta inhimillisestä kärsimyksestä, mitä aseistettu ja väkivaltaiset jengiläiset aiheuttavat tavallisille ihmisille, yrityksille, sosiaali- ja terveystalouksille, viranomaisille, yhteiskuntarauhalle, myös sille arjen turvallisuudentunteelle.

Parasta tietysti olisi, ettei taakka jäisi lainkaan suomalaisten lopun ikää kustannettavaksi. Parasta olisi, että jos suomalaisen yhteiskuntaan ei ole kotouduttu, integroiduttu ja täällä tehdään rikollisia, nämä sopeutumattomat rikolliset saataisiin palautettua kotimaihinsa tai heille soveltuvampaan kulttuuriympäristöön. Se on vaikeaa, paikoin jopa mahdotonta. Epäonnistunut maahanmuuttopolitiikka jättää pysyviä ja peruuttamattomia ongelmia yhteiskuntaan, ja siksi paras tapa välttää nämä kalliit vankilapaikat ja ankaroituvat rangaistukset ei ole idealistinen lepsuilu tässä ajassa, vaan haitallisen maahanmuuton ja siihen tiiviisti kytkeytyvän rikollisuuden torjuminen ja samalla jo aiemmin tehtyjen virheiden korjaaminen. Sitä me muun muassa tällä lakiesityksellä pyrimme tekemään.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

**18.48 Miko Bergbom ps:** Kiitos, arvoisa puhemies! Haluan ensinnäkin kiittää lakivaliokuntaa perusteellisesta käsittelystä ja myöskin oikeusministeri Leena Merta tämän esityksen tuomisesta eduskuntaan. Nyt saadaan siis kiristää laittomien ampuma-aseiden rangaistuksia niin, että jos ennen törkeissä on ollut neljä kuukautta minimi, niin nyt se kasvaa siten kahteen vuoteen, mikä käytännössä siis tarkoittaa sitä, että törkeät ampuma-aserikokset jatkossa tuomitaan ei enää ehdollisena vaan nimenomaan siten, että tekijä joutuu vankilaan. Tämä on positiivinen asia, ja tämän edessä me nyt ollaan, kun ollaan tällä lailla kapeasti Ruotsin tiellä. Eli mitä ollaan saatu nyt nähdä meidänkin kaduilla valitettavasti syntyvän siitä, kun maahanmuuttopolitiikka on ollut, mitä on, ja laittomia aseita menee tuolla kaduilla ja 3D-aseita ja muita, niin näiden seurausten kanssa nyt painitaan. Edustaja Vigelius tästä pitikin loistavan puheenvuoron juuri äsken.

Mutta se ei ollut se syy, minkä takia varasin puheenvuoron. Olen kiinnittänyt huomiota julkisuudessa ja tässä salissakin käytyyn keskusteluun ja kritiikkiin tätä esitystä kohtaan, joka nähdäkseni rakentuu muutamien argumenttien varaan, joista ehkä yksi on vankilapaikat. Jos tämän esityksen mukanaan tuomat vankilapaikkojen lisäykset ovat se ongelma, niin ratkaisu ei ole heikentää rangaistavuutta tässä esityksessä, vaan ratkaisu on rakentaa lisää vankilapaikkoja. Jos taas ongelma on se, että tässä rangaistukset ovat liian tiukat suhteessa moniin muihin hyvin törkeisiin rikoksiin, niin jälleen kerran ratkaisu ei ole se, että hölletään tässä rangaistuksen tasoa, vaan ratkaisu on se, että tarkastellaan niitä muita törkeitä rikoksia, kuten ihmiskauppaa, raikausrikoksia, ja nostetaan siellä teon moitittavuutta eli

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

rangaistavuutta ylöspäin. Jos taas ongelmana mahdollisesti tulevaisuudessa ovat tuomioistuinten tulkintakäytännöt, että miten ne sitten soveltavat sitä lakia tuomioistuimessa, niin silloin meidän pitää tehdä täsmennyksiä täällä eduskunnassa siihen lainsäädäntöön siten, että se soveltamismahdollisuus ei tapahdu siellä tuomioistuimessa niin, että se tuomioistuintenkäytäntö olisi sitten yhtäkkiä lain hengen vastaista elikkä ei tuomittaisikaan sitten linnaa näille rikollisille.

Kyllä tässä nimenomaan oleellista on huomata se oikeudenmukaisuuskysymys myöskin uhrin näkökulmasta ja toisaalta laajasti se, miten suomalaiset näkevät rangaistusten tason Suomessa. Pidetään monesti julkisessa keskustelussa, ja moni suomalainen näkee, että Suomessa on aivan liian matalat rangaistukset rikollisille. Kyllä se on oikeudenmukaisuuskysymys sen uhrin näkökulmasta mutta myös suomalaisten näkökulmasta. Suomalaiset haluavat, että rangaistuksia tulee rikollisille, ja nyt niitä todellakin tulee jatkossa ja näin poispäin. Haluan todella paljon kiittää kyllä tästä esityksestä, aivan loistava asia. Ja jos sitten seurannassa joitain ongelmia huomataan, niin menettelemällä näin, miten äsken tässä esitin, että tarkistellaan vankilapaikkoja sitten lisää ja muiden rikosten rangaistuksia ylöspäin, niin sillähän tästä selvittää. Että ei tätä kannata sen suurempana ongelmana nähdä kuin se on. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

**18.51 Rami Lehtinen ps:** Arvoisa puhemies! Vielä nopeasti haluan palata pariin seikkaan.

Ensinnäkin on äärimmäisen tärkeätä, että siinä kohtaa, kun yhteiskuntaa uhkaa merkittävä uusi vaara, voidaan poiketa niistä perinteisistä malleista kriminaalipolitiikassa. Jos miettii uudistuksia, joita on aikanaan tehty, niin se turvallisuustilanne Suomessa on ollut täysin erilainen, eikä varmaan ole kukaan ymmärtänyt eikä nähnyt tämäntyyppisiä uhkia, joita meidän kaduilla tällä hetkellä on. Siksi on suuri rohkeus, että uskalletaan etupainotteisesti nimenomaan estää näiden muodostuminen sitten todelliseksi ilmiöksi, hyvä näin.

Mitä tulee tähän kapeaan soveltamisalaan tässä törkeässä ampuma-aserikoksessa, niin asiantuntijakuulemisessa en kuullut kyllä sellaista näkemystä, että sitä yläpäästä olisi juurikaan koskaan käytetty ja että se ikään kuin joissakin rikoksissa olisi liian matalalla, kun on kyse kuitenkin pelkästään siitä, että ampuma-aseita myydään tai välitetään tai niitä on hallussa. Eli niillä ei tehdä varsinaisesti vielä rikosta, vaan se on pelkkään hallussapitoon tai myymiseen tai valmistamiseen liittyvä rikos. En siis näe sitä, että vaikka tämä rangaistusasteikko jää kapeaksi, niin se olisi erityisen ongelmallinen, koska se yläpää on niin harvoin käytetty.

Muutoinkin meidän oikeuskäytännössä on varsin usein omaksuttu se tapa, että annetaan tuomiot sieltä asteikon alapäästä. En tiedä, onko syynä se, että ajatellaan kustannuksia enemmän kuin sen vaikutuksia yhteiskuntarauhaan, turvallisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen, vai miksi ikään kuin tähän malliin on luisuttu.

Ja miksi juuri tämä kaksi vuotta minimissään, joka johtaa pääosin aina ehdottomaan tuomioon, on merkityksellistä: se on se, että meidän ammattirikollisia ei juurikaan hetkauta, saavatko he ehdollista vuoden tai kaksi vuotta tai vaikka kolme vuottakin, mutta se heitä hetkauttaa, kun he tietävät, että jos he jäävät tästä kiinni, he joutuvat vankilaan. Siksi tällä on merkittävä vaikutus ja siksi tämä poikkeaa merkittävästi niistä kaikista muista, ja onkin

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

mielenkiintoista nähdä, minkälainen ennakkoratkaisu tästä sitten tulee meidän kriminaalipolitiikassa. Mutta olen erityisen iloinen, että tämä uskallettiin tehdä.

Mitä tulee sitten vielä tähän kokonaisarviointiin sen osalta, että ikään kuin liian helposti sitten sen perusteella perusmuotoiseksi tippuisi tämä teko, niin näinhän sen pitää ollakin, jos sieltä löytyy lieventäviä asianhaaroja. Minun on vain vaikea itse kuvitella, mikä olisi se lieventävä asianhaara, jos sinulla on rikollisessa käyttötarkoituksessa rikollisesti hankittu ase julkisella paikalla, että se ei täyttäisi sen tunnusmerkistön perusteita. Kyllä minä uskon siihen, niin kuin asiantuntijalausunnossakin sanottiin, että kyllä suomalainen oikeuslaitos tuomitsee sen lain mukaisesti eikä lähde tarkoituksenmukaisesti itse lieventämään niitä pykäläiä ja tuomiokäytäntöjä. Uskon, että tämän uuden lain perusteellakin uskalletaan tuomita näistä teoista.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

**18.54 Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! On oikein, että aserikoksista annettavia rangaistuksia kovennetaan. Nyt käsittelyssämme on hallituksen esitys, jonka tämä eduskunta mitä todennäköisimmin tulee myös hyväksymään. Tällä muutoksella jatkossa esimerkiksi julkisella paikalla kannettu luvaton ase, rikollisessa tarkoituksessa kannettu ase, johtaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen, mikä tarkoittaa sitä, että se häkki heilahtaa ihan toden teolla, ei vain ehdollisen tuomion tasolla. Samanaikaisesti ankaroituvat myös rangaistukset muista törkeistä aserikoksista, jotka ovat erityisen vakavia nykyisenkin lainsäädännön pohjalta.

Tämä laki on minusta hyvä. Se olisi voinut olla vieläkin parempi. Esimerkiksi Ruotsissa on tehty vielä tuntuvampia ankaroittamisia aserikosten suhteen kuin meillä Suomessa — juuri siitä johtuen, että Ruotsissa tilanne on erityisen paha. Tällä hetkellä Ruotsissa törkeästä aserikoksesta tuomitaan neljästä seitsemään vuoteen vankeutta ja erityisen törkeästä aserikoksesta kuudesta kymmeneen vuoteen vankeutta. Kovin lievältä tuntuu suomalaisen rangaistusasteikko, kun se tähän asti on ollut neljästä kuukaudesta neljään vuoteen. Eli meidän korkeintaan rangaistus törkeästä aserikoksesta ei tosiasiallisesti yllä Ruotsin vähimmäistasolle. Siksi nyt vähimmäisrangaistusta ollaan korottamassa merkittävästi. Kuten edellisessä puheenvuorossa tuli ilmi, tämä vähimmäisrangaistuksen korottaminen neljästä kuukaudesta kahteen vuoteen on kuusinkertaistaminen, mutta minusta se on täysin perusteltu tässä ajassa ja tässä tilanteessa, jossa me olemme Ruotsin vieressä ja kun sieltä on rantautumassa tätä vakavampaa rikollisuutta alati enemmän Suomen puolelle.

Toisaalta täällä on käytetty argumentteja myös tästä vankimäärän lisääntymisestä ja sen aiheuttamista kustannuksista yhteiskunnalle. Tähän keskusteluun haluaisin aina huomauttaa, että eivät ne 200 vankilapaikkaa täyty satunnaisista kadunkulkijoista. Kun vankila- ja vankipaikkojen määrä kasvaa 200:lla, sinne vankilaan päätyy rikollisia, siis ihmisiä, jotka kantavat luvattomia aseita rikollisissa tarkoituksissa meidän kaduillamme, erityisesti liittyen tähän jengiongelmiaan, mikä meillekin on rantautunut ja nostanut päätään Suomessa. Siksi se voi olla ihan aiheellistakin ja tarkoituksenmukaista, että vankimäärä lisääntyy. Se lisääntyy, koska rangaistavia on enemmän ja yhteiskunta puuttuu siihen kovemmin.

Lakivaliokunnassa myös moni asiantuntija kritisoi sitä, onko tämä oikeasuhtaista ja onko tämä tarpeellista. Itse ajattelen, että ei voi olla niin, että kun lainsäädännössä on vain totuttu siihen, että annetaan lepsuja rangaistuksia, se toimisi argumentaatiopohjana tässä ajassa sille, minkä takia emme voisi koventaa rangaistuksia. Viime kädessä se on kuitenkin

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

kin eduskunta ja meidän lainsäätäjämme, jotka lait säätävät, ja lopulta sen pohjalta tuomioistuimet tuomitsevat — onneksi nyt ankarampaan päin.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Jäntti, olkaa hyvä. [Puhuja aloittaa mikrofonin suljettuna — Eduskunnasta: Mikrofonin!] Edustaja Jäntti, mikrofonin.

**18.58 Aleksi Jäntti kok:** No niin, arvoisa puhemies! Harjoittelu tekee mestarin, enkä viittaa nyt välttämättä puhemieheen. [Naurua]

Sanoin tuossa, että niissä keskusteluissa, joita olen käynyt esimerkiksi valiokunnassa ja muutenkin, on vallinnut aika laaja konsensus siitä, että nimenomaan näissä jengirikollisuustapauksissa, joihin nämä vakavimmat ampuma-aserikokset kytkeytyvät hyvin kiinteästi, on perusteltua, että sitä rangaistusten alarajaa korotetaan. Kyse on ollut enemmän siten siitä, mikä olisi se oikea taso, ja siinä on pohdittu osittain kustannuksia mutta myöskin sitä, että kun niitä verrataan muihin vastaaviin rikoksiin, tai ei välttämättä edes vastaaviin vaan ankarampiin rikoksiin, miten se alaraja sitten niissä muotoutuu. Uskon, että nimenomaan silloin, kun puhutaan jengirikollisuudesta, tämä ankaroittaminen on erityisen perusteltua. Mutta puhe on ollut myös siitä, että saattaa olla riski, että silloinkin, kun ei ilmeisesti ole kyse jengirikollisuudesta, tuomitaankin suoraan ehdoton vankeusrangaistus, mikä ei välttämättä olisi perusteltua tällä nykyisellä asteikolla, ja jo se korottaminen yhteen vuoteen eli nykyisen alarajan kolminkertaistaminen, johtaisi kuitenkin siihen, että merkittävästi myös ehdottomat vankeusrangaistukset kasvaisivat näissä rikoksissa.

Totean myös viitaten tuohon edustaja Bergbomin puheenvuoroon sen, että voisi olla perusteltua tämä rikoslain kokonaisuudistus siten, että katsottaisiin kaikki linjaan. Mutta on mahdollista, niin kuin on todettu jo tänään tässä, myös katsoa niitä tapauskohtaisesti ja lähteä ikään kuin niistä vakavimmista tai eniten huolta aiheuttavista rikoksista, kun lähdetään korotuksia tekemään. Mutta silloin kun ankaroitetaan kautta linjan, niin se tulee entistä kalliimmaksi. Totean, ettei tässä raha pelkästään ole se tekijä, millä näitä määritetään, mutta se on yksi tekijä, mikä on mielestäni syytä ottaa huomioon.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

**19.00 Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! Toisin kuin ehkä edelliset puhujat, minä itse ajattelen, että kyllä myös jos ihan yksittäinen henkilö, vaikkei kuuluisikaan jengiin tai järjestäytyneen rikollisuuden piiriin, kantaa luvatonta asetta julkisella paikalla rikollisessa tarkoituksessa, niin siitä on ihan perusteltu huoli, mihin sitä asetta mahdollisesti ollaan käyttämässä, ja ajattelen, että siitä myös rangaistaisiin merkittävästi ja tuntuvasti paljon kovemmin kuin mitä tällä hetkellä lainsäädäntö antaa.

Kuten viittasin tuossa aiemmassa puheenvuorossani jo, Ruotsissa rangaistusasteikot ovat huomattavasti paljon kovempia ja siellä myös se rikollisuuden taso on huomattavasti paljon kovempaa. Siellä on ollut vuodesta 2018 lähtien yli 300 ampumatapausta joka vuosi. Ainoa vuosi 2020-luvulla, jolloin tämä yli 300:n ampumatapauksen raja ei ole ylittynyt, oli itse asiassa viime vuosi. Viime vuonna tämä ampumisten määrä tippui 270:een, eli enää ei ammutukaan joka päivä vaan viitenä päivänä viikossa, mikä on siis Ruotsissa ennätysellinen luku — siis lähes kymmeneen vuoteen ei ole näin alhaisella tasolla ollut julkisten ammuskeluaruiden määrä. Se osittain johtuu itse asiassa siitä lainsäädännöstä, jota Ruotsissa on aikaansaatu, eli merkittäviä kiristyksiä viimeisen kymmenen vuoden aikana siihen,

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

kuinka kovasti rangaistaan siitä, että julkisella paikalla... Ovat ne sitten yksityishenkilöitä tai yksittäisiä henkilöitä tai järjestäytyneempien rikollisryhmien toiminnassa mukana, heitä rangaistaan ankarammin ja ikään kuin tämän dekapitaatioefektin kautta, eli käytännössä käärmeeltä laitetaan pää poikki. Eli nämä ihmiset — rikolliset, vakavimmat rikolliset ja sen rikollisen toiminnan järjestäjät — päätyvät vankilaan, jolloin se organisoitu rikollistoiminta käytännössä lakkaa tai rampautuu vakavasti sen toiminnan seurauksena. Samanlaisia piirteitä ei ole siinä, jos tällaiset jengijohtajat saadaan kiinni vähempiluontoisista rikoksista, joista tulisi ehdollista vankeutta... Se ehdollinen vankeus ei omaa sisällään samanlaista vaikutusta näiden rikollisryhmien järjestäytymiseen ja toisaalta sen toiminnan katkaisemiseen sitten ankarimpien rangaistusten ja vankilatuomioiden kautta.

Siksikin pidän aivan perusteltuna sitä, että yhteiskunta voi tässä tilanteessa maksaa lisääntyvien vankilapaikkojen määrän, koska myös se rikollisuus on kasvamaan päin. Kaikissa niissä yhteyksissä, missä poliisi on esimerkiksi varoitellut täällä eduskunnassa meitä kansanedustajia siitä, mihin suuntaan rikollisuus on Suomessa kehittyvässä, on tuotu esiin nämä ongelmat: siis rikollisuus raaistuu, se lisääntyy, se ottaa uusia muotoja, se järjestäytyy, ja sitä saapuu enenevässä määrin ulkomailta. Silloin Suomen lepsu rangaistusjärjestelmä ei ole kovin suuri pidäke, kun yleensä tuomiot ovat siellä ehdollisen puolella, eivät ehdottoman puolella eli linnatuomion puolella.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

**19.04 Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Todellakin lakivaliokunnan edustajien keskuudessa, samoin kuin myöskin asiantuntijoiden keskuudessa, keitä siellä kuultiin, oli varsin yksimielistä se, että törkeiden ampuma-aserikosten vähimmäisrangaistusten korottaminen on kannatettava asia. Se seikka, mihin sitä kritiikkiä kohdistui, oli nimenomaan vähimmäisrangaistuksen määrä eli kaksi vuotta vankeutta, ja siihen on suhtauduttu kriittisesti nimenomaan sen takia, että tämä asteikko menee hyvin kapeaksi, kun se on kahdesta vuodesta neljään vuoteen, eli sen sisällä ei pystytä välttämättä eri tekojen moitittavuutta koskevaa arviointia tekemään riittävästi ottaen huomioon, että yhdestä laittomasta aseesta tulisi se kaksi vuotta vankeutta, tai jos sitten olisi 200 asetta, niin se olisi sitten neljä vuotta maksimissaan. Elikkä tämä asteikko on tosi pieni, ja se aiheuttaa sen ongelman myöskin.

Jos me ylipäänsä puhutaan näistä vakavia rikoksia tekevistä niin sanotuista jr-henkilöistä, niin vaikka asteikko olisi ollut vuodesta neljäänkin vuotta, niin joka tapauksessahan jo pelkästään rikosrekisteriä katsomalla tietää, että eiväthän he siitä saa sakkoa tai ehdollista vankeusrangaistusta vaan he saavat siitä ehdottoman vankeusrangaistuksen. Elikkä sitä seikkaa tällä lailla ei millään tavalla kyllä muuteta.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

**19.05 Miko Bergbom ps:** Arvoisa puhemies! En tainnut esittää omassa puheenvuorossani mitään sen suurempaa rikoslain laajempaa uudistusta, mutta toki sellaista kannatan lämpimästi, ja etenkin tarkastelisin sitä näiden törkeiden rikosten osalta, mitä tulee vaikka nimenomaan raiskausrikoksiin, ihmiskauppaan, väkivaltaan. On ihan perusteltua tarkistaa kaikkia ylöspäin. Tätä asteikkoa jäin miettimään, että jos nyt kun kaksi vuotta on minimi ja sitten neljään vuoteen on asteikon yläpää, tavallaan ongelma on, että se liikkumavara on

siinä liian pieni, niin sittenhän se kannattaisi tehdä vaikka niin, että se olisi kahdesta kymmeneen vuoteen, elikkä tuo Ruotsin erityisen törkeän yläpää. Sillähän se sitten ratkeaisi, mutta tätä varmaan voidaan seurata.

Oikeastaan oma puheenvuoroni liittyy näihin kustannuksiin:

Pystyn sen siitä näkökulmasta ymmärtämään, että lyhyellä aikavälillä, jos me tiedetään, että meillä ei vaikka ole vankipaikkoja tai meillä ei ole henkilökuntaa työskentelemään niihin vankiloihin, se saattaa aiheuttaa tiettyjä haasteita, mitä tulee sitten vaikka siihen henkilökunnan työturvallisuuteen, eli millä pystytään ylläpitämään niitä vankiloita ja näin poispäin sillä tavalla, että siellä henkilökunnalla on turvallista työskennellä — se on ihan perusteltu huoli — mutta pitkällä aikavälillä nämä ovat kysymyksiä, jotka ovat ratkaistavissa poliittisin päätöksin.

Tässä asiassa ja ylipäänsä rikosten rangaistavuuksissa en näe sitä kustannusta ongelmallisena, kahdesta syystä: Ensimmäinen syy on se, että uskoakseni, toisin kuin hyvin monessa muussa asiassa, mikä eduskunnan budjetin läpäisee, väittäisin, että veronmaksajien hyväksyttävyyksille, että rangaistavuuksia kovennetaan ja siitä syntyy yhteiskunnalle kustannuksia, on varsin laaja, eli jos tätä lähdetään kysymään suomalaisilta veronmaksajilta, niin todennäköisesti tukea tulee aika paljon sille, että hei okei, meillä menee tähän nyt vähän enemmän rahaa valtiona, mutta toisaalta vastapainona rikolliset lähtevät linnaan pidemmäksi aikaa. Kuka vastustaa? Harvassa ovat ne henkilöt. Sitten toinen juttu on se, että nämä rikolliset ovat poissa kaduilta. Se on vain tosiasia, että silloin ne ovat poissa kaduilta, jos niillä on pidempi tuomio, ja se on yhteiskunnan kannalta tietenkin positiivinen asia. Tämä on sitten taas tämmöinen, että voi tietysti väitellä siitä, ovatko kovemmat rangaistukset yhteydessä siihen, että tapahtuu vähemmän rikoksia, ja varmaan siinä on monta muutakin asiaa kuin pelkät rangaistavuudet, mutta moraalisesti oma näkökulmani ja ajatteluni, kuten nähdäkseni perussuomalaisissa laajemminkin ja hyvin monen muun suomalaisen tukemana, on se, että kyllä tämmöisistä törkeistä rikoksista pitää saada tuomio, joka vastaa kansalaisten oikeustajua. Siltä osin näen hyvin perusteltuna sen, että tämän esityksen lisäksi jatkossa myös muita törkeitä rikoksia arvioidaan siten, että rangaistavuus kovenee, ja se on positiivinen kehitys koko yhteiskunnan kannalta. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

**19.08 Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! Viittaan aiempaan puheenvuoroon, jossa vihjattiin siihen suuntaan, että ehkä rikoslaissa voisi olla tällaisen kokonaisuudistuksenkin tarvetta. Näin varmasti on. Yksi ihan käytännön syy, minkä takia voisi olla niin, että sitä käsiteltäisiin isommissa erissä kuin yksittäisten lakiesitysten ja lakimuutosten myötä, on juuri se, että suuri osa asiantuntijoista itse asiassa jää jumiin juuri siihen, että yksittäinen korottuva rangaistus näyttää epäoikeasuhtaiselta tai poikkeukselliselta silloin, kun ennestään lepsua rangaistusasteikkoa lähdetään yksittäisiltä osin ankaroitamaan merkittävästi. Eli syntyy argumentti: ennen on tehty näin, joten tehdään jatkossakin näin. Eli on ikään kuin tällainen hyvin konservatiivinen ja tässä mielessä erityisen huonolla tavalla konservatiivinen tapa ajatella lainsäädäntöä: ei voida tehdä tai ei haluttaisi tehtävän lainsäädännöllisiä muutoksia vain siksi, että se ei tunnu oikeasuhtaiselta aiempaan lainsäädäntöön nähden, vaikka sinällään ehkä se tarvekin tunnustetaan.

Suomalaisilla on kuitenkin melko laaja hyväksyntä sille, että rangaistuksia kovennetaan nimenomaan henkeen ja terveyteen liittyvissä rikoksissa, kuten esimerkiksi väkivaltari-

koksissa, seksuaalirikoksissa ja ihan niistä kaikista vakavimmissa eli henkirikoksissa. Näistä annettavat tuomiot ja rangaistukset ja toisaalta se kustannus, minkä vankilapaikkojen ja vankipaikkojen määrän lisääntyminen aiheuttaa, on kustannus, jonka suomalaiset varmasti ovat valmiita maksamaan, kun saadaan väkivaltaisia, ikäviin tekoihin syyllistyneitä ja monesti vielä rikoksia, näitä samanlaisia rikoksia, uusivia henkilöitä telkien taakse sen sijaan, että he lompsivat kaduillamme lyhyiden tuomioiden, jopa ehdollisten tuomioiden, jälkeen.

Sehän on monesti suomalaista oikeustajua loukkaava ajatus, että meillä on erilaisia sarjakuristajia ja sarjaraiskaajia ja erityisen rumiin ja törkeisiin tekemuotoihin syyllistyneitä ihmisiä, jotka lompsivat sitten tuolla kaduilla hyvinkin lyhyiden tuomioiden jälkeen. Se, mikä voi tuntua oikeustieteilijälle kovalta tuomiolta, neljä vuotta vankeutta suomalaisessa rangaistusjärjestelmässä, ei montaa suomalaista lohduta siinä vaiheessa, kun tieto leviää, että vakavaan väkivalta-, seksuaali- tai jopa henkirikokseen syyllistynyt henkilö palaakin linnasta omalle paikkakunnalle ihan siihen naapurien rivitaloon asumaan. Ei ole kovin lohdullista siinä kohtaa ajatella, että no, professori kertoi lakivaliokunnalle, että olisi epäoikeasuhtaista, että lainsäädäntöä muutettaisiin tältä osin ankarammaksi.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

**19.11 Miko Bergbom ps:** Arvoisa puhemies! Vielä on pakko kommentoida, että tämä on tosiaan ihan hyvä nosto, minkä edustaja Vigelius tässä edellä toi. Meilläkin oli tuossa ihan naapurikunnassa, tuolla Sastamalassa, Laviassa itse asiassa tarkalleen ottaen, tällainen paloittelumurhaaja, joka on itse asiassa aikoinaan omaa uhriansakin vielä syönyt. Siellä hän oli vapaana. Toki oli kärsinyt rangaistuksen, mutta joku voisi sanoa, että suomalaisten tällaisen keskimääräisen oikeustajun kannalta hänen ei olisi kuulunut koskaan vapautua, mutta siitä huolimatta siellä hän oli. Nyt tosin menehtyi ilmeisesti kämppäkaverinsa tappamana tai murhaamana.

Mutta joka tapauksessa se, mitä piti vielä nostaa, mikä jäi mainitsematta — pahoittelut siitä — liittyy siihen, että on positiivista, että nyt nimenomaan keskitytään näihin laittomiin aseisiin. Monesti kun julkisuudessa lähdetään käymään sitä keskustelua, kun sattuu jotain kamalaa ja hirveätä tässä yhteiskunnassa esimerkiksi jonkun katujengiläisen tekemänä ampuma-aserikoksena, niin ensimmäinen on se, miten me voidaan kiristää tavallisten ampuma-aseharrastajien, reserviläisten, metsästäjien ampuma-aselupien saamista, kuinka me voidaan vaikeuttaa sitä tavalla tai toisella. Syyttävä sormi osoittaa aina ensimmäisenä juuri niihin ihmisiin, jotka tekevät kaiken oikein eivätkä käytä näitä aseita pahan tekoon vaan päinvastoin suomalaista yhteiskuntaa hyödyttävään toimintaan, kuten metsästämiseen tai reserviläistoimintaan. Tällä kertaa tässä on nimenomaan lähdetty siitä, että taklataan niitä laittomien aseiden ongelmia sen sijaan, että laitetaan kärsimään ne, jotka tekevät kaiken oikein, ja se on lähtökohtaisesti positiivinen asia tässä. Siitä haluan vielä erikseen kiittää, että tällä kertaa rangaistuksen saavat rikolliset, eivät ne, jotka tekevät kaikki oikein. — Kiitos.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Ja edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

**19.13 Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! En malta olla vielä loppuun kommentoimatta sitä, että on... [Aleksi Jäntti: Miten niin loppuun?] — Edustaja Jäntti voi ottaa vielä

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

lisää puheenvuoroja, jos haluaa keskustella lisää aseista. — Itse haluan lisätä sen, että tässä aserikoksia koskevassa lakimuutoksessa, jossa kiristämme rangaistuksia julkisella paikalla kannetuista luvattomista aseista, ei ole kyse pelkästään yksittäisestä lakimuutoksesta vaan osasta sitä kokonaisketjua, jossa lisätään muun muassa myös poliisin määrärahoja ja poliisien määrää.

Eli ei ole kyse vain yksittäisestä ankaroitamisesta, vaan on kyse siitä, että meillä on ketju, jossa rikoksia selvitetään. Meillä on poliiseja, meillä poliisin resursseja kohdistetaan enenevässä määrin yleisen sisäisen turvallisuuden, yleisen järjestyksen valvomiseen ja samanaikaisesti pyritään panostamaan siihen, minkä suurin osa ihmisistä ja asiantuntijoista tunnustaa rikoksia ehkäiseväksi asiaksi, eli rikosvastuun toteutumiseen. Meillä on resursseja lisääntymässä juuri siinä, että rikosvastuu toteutuu. Meillä on poliiseja, meillä on resursseja tuomioistuimilla, ja meillä on myös niitä vankilapaikkoja, jonne rikosvastuun toteutuessa vakaviin rikoksiin syyllistyneitä ihmisiä voidaan pistää telkien taakse. Koko tämä ketju huomioidaan. Kyse ei ole vain yksittäisistä näpräilyistä osana rikoslakia, vaan kyse on siitä, että pyritään turvallistamaan Suomea: pyritään lisäämään poliisien määrää, pyritään lisäämään arjen turvallisuutta, pyritään luomaan rikoslainsäädäntöä, joka vastaa tämän ajan tarpeisiin niin aserikosten osalta, niiden julkisella paikalla kantamisen osalta, kuin myös esimerkiksi jengirikosten osalta ja muun lainsäädännön osalta, joka tarjoaa ratkaisuja juuri näihin ongelmiin tässä ajassa.

Eli kyse ei ole vain siitä, että tehdään yksittäisiä pistemäisiä lakimuutoksia, vaan ylipäättään kokonaisajattelun uudistamisesta. Me emme halua vaarallisia rikollisia kaduillemme. Me emme halua vapauttaa heitä lyhyen vankeuden jälkeen, vaan me haluamme, että he pysyvät mahdollisimman pitkään siellä vankeudessa, jotta voimme varmistua siitä, että uhka ympäröivälle yhteiskunnalle, aivan tavallisille ihmisille kaduilla, heidän vapautuessaan on mahdollisimman turvattu. Melkein joka viikko saamme lukea erilaisista törkeistä rikoksista ja aina muutama vuosi niiden jälkeen myös erilaisista vapautumisista. Uskon, että suomalaisten oikeustaju kyllä kestää sen, että poliisin, tuomioistuimien ja vankilapaikkojen määrään tulee lisäyksiä, jos pystymme turvaamaan heidän arkensa.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

**19.16 Rami Lehtinen ps:** Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti tähän loppuun se, ketkä niitä aseita, luvattomia aseita ja rikollisessa käyttötarkastuksessa olevia aseita, meidän kaduilla pitävät. Se on todellakin niin, kuten täällä on puhuttu, että ne ovat nuorisojengit, järjestäytynyt rikollisuus tai sitten kovat huumekauppiat. Mutta oman kokemukseni perusteella, 20 vuotta kenttäpoliisina; enpä juuri aseita tavan rikollisilta tavannut, vaan se oli järjestäytyneissä porukoissa ja kovilla huumekauppiaila. Eli se on hyvin marginaalinen joukko, ketkä näitä rikollisissa käyttötarkoituksissa Suomen kaduilla kantavat ja autoissansa pitävät, ja on samainen joukko, joka meidän vankiloissa pyörii kerta toisensa jälkeen. Tuomio tuomion perään — pääsevät vapaaksi, tekevät vuoden sisään taas uuden rikoksen ja takaisin vankilaan. Siitäkin näkökulmasta tämä on yhteiskunnan kannalta huomattavasti parempi malli, että he ovat sitten kerralla joka teosta siellä pidempään, poissa pahanteosta ja pois uusien kustannusten aiheuttamisesta täysin sivullisille ihmisille.

Sitten se, miksi juuri nämä ampuma-aseet ovat tärkeä kokonaisuus tässä tekemuotojen osalta, on se, että ampuma-aseet, kuten Ruotsista ollaan nähty, aiheuttavat täysin sivullisia uhreja, kun harhalaukauksia tulee tai sattuu joku muu vahinko niiden aseiden kanssa. Ne

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

ovat erittäin vaarallisia myöskin sivullisille, ei pelkästään niille teon välittömille uhreille tai sitten itse teon tekijälle.

Uusintaprosentti Suomessa näissä kovissa rikoksissa on niin suuri, että senkin suhteen on järkevää näiden tiettyjen rikosmuotojen alarajaa korottaa, jotta niistä tulee ehdotonta tuomiota jatkossa. Ja mistä tämä johtuu? Tämä johtuu pääosin siitä, että yli 90 prosenttia vankiloissa istuvista vangeista on kroonisesti päihdeongelmaisia, ja kun he vapaaksi pääsevät, he ovat vähän aikaa selvin päin ja palaavat päihteisiin ja sen jälkeen takaisin rikolliselle tielle, ja ovat jälleen hetken päästä uudelleen vankilassa.

Ainut, mikä oman kokemukseni perusteella auttaa näihin taparikollisiin, on se, että heille tulee riittävästi ikää, noin 40—50. Siinä kohtaa rupeaa meno rauhoittumaan, saavat perheen eli lapsia, tulevat uskoon. Siinäpä ne sitten taisivat ollakin, että eipä niitä kovin montaa vaihtoehtoa ole päästä pois siitä rikollisesta maailmasta. Mutta se tekijäjoukko on Suomessa varsin kapea ja suppea, ja siksi pystytään näillä tehokkaasti vaikuttamaan juuri näihin tiettyihin tekijöihin.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Vigelius, olkaa hyvä.

**19.19 Joakim Vigelius ps:** Arvoisa puhemies! Vielä yhden näkökulman tuon mukaan keskusteluun. Puhuin hieman tuosta ennaltaehkäisevästä vaikutuksesta, joka on sillä, kun yksittäinen rikollinen päätyy vankilaan, telkien taakse, saa siis ehdotonta vankeusrangautusta. Tämä ehkäisee tietysti hänen tekemäänsä rikollisuutta siltä osin, että hän ei pääse lukkojen takana tekemään, tehtailemaan rikoksia, mutta se näkökulma, mikä monesti loistaa poissaolollaan julkisesta keskustelusta, on se, että erityisesti näiden aserikosten ja julkisella paikalla kannettujen aseiden yleistymisen on kierre. Eli jos aseet lisääntyvät aivan tavallistenkin rikollisten keskuudessa, ei-järjestäytyneiden rikollisten keskuudessa, niin valitettavasti, mitä enemmän meillä on rikollisia, joilla on ase kannossa julkisella paikalla, sitä enemmän ja sitä useampi pienempi rikollinen joutuu todennäköisesti myös varustautumaan aseineen kulkiessaan kaduilla, tehdessään huumekauppaa, suunnitellessaan omia rikoksia. Kun aiemmin saattoi puukko tai jokin muu teräase riittää, niin siinä kohtaa, kun uhka, että vastassa onkin tuliase, kasvaa myös tälle yksittäiselle pienemmälle rikolliselle, voi syntyä tarve hankkia tuliase omaan käyttöönsä, ampuma-ase omaan käyttöönsä, laittomasti, luvottomasti, juuri siksi, että se on heidän oman henkensä turva siinä hetkessä, tai ainakin niin kuvitellaan. Aivan samalla tavalla kuin tavallisille ihmisille, lainkuuliaisille ihmisille, iskee tuntemus siitä, että yleinen turvallisuus järkkyy sen myötä, että satunnaisia ampumatapauksia ilmenee suurten kaupunkien keskustoissa, myös sinne rikolliseen maailmaan leviää samanlainen turvattomuuden kokemus, jos ampuma-aseet yleistyvät.

Ampuma-aseiden yleistymisen uhkaakin johtaa sellaiseen kierteeseen, jossa yhä useammat ja yhä matalamman tason rikolliset alkavat varustautumaan, aseistautumaan, turvataksensa omaa rooliaan, omaa toimintaansa, omaa rikollista kaupantekoaan ja toisaalta suojelakseen niillä ampuma-aseilla omaa henkeään. Ja valitettavasti me tiedämme, että kun ihmisillä on enemmän aseita käytössään, erityisesti luvattomia, laittomassa tarkoituksessa, ja kun he ovat jo syyllistyneet erilaisiin rikoksiin, joista esimerkiksi saattaisi tulla vankeutta, niin kynnys sen aseiden käyttämiseen toista rikollista vastaan, ongelmatilanteiden ratkaisu aseella, uhkaa sen myötä myös yleistyä. Tämän kierteenkin torjumiseksi on perusteltua, että kynnys aseiden kantamiselle julkisella paikalla rikollisessa tarkoituksessa on mahdollisimman korkea, ja ehdollinen tuomio ei ole tarpeeksi korkea. Nimenomaan se ehdoton

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

vankilarangaistus on se, mikä toimii pelotteena sille, [Puhemies koputtaa] käyttäkö ja kantaako mukana ampuma-asetta vai esimerkiksi teräasetta.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

**19.22 Pihla Keto-Huovinen kok:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Täällä puhuttiin nyt rikosprosessiketjusta ja ennaltaehkäisystä, mikä liittyy ehkä poliisiin ja siihen, että rikoksenteikijät saadaan kiinni, mutta tällä on taloudellisia vaikutuksia tietysti koko rikosprosessiketjuun. Elikkä on huolehdittava nyt sitten myöskin siitä, että syyttäjillä, tuomioistuimilla ja erityisesti Rikosseuraamusvirastolla on määrärahoja. Ja kun lakivaliokunta on kantanut jo pitkään huolta Rikosseuraamuslaitoksen tilanteesta, henkilöresursseista ja siitä kuntouttavasta työstä, myöskin näistä on pidettävä huolta. Lakivaliokunta vieraili esimerkiksi Oulun vankilassa, ja tällä hetkellä saattoi olla niin, että siellä on joitakin vartijoita ja sata vankia paikalla, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi vankiloiden kuntouttavaa työtä tähän tuossa tilanteessa on ihan mahdotonta tehdä, jos siellä on viisi vartijaa ja sata vankia samanaikaisesti.

Kuntouttavalla työllä vankiloissa on merkittävä vaikutus myöskin siihen, kuinka paljon meillä on jatkossa uusijoita meidän yhteiskunnassa. Tällä hetkellä meidän uusimisprosentti on noin 60, ja se on ihan hirvittävän suuri, jolloinka myöskin tätä työtä sinne vankilaan pitäisi saada enemmän, päihdekuntoutusta ja muutakin kuntoutusta, ja myöskin työtä, niin että vangit pystyvät työskentelemään, jotta saisivat myöskin semmoisia taitoja, mitä he tarvitsevat yhteiskunnassa, jotta he sitten jonain päivänä voivat jälleen olla jonkun naapuri. Esimerkiksi Norjassa Bastøyn vankisaarella tuli lakivaliokunnan viime kaudella siellä vieraillessa selkeästi esille, kuinka tärkeää on se, että näillä vangeilla on koulutus, heillä on asunto, heillä on työpaikka, kun he vapautuvat, sillä tämä Bastøyn vankisaaren uusimisprosentti oli 18, kun Norjan suljettujen vankiloiden uusimisprosentti muutoin on 30. Elikkä jotain siellä on tehty myös oikein.

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Rasinkangas, olkaa hyvä.

**19.24 Merja Rasinkangas ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Vigelius otti tuossa äärimmäisen tärkeän huomion esille, tämän ennalta ehkäisevän pointin, mikä rangaistusten koventamisella on tässä tilanteessa. Itse kannan huolta, kun edellisessä työssäni koulupoliisina näin paljon alaikäisten lasten kantavan erilaisia astaloita, puukkoja, nyrkkirautoja, linkareita, missä on pieni taskulamppu, ynnä muita vastaavia asioita, jopa pitkiä leipäveitsiä survottuna tuonne housunliitinkiin. Nämä ovat äärimmäisen vaikeita siellä koulussa selvittää ja mennä ylipäätään heille tekemään mitään henkilöön käyvää katsastusta tai tarkastusta. Tämä on hyvä toivon mukaan näitäkin asioita ennalta ehkäisevästi, niin että nämäkin asiat vähenisivät, koska näitä on todella paljon, ja se hirvittää, että kun nuorilta kysyy, miksi kannat mukana, niin itsepuolustukseksi. Tämä on minusta vääränlainen turvattomuuden tunne, mikä näkyy lasten ja nuorten elämässä.

Me tarvitaan vankipaikkoja ja vankiloita lisää, mutta me tarvitaan yhtä lailla suljettuja nuorisokoteja, koska meillä on tuolla myöskin äärimmäisen vaarallisia lapsia ja nuoria, jotka ovat vaarallisia paitsi itselleen myös muille. Tämäkin näkökulma pitäisi ottaa huomioon. Esimerkiksi Ruotsissa näitä suljettuja nuorisokoteja on, ja heillä on siellä panostet-

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

tu myös tämmöiseen jatkohoitoon ja nuoren kuntouttamiseen tulevaisuutta ajatellen. Tämä on myös tulevaisuutta, mitä varmasti tullaan tarvitsemaan. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 204/2024 vp sisältyvien 1.—5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

### 9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 33/2025 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2025 vp

*Ensimmäinen käsittely*

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 9/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu. Edustaja Jäntti, olkaa hyvä.

*Keskustelu*

19.26 **Aleksi Jäntti kok:** Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti liikenteen palveluista annettua lakia. Tässä laissa säädettäisiin alueellisesti rajatusta kokeilusta, jonka tarkoituksena on muodostaa tietovaranto tietyistä julkisesti tuetuista henkilökuljetuksista. On hyvä, että tällainen tietovaranto kerätään. Sen avulla on mahdollista kehittää henkilökuljetuksia todelliseen tietoon perustuen ja siten luoda paremmat edellytykset kuljetusten turvaamiselle myöskin jatkossa. On hyvä yrittää kokeilun kautta saada tietoa, jolla voidaan kehittää kyseisiä kuljetuksia, ja on tärkeää hyödyntää kerätty tieto myöskin kuljetusten parantamiseksi.

Sen sijaan se ei välttämättä ole hyvä, että tässä nyt on vähän erilainen käsitys siitä, mitkä tämän kokeilun kustannukset ovat. Traficom on arvioinut, että ne ovat noin 15 000 euroa, kun taas sitten taksiyrittäjät, heidän edustajansa, arvioivat, että se olisi merkittävästi suurempi. Yhtä kaikki, tähän kokeiluun on varattu se 15 000 euroa, ja siitä voi toteutuneita kustannuksia myöten sitten hakea niitä kustannuksia takaisin, mutta kun raja tulee täyteen, niin sen jälkeen enää ei kustannuksia kateta. Kun tällainen kokeilu tehdään, mikä tietysti on hyväksyttävää ja tärkeää, niin olisi perusteltua myöskin varata riittävät kustannukset ilman tuommoista ylärajaa, kun tiedetään, että se kiistatta aiheuttaa kustannuksia niille, jotka tähän kokeiluun osallistuvat.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 33/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

### **10. Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista medianvapaussäädöstä täydentäväksi lainsäädännöksi**

Hallituksen esitys HE 32/2025 vp  
Valiokunnan mietintö LiVM 10/2025 vp

*Ensimmäinen käsittely*

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 32/2025 vp sisältyvien 1.-4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

### **11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 34/2025 vp  
Valiokunnan mietintö LiVM 11/2025 vp

*Ensimmäinen käsittely*

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 34/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

### **12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kyberturvallisuuslain ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 27/2025 vp  
Valiokunnan mietintö LiVM 12/2025 vp

*Ensimmäinen käsittely*

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 12/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu. Edustaja Aittakumpu on poissa. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

*Keskustelu*

**19.29 Juha Hänninen kok:** Arvoisa puhemies! Elämme ajassa, jossa tieto on valtaa ja tietoverkot ovat yhteiskuntamme valtasuonia, verisuonia. Kytkeytyneisyys maailmaan on tehnyt meistä nopeamman, tehokkaamman ja verkottuneemman yhteiskunnan, mutta samalla se on tehnyt meistä myös haavoittuvaisempia. Emme ole täällä yksin. Emme voi odottaa, että kaikki muut ympärillämme olisivat pelissä mukana yhtä puhtain kortein kuin me.

Arvoisa puhemies! Kuten on todettu, turvallisuustilanteemme on muuttunut. Meidän on katsottava avoimin silmin itärajan taakse ja tunnistettava, että häikäilemätön naapurimme ei epäröi käyttää hybridi- ja kybervaikeuttamisen keinoja horjuttaakseen demokraattisia järjestelmiä ja yhteiskuntarauhaa. Nämä keinot eivät ole pelkkää uhkaa rajalla. Ne voivat kohdistua myös järjestelmiimme, joita käytämme vedenjakelussa, sähköntuotannossa, terveydenhuollossa ja liikenteessä. Näin turvallisuus ei ole enää vain Puolustusvoimien tai rajavallvonnan asia, vaan se on koko yhteiskunnan asia. Siksi hallitus on tuonut eduskunnan

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

käsiteltäväksi esityksen, jolla muutetaan kyberturvallisuuslakia ja julkisen hallinnon tiedonhallintalakia. Näillä muutoksilla varmistetaan, että kriittiset toimijat, niin pienet ja keskisuuret yritykset, terveysalan tukkukaupat kuin julkisen liikenteen palveluntarjoajatkin, kuuluvat tietoon ja tietoverkkoon kohdistuvien turvallisuusvelvoitteiden piiriin. On ratkaisevaa, että nämä toimijat, jotka ylläpitävät yhteiskuntamme perustoimintoja, kestävät häiriöitä ja osaavat niihin vastata. Uudistuksen myötä yhteiskunnan kriittisiksi määritellyt toimijat tunnistetaan ja asetetaan selkeiden velvoitteiden ja valvonnan piiriin. Näihin kuuluvat riskienhallinta, poikkeamista ilmoittaminen ja yhteistyö viranomaisten kanssa. Tämä tarkoittaa tiukempaa valvontaa mutta myös parempaa varautumista. Kriittisten toimijoiden suojaaminen ei ole pelkästään viranomaistehtävä, se on kansallinen investointi yhteiseen turvallisuuteemme. Me suojelemme samalla myös yritysten toimintakykyä, kansalaisten arkea ja koko kansantaloutta. Kyberkestävyys on tässä ajassa kriittinen osa kokonaisturvallisuuttamme.

Arvoisa puhemies! Kyberturvallisuus ei ole enää valinnainen osa riskienhallintaa. Se on turvallisuutemme elinehto. Tahdon kiittää valiokuntaa tämän esityksen huolellisesta käsittelystä ja annetuista tarkennuksista lakiesitykseen. Ne tekevät kokonaisuudesta entistäkin paremman. Tämän päivän yhteiskunta ei toimi ilman digitaalisia palveluja, ja huomenna ne ovat entistäkin tärkeämpiä. Meidän on oltava askel edellä niitä, jotka pyrkivät horjuttamaan vapauttamme. Siksi nämä muutokset eivät ole pelkästään lainsäädäntöä. Ne ovat tekoja, joilla puolustamme Suomen riippumattomuutta, luotettavuutta ja turvallisuutta. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 27/2025 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

### **13. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 190/2024 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 3/2025 vp

*Toinen käsittely*

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu. Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

*Keskustelu*

**19.34 Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Vaaleista toiseen kampanjasummat jatkavat kasvuaan. Se muodostaa yhä enemmän eriarvoistavan tilanteen eri ehdokkaiden ja eri puolueiden välille. Näemme myös maailmalta demokratian toimivuuden haasteita, kun vaalirahoituksen hankkiminen vie enemmän ja enemmän ehdokkaiden aikaa ja rahoituksen määrä karsii jo ehdolle pääseviä.

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

Olemme vihreissä systemaattisesti vaatineet vaalirahoitukseen kampanjakattoja ja läpinäkyvyyttä eli muun muassa matalia rajoja ilmoitettaville summille ja pakollisia ennakkoilmoituksia.

Teenkin kolme erillistä lausumaa vaalirahoituksen kehittämiseksi, ja ne lausumat on kansliaan toimitettu:

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin kohtuullisen kattosumman asettamiseksi yksittäisen ehdokkaan kampanjalle demokratian ja ehdokkaiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi.”

”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin vaalirahoituksen ennakkoilmoituksen muuttamiseksi pakolliseksi, jotta äänestäjällä on mahdollisuus tutustua ehdokkaan budjettiin ja rahoitukseen ennen vaaleja.”

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimiin kohtuullisen kattosumman asettamiseksi puolueen, puolueyhdistyksen ja puolueen lähiyhteisön kautta yksittäiselle ehdokkaalle suunnatulle lahjoitukselle.”

**Puhemies Jussi Halla-aho:** Kiitoksia. — Edustaja Elo poissa. — Edustaja Holopainen, olkaa hyvä.

**19.36 Hanna Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Alkuun totean, että kannatan näitä edustaja Hopsun tekemiä esityksiä, joita hän tuossa edellä kuvasi.

On todellakin tärkeitä, että pidämme kiinni siitä, että vaalirahoitus on läpinäkyvää. Tutkimusten mukaan Suomessa kansalaisten luottamus poliittisiin instituutioihin on verrattain korkealla tasolla kansainvälisessä vertailussa, mutta meidän pitää jatkuvasti kehittää meidän lainsäädäntöä, jotta tämä luottamus säilyy. Se on äärimmäisen tärkeää erityisesti näissä turbulenteissa maailmanpoliittisissa tilanteissa, joita elämme.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

### **14. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ilmailulain, liikenteen palveluista annetun lain ja yhteistoimintalain muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 22/2025 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2025 vp

#### *Toinen käsittely*

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 22/2025 vp sisältyvät 1.-3. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

### **15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi veronkantolain sekä veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain 5 b §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 39/2025 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 5/2025 vp

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

### *Toinen käsittely*

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 39/2025 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

### **16. Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029**

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2025 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 6/2025 vp

#### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 11.6.2025 pidettävään täysistuntoon.

### **17. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuloverolain 46 ja 55 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 44/2025 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 7/2025 vp

#### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 11.6.2025 pidettävään täysistuntoon.

### **18. Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi**

Hallituksen esitys HE 31/2025 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2025 vp

#### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 11.6.2025 pidettävään täysistuntoon.

### **19. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain ja toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 36/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 10/2025 vp

#### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 11.6.2025 pidettävään täysistuntoon.

### **20. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain, sijoituspalvelulain ja Finanssivalvonnasta annetun lain 50 o §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 30/2025 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 10/2025 vp

## Pöytäkirja PTK 63/2025 vp

### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 11.6.2025 pidettävään täysistuntoon.

#### **21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 210/2024 vp

Valiokunnan mietintö StVM 11/2025 vp

### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 11.6.2025 pidettävään täysistuntoon.

#### **22. Hallituksen esitys eduskunnalle Maailman terveysjärjestön kansainväliseen terveys-säännöstöön (2005) tehtyjen muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi**

Hallituksen esitys HE 35/2025 vp

Valiokunnan mietintö StVM 12/2025 vp

### *Mietinnön pöydällepano*

Mietintö pantiin pöydälle 11.6.2025 pidettävään täysistuntoon.

#### **23. Seuraava täysistunto**

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 11.6.2025 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.38.

Pöytäkirjan vakuudeksi: